چمگ
بلوچی

ساربان تئی زند آرام ءَ گوزیت مئے کوچگ ءَ
اشتر ءِ گزران وھدے کہ بیت جور ءِ سرا
انچیں بار یگے کہ جند ءِ ساھگ ءَ نیست انت وفا
قاضی ءِ چے ستک ءَ بھر وسہ مرچی ایں دور ءِ سرا

چچ وڑیں پل مہ بیت کاہ مہ بیت
چوش بدرنگ زمین بوت نہ کنت
چو منا دروگیں تسلاؤں مہ دئے
"کس تئی رنگ" زمین بوت نہ کنت

مہر ءِ گپ ءَ بجن کار وبار ءِ وڑا
عشق ءِ کسہ بہ بیت روزگار ءِ وڑا

چچ زبان ءَ میار چچبر ءَ گپ مہ جن
روچ کپتگ زمین ءِ سر ءَ گپ مہ جن

ماہ ءَ وتی شوہاز شمشتگ تہاری ءَ
روکاں چراگ واھگ ءِ دیوال ءِ ساھگ ءَ
ارمان ءِ روچ سدبراں درکیت وفا نہ کنت
تو "شپ نصیب" باریں کئی بال ءُ ساھگ ءَ
تو لنککاں حساب کنئے زندگی گوزیت
امروز ماہاں بندیت وتی سال ءِ ساھگ ءَ

دیان انت آس دل ءَ کم کم ءَ درد ءِ چراگ
من نرم نرم ءَ پدا بگراناں ایوکی ءَ

ہما مئے واھگ ءِ بے بازلیں پڑی
رولہ چکیں انارکاں بینگ ہوار کنت

گوں ارزانیں نیاد ءَ بہا بوتگ ءُ
پدا دژمنانی رد ءَ بوتگ ءُ

سئے ماہی چمگ بلوچی ناصر آباد

(تاک ـ ۳) اگست، تا دسمبر ۲۰۰۰ء (سال ـ ۱)

شونکار

رفیق عاجز ـ سعید صدف

[illegible] کار

مبارک قاضی

[illegible] شونکار

فدا احمد

کمپیوٹر کمپوزر

[illegible]الیاس بلوچ

مئے جہگیر

ملکی

کوئٹہ ــــــ علی گوہر ـ غفور شاد

تربت ــــــ

گوادر ــــــ مکاریاض احمد

پسنی ــــــ شاھد امر

اورماڑہ ــــــ انور جمعہ

پنجگور ــــــ عابد مہر

حب ــــــ جمال ناصر

نذر آباد ــــــ اسلم اسد

نودز ــــــ نادل حیات

ناصر آباد ــــــ مجید واھگ ـ نذیر عابد

جان محمد بازار دشت ــــــ ساجد رکت

کراچی ــــــ فضل کریم ـ نوید شہزاد

جیونی ــــــ صالح خمار

بل نگور ــــــ شرف شاد

مند ــــــ سرتاج مومن

دشت کھڈان ــــــ سمیر طاہر ـ صابر فدا

ملانٹ ــــــ زاہد نور

در ملکی

مسقط ــــــ خالد ارس ـ نذیر ناصر

عرب امارات ــــــ ملامراد

عجمان ــــــ اختر نگرانی

قطر ــــــ شبیر پلان

ملک	دانگے	سالینہ	ملک	دانگے	سالینہ
پاکستان	-/30 کلدار	-/120 کلدار	عرب امارات	-/6 درھم	-/25 درھم
مسقط عمان	-/1 ریال	-/4 ریال	بحرین	-/1 ریال	-/4 ریال

[illegible] نشان چمگ سوسائٹی ناصر آباد تربت کیچ مکران بلوچستان پوسٹ کوڈ 92900

فدا احمد ءَ یونائیٹڈ پرنٹرز زرغون رام روڈ کوئٹہ ءَ چاپ کت ءُ "چمگ" بلوچی ءِ کارگس ءَ شنگ کرت

لڑ

بینک اکاؤنٹ ءِ ڈس ءُ نشان :

Fida Ahmed

A/c No.2774-6

نیشنل بینک آف پاکستان، تربت ضلع کیچ

نبشتہ کار وتی ھیالءُ لیکھانی ماں زمان وت انت

(ادارہ)

شاعری، دل، چاگرد، حق

شاعری شاعرءِ اندری جنز، جیزہ ءُ مار شتانی درانگازیءِ نام انت، دلءِ گپ ءَ راجوانیں پیمے ءَ گوں جوانیں لبزاں کماہگ انت، شعر ہماجوان انت کہ گوں آئیءِ اشکنگ ءَ دل وش بیت، گوشاں شرلگیت۔ کے حیران کنت۔ شاعری چاگردءِ آدینک انت، حق ءَ درشان بکنت ءُ راستیءِ پلہ مرزبہ بیت۔

ھزار گپ ءُ دو سر معنا

شاعر کہ شاعری ھیالاں کپیت، بے تاہیر بیت، جندءَ چہ بے ترانگ آوتی اندرءَ ایر کپیت۔ چیزے لبز ہنت کہ آئیءَ راپہ توکگ گون بنت، ھنچو مسافری ءَ مہ جنت ءُ ئیت، آئی ءَ ہچ گونگ ءَ قرار ئیت۔ چہ ایشیءَ پدیک عجب قرارے رسیت بے۔ شاعرءِ دل ءُ وشتریں ساعت ہمیش انت۔ ہمے ھیال ءَ شاعری ءَ گوں دل ءُ بلاہیں سیادی یے بیت۔ چش کہ :

"دل ءَ بلین کہ دل ءَ روک بیت ہزار چراگ"

یا

"ہر دل وتی واہشتءِ غلام انت"

یا

"دل شیشگے نہ انت کہ پرشیت بے تواری ءَ"

آگاہیں دل دگہ بازیں اے پکائیءَ سائنسدانءِ دل بوت نہ کنت۔ آئیءِ کار حون مچاریگ انت، گڑا شاعرءِ دل (لاشعور) بوت کنت کہ آئیءِ کار ہمیش انت کہ گیدیءِ رازاں وتی امبارءَ بہ جنت۔

چاگرد ہرچی کہ بکش ایت، دل وتی دل ءَ جاگہ اش دنت۔ باتنءِ منت ءَ ظاہرءِ جلوہ ءُ براہ ءُ بر جاہ انت، ہے پیا باتن لہید چہ ظاہرءَ زندگ نہ مانیت۔

شاعرءِ کار چی انت؟ دائم وتی ظاہرءِ چماں چیچ بکنت، ھنچو دلءِ چم کورمہ ہنت، بزاں اے (دل) گوں چاگردءَ ہمپچو ھمگرنچ انت کہ گپ نہ بیت، گڑا شاعری کہ ایشیءِ سیادی گیشتر گوں دل ءَ انت چہ پیم چہ چاگردءَ جتاوت کنت؟ پت چہ پیرک، بن پیرک، شاعرءِ دل ءَ دائم یک ھمگرنچیں چاگردے است ءُ قائم بیت کہ آئیءِ پشتاں پہ وتی نوکیں پدرچاں ایر کنگ ءُ پہریزاتگ، آئیءِ دل ءُ وتی دورءِ ہمک بالادءِ نقش ءُ امید، گوستءِ بشتانگیں ھزانگے اوں بیت، رنگانی دنیاے اوں بیت کہ شاعرءِ شعرءُ وتی رنگ ءَ رجیت ہم۔

اے نوں ہما شاعرءِ ذمہ واری بیت کہ کجام رنگ ءَ پہ وت کنت ءُ کجامی ءُ ویل ھنچیں مبرءَ بکنت، حق کجام ناحق کجام؟ ایشیءِ گیشیوک اوں ہے چاگرد بیت۔ چاگردءِ ذمہ داری ہمیش انت کہ دائمی یک انچیں مارشتے دیما بیاریت کہ آگوں پورہیں چاگردءَ ھمگرنچ بہ بیت۔ چش کہ پلءِ تال ءَ ھمگرنچیں گلامی کردمے، گوں روچءِ برانزانی درھبات ءُ بچکندگ ءَ لگیت۔ ھمے ھمگرنچیں مارشت ءُ احساس ءَ راحق گنگ بیت۔

اے ہمک دلءِ پاہار بیت، شاعری ہے پاہارءِ آواز انت کہ وتی جاگہ ءَ حق انت۔

شونکار

مہمان شونگال

من بازبراں گلانی تہاءُ بوتی بازیں نبشتانکانی تہاگشنگ کہ تاوہدے مۓ زبانءُ لبزانک ءُ راسر جمیں وہد دیوک (Full Time devoter) مہ رسیت، تاں ہماوہداں زبانءُ لبزانک ءِ رودوم مورءِ گام ءُ بیت۔ ہر دیں کہ زبانءُ لبزانک ءُ انچیں مردم بہ رسیت کہ آ تیو گیں وہد ءُ ہمائی ءُ رابدنت گڑا مۓ لبزانک ءُ زبان ءِ گشادگامی مورءُ چہ اے ءِ بوت کنت۔ ایشی زندگیں مثال منی وتی جند انت کہ برے برے انچو معلوم بیت کہ مابس پہ نبشتہ کنگ ءِ ہاترا نبشتہ کناں۔ آرا مقصد نیست کہ چہ مۓ قلم ءُ در آیگ ءُ انت۔

دوستاں! زبانءُ ادب ءِ گپ وش انت چو ہما پیشی بلک ءِ قصہ ءُ کہ ہر شپ چکاں دیوان کنگ ات آئی چاگرد ءُ بلے دنیاؤ انچو گشادگام بوتگ کہ انٹرنیٹ ءِ زمانہ اھتگ ءُ آپچار گیں بلک کہ آئی جہمائی ءِ دور کنوک ہے کسانیں چک بوتگ انت، نوں آئی ءِ کرءُ نہ نندنت، چیاکہ دگہ ٹی وی ءُ ڈش اھتگ۔ ساری ءُ مشکولی ءِ رہبند دگہ بوتگ انت، نوں دگر انت۔ بلک ءِ قصہ منی روایتانی بہرے بوتگ ءُ چہ منی زمین ءِ وشبوءُ در اھتگ بلے ڈش ءُ ؤ مناو نیاءُ برتگ ءُ زمانہ پیش داشتگ۔ دنیاءِ چارگ چارگ ءُ ماچہ وتی حاک ءُ بیگانگی ءِ انچیں بے وڑیں دورے ءُ اھتگیں کہ نہ سیاہیں نہ اسپیت انت۔ نہ پاد زمین ءُ انت ءُ نہ ما آسمان ءُ سریں۔۔۔ مۓ چاگرد ءِ حال ایش انت کہ نوں شہداد آپیم نہ انت کہ استاءِ کرءُ اسپانی نالانی جنگ ءُ بروت یا مہناز گوں دزگہاراں بئیت انچیں تیلانکے بدنت ے کہ بہ کپیت ءُ مہناز چارراہی سرے نندیت ءُ پہ وتی برات ءُ پت ءُ عزیزاں بازیں چیز راہی بکنت۔ مرچی شہداد ءُ مہناز ءِ جتائی ءِ گپ قاضی کورٹ ءُ بیت۔ مہناز چارراہی سرے نہ نندیت بلکیں وتی پت ءُ مردماں ٹیلفون کنت۔

آ اسپ ءِ سرا نیاانت آئی ءِ لڈینگ ءُ بلکیں جیپ دیا پراڈوے ءِ سرا کاینت یا .S.S.R بے ءِ سرا کاینت ءُ مرچیکیں مہناز ءُ لڈین انت ءُ برنت۔ اسپ نیست کہ شہداد آہانی نالانی جنگ ءُ استاہے ءِ کرءُ بروت، بلکیں مرچیکیں شہداد ہم وتی وزا گمیں ءُ کم نہادءُ زر کمیں آلتوءُ سوار انت۔ کالج ءِ راہے ءُ بازار ءِ راہے ءُ مہناز ءُ گندیت۔۔۔ چاگرد بدل بنت۔ درسیں راجانی چاگرد بدل بوتگ انت بلے ہر راجے ءِ چاگرد وتی قدرتی رودوم ءُ۔۔ مۓ اے چاگرد زور آر کنگ بے۔ ماچہ وتی روایتاں سٹگیں۔ "کوش کسیت ءُ مۓ دل ءُ ہچ گوات نہ جنت۔ ہور گواریت ءُ مۓ سریگ تہیگ نہ بیت"

گشت کہ ذمہ داری ءِ احساس فکر کاریت ءُ فکر عمل ءِ راہ ءُ دراں شوہازیت۔ مۓ ذمہ داری ءِ احساس ایش انت لبزءُ شاعرءُ وانگ لوٹیت۔ آ نہ وانیت۔ مۓ ذمہ داری ایش انت کہ نگدکاراں چہ درساں گیش وانگ لوٹیت، نگدکار مناترا پہ درمان وتی راج ءِ تہانہ رسیت۔ نوکیں دور ءِ ذمہ داریاں چہ یک مستریں ذمہ داری بے ماشمشگ ءُ ماچہ کتاب ءِ زباد آتاریں بوءُ سٹگیں۔ بزاں ماوتی ذمہ داری نزانتگ۔ اے پیم ءُ فکر ہم مۓ کرءُ نہ گواہیت ءُ عمل۔۔۔ عمل ءِ ؤ نام ءُ مہ گر۔ ماہتاک جتانی انچیں ٹولی بے پیداھتگ کہ آ عملی دنیاءُ زندگ نہ انت۔ بس ہیالانی دنیاءُ زندگ انت۔ وتارا شیکسپیر ءِ بالادءُ رسینگ پراہاں بلاہیں کارے نہ انت۔ ناظم حکمت، نرودا، محمود درویش ءُ دگہ بازیں پراہاں سک کسان انت۔ مۓ ہتاک جنوکانی ہے ٹولی کہ قد اش اسپیتان ءِ قدءُ انت بلے وتارا اسپست ءِ قدءُ لیک انت۔ ربزءِ انچیں مردم انت کہ پہ کش وتی بالادءُ دراج کنت ءُ بیمانی سبب ءُ (من پہلی لوٹاں، اگاں کسے دل بیاریت) مۓ شاعری یک کوریں تقلیدے ءِ ناہود گیں فیشن ءِ ہرجان انت ءُ پہ ہمیشی ءِ گرءُ دارءُ اگاں منصوبہ سازیں جہدے مہ بیت گڑا انچو کہ چہ وتی زمین ءُ سٹگیں، انگت دور تر روئیں ءُ پدا ہمیشہ دور سربیں کہ مارلوتی زمین مدامی گندگ ءُ ئیت۔

چوناہاؤ دیمیں کورانی رہدربر مستریں کور انت۔ بالاچ ءِ، مہناز ءِ، فاضل ءِ شاعری ءُ من نزاناں، من نہ واناں گڑا من شاعری ءُ چتوریں شریں باندا تے دات کناں۔ مۓ جیڑہاں چہ یک مستریں جیڑہ ہے ہمیش انت۔

ڈاکٹر فضل خالق

نبشتانک ، نگد

ماں بلوچی ءَ رنگی ءُ جنگی شاعری

صبور بلوچ

شعر بازیں شکل ءُ وهد ءِ، زند ءِ، بنی آدم ءِ آئی مارگ ءُ جیز گانی اظهار انت۔ بلوچی لبزانک ءِ شعری بهر ءِ تهادو سر جم ءُ تچکیں تهر که مارا گندگ ءَ کاینت آ رنگی ءُ جنگی شعرانی تهر انت۔

رنگی (عشقیه) شاعری: بلوچ ءِ راجد پتر ءِ پولگ ءُ چارگ ءَ گوں یک چیزے که مئے دیما کیت آ ایش انت که راجد پتر ءِ تاکانی تها بلوچی ءَ مدام بدیں رنگ ءُ دروشمے ءَ پیشدارگ بوتگ، اے بجندے حاکمیں راجانی هما پالیسی بوتگ که اگاں تراراج ءُ قومے جنگ ءُ تباه کنگی انت ته بندات ءَ آ راج ءِ بابت ءَ انچیں بدیں هبر شنگ ءُ تالان بکن که دومی مردم نه یوک ءَ آئی جنگ ءَ دش به بیت بلکنا آئی گار ءُ بیگواه کنگ ءَ زوراک ءِ همبراه هم به بیت۔ گوں بلوچ ءَ هم ایش بوتگ، بلوچ ءَ را راجد پتر ءِ تاکانی تها مدام ناسرپد، لٹ ءُ پل کنوک، جنگ ءُ چوپ ءِ طلبگار، کشت ءُ کوش ءِ منوک پیشدارگ بوتگ۔ اے کار په نیک نیتی نه بوتگ انت۔ اے کارانی مول ءُ مراد بلوچ ءِ اهمیت ءُ ارزشت ءِ کم کنگ ءُ آرا کم شرپ کنگ بوتگ، بلے اگاں گوں نیک نیتی، گوں پهکیں دل بلوچ ءِ راجد پتر ءِ سرا چمشانک دیگ به بیت ته مارا مئے راج ءِ عکس ءِ دومی دیم هم صاف گندگ ءَ کیت۔

بزاں بلوچ ءَ را یک مهروانیں دلے هم گوں انت، بلوچ یک صافیں نیتے ءِ هم واهند انت، بلوچ په وتی مهربان ءُ محسن آں نیکیں واهگانی جذبه ءَ هم داریت۔ بلوچ ءَ مدام زهم ءُ تیر ءُ کاتار ءُ تپنگ گوں نیست بلکنا، بلوچ وتی جز بگ ءُ مارگانی درشانی ءَ، قدرت ءِ ڈولداریں ندارگانی چارگ ءَ رند هم کنت۔ آ وتی واهگ ءُ ارمانانی دیما آرگ ءَ په وتی ماه لنج ءَ انبوئیں سلامانی ٹیکی ءَ هم راه دنت۔ آ په وتی هیر گواریں دوست ءِ بالاد، په وتی پلد چیں زند ءِ همبراءَ زهیری هم بیت۔ آ په وتی آنی رنج ءُ غماں پدرد هم بیت۔ اے درگت ءَ ما په درور (مثال) بلوچی رنگی شاعری ءِ تهر ءَ په مڑاهے پیش کت کناں۔ رنگی شاعری ءِ اے تهر ءِ تهادو ستدار ءِ توسیپ ءُ ساڑا، چه دوست ءَ جتائی ءِ زگریں پاهار، گوں دوست ءَ دچار ءُ هوارکپگ ءِ نیکیں واهگ ءُ همے گونگیں واهگ ءُ جزگانی

اظہار ھوار انت :

شر سرءَ بے عیب ءُ کمان میانے
عیبے مان نیست ماں پونزءُ و نتاناں
کدھیں چمی چو سہب ءِ استال ءَ
گردن چو کنڈی لسہ ئیں مار ءَ
جنگی تا پندول کیچی گلکار انت
شپگیں پونزائی پلو سوار انت

(ملی بگرزند)

رنگی (عشقیہ) شاعری ءِ بن ھشت بلوچی ءِ مہری داستانانی منت ءَ انت، شاعری ءِ اے رنگ ءِ پڑا تجربہ وا پیسرا ھم بوتگ بلے مہری داستاناں اے رنگ ءَ را گیشتر دیما برتگ ءُ تامدار کتگ۔ شئے مرید پہ حانی ءَ گشتگیں شعر بوت کنت کہ یوک پہ حانی ءَ بوتگ انت بلے ھرٹپ ءُ درد وار تگیں دلے آئی مارگاں وتی مارگ زانت، ھمے پیم حانی ءِ شاعری ھم اے رنگ ءِ دیم ءِ برگ ءَ وتی مثال وت انت۔

شئے مرید کپودر ءَ وتی کلوہ ءُ پیغام ءَ دنت :

ارس کاینت نیں ھما آسکی دیدگاں
اچ اولال کن نندماں گیوار ءِ دپ ءَ
نقرئیں سنٹ ءَ چیر بدار ارسانش بگر
ارسانش مئیل ئے کہ بر انار کیں دیمائی رچنت
ارسانش مئیل ئے کہ مئے گل ءَ آزارے دینت

شہداد ءُ مہناز ءِ مہری داستان ءَ ھم رنگی (عشقیہ) شاعری ءِ تہر ءِ تہا وتی رنگ ءُ گیشی ے آرتگ۔ ھما شہداد کہ پہ مہناز ءَ زریت ءُ تلوسیت، شہداد وھدے مرگو ءِ چیر گیتکگیں دام ءُ کپیت تہ آکلیں مہراں شموشیت۔ لٹ ءُ چوپ ءَ رند وھدے شہداد، مہناز ءِ سہناں دنت تہ اے جاور پہ مہناز ءَ سگگی نہ بنت۔ آ وتی پاھاراں شعر ءِ رنگ ءَ دنت :

من رواں راہ ءُ راھسرے نندا ں
بلکیں وتی ملکی مردے گنداں
چہ وتی دستیکاں جزے سنداں
چہ وتی گوش ءِ کنلاں ٹالے
چہ وتی پاتین ءَ پدی کالکے
چہ وتی شار ءِ دامن ءِ راڑے
رھگوزی مرد ءِ پلو ءَ ہنداں
بروت ھمو دا کہ برات منی نشتہ
منی سلامان ءُ احوالی سر کنت
کہ شہداد منی ننگانی بلاہ زرتگ،

مہناز ءِ اے شعر اگں چہ آئی وتی بابت ءُ انت بلے اے شعر ءِ تھاسر جمیں چاگرد ءِ عکسے گندگ ءَ کیت۔ ھمے پیما نیگر ءُ گرانز، حمل ءُ ماہ گنج، کیا ءُ صدو، یسک ءُ نتھا، سمو ءَ مست توکلی، عومر ءُ ماہو، عزت ءُ مہرک ءُ دگہ بازیں مہری داستاں بلوچی عشقیہ شاعری ءَ را جوانیں رنگ ءُ گوناپے داتگ۔ چہ مہری داستاناں اید گیدی سوت ءُ پرہند انی لہتیں تہرانی تہا ھم عشقیہ شاعری ءِ جوانیں نموتگ مارا دست

کپ انت۔ زھیروک یا زہیر گیک، داستانگ ءُ ڈیہی ایشی ءِ
جوان تریں مثال بوت کن انت۔

مہری داستان ءُ گیدی پہ ہداں اید بازیں
شاعراں انفرادی ءُ وتی جہدانی برکت ءَ ھم عشقیہ شاعری
ءِ پڑ ءَ جوان جوانیں شعر پر بستگ، ایشانی تہا خاصیں صورت
ءَ دومی دور ءِ شاعرانی مزنیں بھرے اہست انت۔
ملا فاضل، جام درک شاپسند خان سنجرانی، میر مولاداد
ریئسانی، عجار مری، ملابو ھیر میروانی، راوت خان جلبانی،
دینار عبدالکریم، ملانور محمد بمپشتی ملاداد رحمٰن ملیری، ملا
قاسم، جوان سال بگٹی ءُ دگہ شاعرانی نام گرگ
کرزنت۔ ایش ءُ دگہ بازیں شاعراں بلوچی عشقیہ شاعری ءَ
را انچیں برز ءُ بلاہیں جاگہے ءُ سر کتگ کہ آ دگیں شاعراں
ھیشاں چہ نہ یوک ءَ اثر زرتگ بلکن ءَ شاعری ءَ عوام ءُ
خواص ءِ تہ آرگ ءِ بن گپ ھم ھمے مردمانی پیدا کتگین انت۔
اے رد ءَ پہ مثال ءُ ہر دور ءَ شعر باز انت۔ بلے وتی ھبرانی گونڈ
گرگ ءَ من گذسرا اے گشین کہ عشقیہ شاعری ءِ انچیں
تہر ءُ بھرے کہ مدام پیدا ور ءُ ظاہر بوتگ ءُ وتی اے رنگ ءِ
ظاہری ءَ گوں دسمتر ءِ شاعری ءَ ھم اے بھر ءُ تہر ءِ وتی
کد ءُ بالادے بیت:

جنتی پل گدیں — درکپ بیادرءَ
ہرانی باہڑءَ — درکپ بیادرءَ
دوست ءِ گندگ ءَ — درکپ بیادرءَ

جنگی (زرمیہ) شاعری:- بلوچی لبز انک ءِ تہا
جنگی، شاعری ءِ مزنیں بستار ءُ اھمیت است انت۔ شاعراں
وتی ھمے پاہاران ءَ پہ وتی تک ءُ تمن ءِ وڑنامی، پہ وتی سرمچار ءُ
نہ ترسیں مردمانی توسیپ ءُ ثنا ءُ جنگ ءِ پڑ ءَ کار مرزبوتگیں
اسلحہ ءُ ہتھیارانی شان ءَ کار بستگ۔ بلوچی رزمیہ شاعری ءِ پڑ
ءَ کارباز مردماں کرتگ بلے میر گل خان نصیر ءِ نام اے
درگت ءَ گیشتر تعریف ءُ توسیپ ءِ لائق انت۔ "بلوچی
رزمیہ شاعری" ءِ نام ءَ میر گل خان نصیر ءِ نبشتہ کتگیں
کتاب جوانیں جہدے ءِ ہدات انت۔

واجہ گل خان نصیر بلوچی رزمیہ شاعری ءَ سہ
دورانی تہا بہر کنت۔

اولی دور میر چاکر خان رند ءُ میر گہرام لاشاری ءِ
دور ءُ بار گیک بزاں پانزدھمی صدی ءِ گذسرا تا آوانی پہ پنجاب
ءُ سندھ ءَ نقل مکانی ءِ وھد ءُ پاس بزاں شانزدھمی صدی ءِ
اول (نصیف اول) ءَ ھلاس بیت، اے دور واجہ گل خان
نصیر متقدمین آنی دور گشیت۔

دومی دور میر چاکر خان ءُ گوھرام لاشاری ءِ نقل
مکانی ءَ رند ءِ ہدات بوتگیں دور انت بزاں 550ء تا
1830ءِ دور۔ اے ھمے وھد انت کہ انگریز بلوچستان ءِ
ھند ءُ دمگاں اتک انت۔ اے دور ءَ واجہ گل خان نصیر
متوسطین آنی دور ءِ نام ءَ دنت سیمی دور 1830ء گر تا
1920ءِ وھد ءُ باری انت۔ اے وھداں انگریزاں

بلوچستان ءِ ھند ءُ دمگانی سرا حاکمی کت، بزاں اے دور سرجمی ءَ انگریزانی حاکمی ءِ دور انت۔ واجہ گل خان نصیر اے دور ءَ متاخرین آنی دور ھم کشیت۔

بلوچی رزمیہ شاعری ءِ تاریخ ءِ پولگ ءَ گوں پدر بیت کہ ھمے دور ءُ وھد اں رزمیہ شاعری گیشتر بوتگ۔ چہ اے دوراں پیسر ءِ حال نیست بلے رند ءِ جاور رزمیہ شاعری ءِ حق ءَ نہ بوتگ انت۔ پرچیکہ 1920 ءَ رند بزاں انگریزانی چہ ملک ءَ در آھگ ءَ رند رزمیہ شاعری ءَ وتی رنگ قومی شاعری ءِ دروشم ءَ بدلینت۔ پہ بلوچاں سیاسی شعور ءُ سماجی آگھی ھمے وھد ءِ دین (عطیہ) انت۔ بزاں 1920 تا 1947 ءِ دور بلوچانی سیاسی تحریک ءِ بنداتی دور منگ ءُ شمار کنگ بیت۔ چاگردی ءُ معاشرتی رجحان ءُ میلانی درگت ءَ بلوچ چہ قدیم ءَ قبائلانی نیام ءُ بہر ءُ بانگ بوتگ انت۔ نفسیاتی برتری ءِ مارشت ءِ رد ءُ ھرکس ءُ وتا را، وتی قبیلہ ءَ را چہ ءُ دومی ءِ قبیلہ ءَ جوان تر ءُ شرتر لیکگ۔ بازیں بر اں احساس برتری ءِ ھمے مارشت مزن مزنیں جنگانی سبب بوتگ۔ بلوچانی تاریخ ءِ دراج تر ءُ تباہ ناک تریں جنگ رند ءُ لاشارانی سی سال ءِ جنگ انت اے جنگ پہ نام ءُ گوھر ءِ اشترانی جنگ ءُ برگ ءِ سبب ءَ بوتگ بلے تاریخی راستی ایش انت کہ اے جنگ ءِ خطرہ پیسرا چہ ھم بوتگ۔ جیڑہ بالادستی ءُ کماشی ءِ بوتگ۔ رنداں وتارا اصلیں حاکم لیکگ ءُ لاشار آوانی منگ ءَ تیار نہ بوتگ انت۔ پرچیکہ میر گوھرام ءِ درجگ ءُ اھمیت ھم وتی جاگہ ءَ بوتگ۔ میر گوھرام لاشاری کشیت:

من سری رندانی تنگوئیں تاجاں
من بلوچانی نامزدیں راجاں

ھمے پیارند، میر چاکر ءِ سر وکی ءَ وتی برتری ءِ منوک ءُ دومی ءَ منائینوک ات انت:

ما ھما رند ءُ بارگیں بوروں
گاھے برزین ءُ گاھے در زینوں
گاھے گوں تاوان ءَ شریک داروں
گاھے گوں سیت ءُ سے سری کایوں

بلوچی شاعری ءِ تہا رزمیہ شاعری ءِ تخلیق ءِ سبب ءُ علت اصل ءَ وتی تک ءَ راد یام برگ، آرا برز پیش کنگ بوتگ۔ اے رد ءُ ہر کلے ءِ وتی وتی شاعر بوتگ انت کہ ھمے شاعراں نایوک ءُ قبیلہ آن ءَ احساس برتری ءِ سکین داتگ بلکن ءَ بازیں جاگہاں جنگانی سبب ھم بوتگ انت۔ ھمے دور ءَ ماں چہ یک لاقیں نامے۔ بیوگر رند ءِ ھم است انت کہ آوتی دور گندی ءُ زاہکاری ءَ نامہ وربوتگ آوتی سیں جہداں کنت کہ رند ءُ لاشارانی جنگ مہ بیت:

چاکر! پرچے ءَ بے سارئے
براتاں ماں زر ءُ گٹ دارئے
سردار! کنگاں کوتاہ کن

بلے بیوگر ءَ را لگوری ءِ شگان جنگ بیت۔ آئی مارشت ءُ

دور گندی ءَ رابے دلی ءِ نام دیگ بیت :

اوداں کہ جنوں ما زھماں

تیر دوری ترا دیر نہادوں

جلے تئی سرا پرینوں

بلوچی رزمیہ شاعری ءِ یک مزن ءُ جوانیں نامے بالاچ گورگیج ءِ ھم است انت۔ بالاچ گورگیج ءِ برات دودا بلید ھیانی دستاں کہ کشگ بیت تہ آراائے کوش ءِ سک رنج بیت :

دودا تئی کوری کشگ

ایر مالگ ءُ دستی مشگ

من ءَ منڈ ءَ پراموش نہ بیت

دردے ماں بالاچ ءِ دل ءَ

پر گیریں بالاچ ءِ شاعری ءِ یک دگہ جوانی ے ایش ھم است انت کہ آاولی مردم انت کہ راجی پیم ءُ زانت ءِ بنیاد ءَ شاعری ے کر تگ۔ پیسر ءِ شاعراں گیشتر اھمیت وتی قبیلہ ءَ راداتگ بلے بالاچ بلوچ گشیت ءُ شعر پر بندیت :

کوہ انت بلوچانی قلات

انبارش بے راہیں گر انت

بر زیں ھشی اش ساہگ انت

آپ اش بہو کیں چمگ انت

راجد پتر ءِ تہا حمل جیہند ھم وتی بہادری ءَ ابید رزمیہ شاعری ءِ درگت ءُ جوانیں شاعرے منگ بیت۔ حمل جیہند ءِ دور ءِ یک خاصیں ھبرے ایش انت کہ آئی گوں دری مردماں بزاں پرتگیزیاں مڑ ءُ جنگ زرتگ ات۔ پرتگیزی کہ حمل ءِ ھند ءُ دمگاں لٹ ءُ پل کنوک اتنت ءُ حمل کہ وتی دمگ ءِ سردار ات۔ مردمانی جان ءُ مالانی حفاظت ءُ ساتگ ھمائی ذمہ واری ات۔ حمل ءَ بازیں رنداں پرتگیزیاں ءَ جت ءُ تاچینت۔ معاہدہ بوت۔ بلے پرتگیزیان پہ دزی حمل ءِ سرا حملہ کت ءُ حمل را دزگیر کت۔ حمل وھدے آوانی قید ءَ بند ات تہ پرتگیزیاں آوتی مردمانی نیمگا چہ سانگ کنگ ءِ گشت، بلے حمل راجی جنزگ ءُ جوزہاں سرشار ات :

من ءَ وتی ملک ءِ کاڈ خمار چمیں دوست

پشک ءُ شلور ءُ سریگ ءُ شاریں چادر انت

آستینکش دراج انت لنگانی بوگ اش در انت

بلوچانی رزمیہ شاعری ءِ یک دگہ شری ے ایش انت کہ مدام بہادریں مردم ءِ، بہادری ھم منگ ءُ ساڑاھگ بیت۔ بازیں جاگھاں اے چارگ نہ بیت کہ مردم کئے انت۔ بلکن ءَ اے چارگ بیت کہ آئی ءَ چہ وڑیں کار نامہ پیش داشتگ۔ ترس ءُ لگوری ءِ کارنامہ ءِ پیش دارو کانی حاتراتون ءُ شگانانی زہ سریں تیرانی لبز کار بندگ بوتگ انت ءُ سر مچاری ءُ بہادری پیش کنوکیں مردمانی شان ءُ تعریف ءُ توسیپ ءِ لبز شانک دیگ بوتگ۔ بلید ھیانی یک شاعرے وتی دژمن بالاچ ءِ بہادری ءَ چو ساڑا ھیت :

بالاچ حلار باتاں پہر

جوریں دژمناں باتاں زہر

ہرروچ ءَ کن ئے راج ءَ قہر

مات پہ پگاں حیران انت

گہار ءِ پہ چوٹ برو تیں براتاں

وسیگ پہ وتی زاماتاں

کاڈ پہ سمہ ئیں قولیگاں

بلوچی لبزانک ءِ تہار زمیہ شاعری ءِ درجک ایش

انت کہ ھمے شاعری بلوچانی نہ یوک ءَ راجی پجار انت بلکن آ

وانی راجی تاریخ اوں است انت۔

چہ میر چاکر ءِ گوھرام ءِ دور ءَ رند رزمیہ شاعری

ءِ تک ءَ پجار پیروز شہ ببلر سراب جونگو غلامو، غازی خان،

حیر مندوست ءُ گہ بازیں نامہ وریں شاعر است انت۔ چہ

ایشاں ابید رند ءِ شاعرانی تہار حم علی مرّی ءُ آئی ءِ پت عجار ءِ

نام گرگ کرزانت کہ دوئیں مزنیں شاعر بوتگ انت۔

گڈوڈوم، اڑندوخان بگٹی، ملا محمد حسن رئیسانی، ملا ہومر

مرّی ھم ھمے دور ءِ شاعر بوتگ انت کہ ایشاں قبائلی رزمیہ

شاعری ءَ ابید انگریزانی زوراکی ءُ آوانی خلاف ءَ جنگ ءِ سکین

دیگ ءِ مزنیں کردے پیش داشتگ۔

کارچ انت کہ لگنت ماں دل ءَ

بلوچی ءِ زبان ءِ لولی ماہتاک ءِ ہنگیجکار، ماہتاک "سوغات" کراچی ءِ شونکار ءُ نامی ایں عالم دین مولانا خیر محمد ندوی ءُ دنیا سفر کت۔

زبان و لبزانک بہ بیت، علمی پڑ بہ بیت یا دینی، مولانا ندوی ءِ حذمت چوروچ ءَ درپشانک انت۔

واجہ ءَ 1951 ءَ ماہتاک لومان ءِ شنگ کنگا گوں نہ تہنا بلوچی تاکاری ءِ بنگیج کت بلکیں بلوچی زبان ءُ لبزانک ءَ رادیمر ہی ءِ ماد نے ءَ پر بنت۔

ماں بلوچی زبان ءَ قرآن شریف ءُ اندگہ دینی کتابانی بلوچی رجانک انچیں کار انت کہ آچہر شموشگ نہ بنت۔

ادارہ چمگ مولانا خیر محمد ندوی ءِ راجد پتری حذمتاں ساڑاہان ءَ، گوں آئی ءِ کہول ءُ بلوچی زبان ءِ دوزواہانی غم ءَ شریدار انت۔

نامی ایں آزمانکار واجہ غنی پرواز ءِ مکہیں مات ءُ ورنائیں موسیقار ءُ شاعر واجہ خلیل رونق ءِ پت واجہ غلام رسول رونق ءِ بیرانی ءِ سرا، واجہ غنی پرواز ءُ واجہ خلیل رونق ءِ کہول ءِ غماں شریدار انت۔

"ادارہ چمگ"

شانتل پدابا ہوٹاں بے ساھگیں ٹالانی

شعیب شاداب

مارچ 2000 ءِ بلوچی ماہتاک ءَ واجہ نور محسن ءِ چھاپ بوتگیں چمشانک ءَ کہ "نگاہ ءِ باتن ءِ سفر" ءِ سرا نبشتہ کنگ بوتگ اگاں کسے بوانیت گڑا آ انچو سرپد بیت کہ اے زوریں چمشانکے ءِ پہ زور نبشتہ کنگ بوتگ چریشی ءِ وانگ ءَ وانوک انچو ماریت گشئے زاناں کسے ءَ نور محسن ءِ سرا کارچ کشتگ کہ پہ "نگاہ ءِ باتن ءِ سر ءَ زوت چمشانکے بدے۔

منی مراد "نگاہ ءِ باتن سفر" ءِ سرا چمشانک دئیگ نہ انت پر چاکہ منی کارے نہ انت۔ منا نور محسن ءِ چمشانک ءَ پہ زور نبشتہ کنگ ءَ لاچار کت۔ اے نبشتانک ءِ سیادی تچک ءَ گوں نور محسن ءَ انت گوں منیر مومن ءِ نہ انت بلے چوکہ نور محسن ءَ پہ منیر ءَ بشتہ کتگ گڑا منیر ءِ نام ءِ شاعری اے (منی) نبشتانک ءِ شہرگ انت۔

نور محسن ءَ منیر مومن ءِ شاعری دربرت (پہم ات) نہ کتگ ءُ انچو پہ دیم واجہ منیر مومن ءِ لبزانکی بالاد ءَ راباز جاگہ ءَ ایر جتگ۔۔ منی ھیال ءَ منیر مومن ءِ پکر اینچو جہل انت کہ آئی جہلی ءَ دریالوں زیر آپ بیت۔ اے گپ چہ "نگاہ ءِ باتن ءِ سفر (شاعری وتی جاگہ، ءَ کتاب ءِ نام ءَ) شری ءَ سہراانت پر چاکہ "نگاہ باتن ءِ سفر" گندگ ءُ وانگ ءَ وَ سے لبز انت بلے کے سوچ ءُ چار ءَ رندا ایشی ءِ یک نچیاں لبز انتے درابیت کہ پہ عام وانوک ءَ ہچ درہگ نبیت پر چاکہ کہ ایشی ءِ بزانت سک گران انت۔ (چمش کہ آ منظر ءَ توکل کنگ ءَ ات بلے گندگ ءَ نہ ءَ) اگاں کسے واجہ منیر مومن ءَ پہ وتی دپتر ءَ اے نام ءِ ایر کنگ ءَ داد مہ دنت بلے گوں منیر ءَ مزنیں ناانصافی بیئے۔ منیر ءِ کتاب ءِ نام ءَ پہ وانوکاں مزنیں چکاسے (اگاں کسے بزانت)۔

"نگاہ ءِ باتن ءِ سفر" ءِ تاکریم ۳ ءِ سرا نبشتگیں اے دانک "بلوچی ءِ اولی شرگدار ءِ نام ءَ کہ انگت ودی نبوتگ" پہ وانوک ءَ دومی مستریں چکاس ہے دانک انت کہ چہ "کوہ پیائی" ءَ ہم گران تر انت، بزاں منیر ءَ وتی کتاب ہما شرگدار ءِ نام ءَ کتگ کہ انگہ ودی نہ بوتگ (منیر ءِ شاعری ءِ سرا شرگداری بیئے نہ کتگ) کتاب ءِ تہا اے دانک ءِ مزنیں بستارے، بلے بازیں وانوک گوں زاہری نگاہاں اے دانک ءَ گوازینیت۔ منیر اد اسد درسدراست گشیت پر چاکہ آ شرگدار تینگہ ودی نبوتگ کہ منیر ءِ

شاعری ءِ یا "نگاہ ءِ باتن ءِ سفر" ءِ چک ءَ شر گداری کتابے نبشتہ بجنت ءُ اے گپ ءَ بہ منائیت کہ "نگاہ ءِ باتن ءِ سفر" منی نام ءَ نبشتہ کنگ بوتگ ۔ مئے اوں چم راہ ءَ انت کہ باریں آ شر گدار کئے بہ بیت۔

بلے نور محسن چہ منیر ءِ اے تران ءَ ہچ سرپد نبوتگ ءُ انچو پہ دیم گوں زاہری نگاہاں سر گوزے کنگ ایشی ءِ مستریں پجار کتاب ءِ پیشگال ءِ حولہ داتگیں اے سطر انت "منا پلان پلان ءِ مہر ءُ واہگاں پہ زور اے کتاب ءِ چھاپ ءُ شنگ کنگ ءَ رضا مند کتگ" نور محسن ءَ "نگاہ ءِ باتن ءِ سفر" ءِ پیشگال ءِ ہمے سطر ءِ حوالہ داتگ ءُ چش نبشتہ کتگ کہ آئی ءِ نزانکاری ءِ مستریں پجار انت کہ "اے سطر ءِ دانگ ءَ گوں منیر ءِ ترس پدر بیت بلے من نزاناں کہ اے چونیں ترسے، شر گداری ترسے یا منیر ءُ وتی جند ءِ سرا بیسہ نہ کنت یا گڑا منیر اے مردگ پرستی ءِ سرا بوتگ انت"

نور محسن ءِ بکر ءِ دانگ ءَ گوں منا ہمت انت کہ شاشری ءَ سرپد بوت ئے کہ آئی ءَ منیر ءِ اے تران ءَ کہ "بلوچی ءِ لولی شر گدار ءِ نام ءَ کہ انگت ودی نبوتگ" ہچ سرپد نبوتگ آ کتاب ءِ پیشگال ءِ ہما (بزاں) سطر ءَ منیر ءِ ترس ءِ نام دنت ءُ گشیت کہ "منیر مومن چہ شر گداری ءَ ترسیت ءُ ...... آئی ءَ وتی کتاب وت دل ءَ چھاپ نہ کتگ ءُ پہ دوستانی سکین ءَ چھاپ ءُ شنگ کتگ"

بلے من گوں نور محسن ءَ گشگ لوٹاں کہ تو چہ منیر مومن ءِ اے دانگ ءَ ہچ سرپد نبوتگ ئے ءُ انچو پہ دیم رٹہ جنگ پر جاکہ اگاں آئی (منیر مومن) ءَ چہ شر گداری ءَ بہ ترس اتیں گڑا وتی کتاب ءَ را چوں شر گدارے ءِ نام ءَ کت پدا انچیں شر گدارے ءِ کہ منیر آرا دت پیدا ک (ودی) کنگ لومیت منیر انچیں رو چانی طلبگار انت (اگاں کسے آدانک ءَ سرپد انت) کہ کسے اے کتاب ءِ سرا شر گداری بجنت ءُ وتارا بلوچی ءِ اولی شر گدار بہ کنت بلے شر گدار کج انت کہ منیر ءِ شاعری ءَ بہ پہمیت ءُ شر گداری بہ کنت (بلوچی ادب ءِ اے زمانگ ءَ)۔ تو ایشی ءَ منیر ءِ ترس گشے بلے اے گپ ءَ تو سرپد نئے کہ منیر ءَ چہ شر گداراں ہچ نہ ترسیت بلکیں شر گداراں چہ منیر ءِ شاعری ءَ ترسیت منیر ءِ کتاب پہ شر گداراں پچیں چیلنج ے۔

دلگوش منیر چے گشیت :

بگند چوں جہل تئی نومت ءِ تالہ کپتگ
چر اگاں . سنج رودچ ءِ شر گداری ءَ

"نگاہ ءِ باتن ءِ سفر" پہ وانوکاں یک مزنیں چکاسے کہ پہ یک رودچے ءِ ھید ریچی ءَ آسر نہ بیت اگاں کسے "باتن ءِ سفر" ءَ پہ وانگ ءَ دست ءُ کنت گڑ آ اے گپ ءُ شری ءَ ذہن ءَ بدا ریت کہ اے منیر ءِ نگاہانی باتن ءِ سفر انت گوں زاہری چمان ہچ در بدگ نہ بیت ۔ منیر ءِ شاعری ءَ ہماکس گوں الکاپی ءَ دربرت کنت (سرپد بیت) کہ آنیل بومیں (پستی) ءِ زرءِ پہ لوڑ ناہ ءِ پار بہ کنت۔ ایشی ءِ مراد اے نہ انت کہ اگاں کسے زر ءَ لوڑ ناہ مہ کنت آ منیر ءِ شاعری ءَ پہمت نہ کنت۔ بلکیں چش بجش کہ منیر ءِ پکر بے کساس جہل انت ایشی ءِ پہمگ ارزانیں گپے نہ انت۔

تئی غم ءِ پار ءَ منی زرد کہ گار انت چمیت
انچو کہ کوھے ءِ پشت ءَ بہ بیت سہر اترے

منیر اسّتیں دورءِ یک روژناہ پکرءُ جوانیں شاعرے۔ ہر کس اے گپ ءِ منوگر انت بلے لہتیں مردمانی گُشگ انت کہ منیر ہشکیں چنالے۔ بزاں منیر لبزءِ چنال ءَ سک باز کار مرزکنت بلے اے گپ چیٹ ردانت اگاں کسے ءَ "نگاہ ءِ باتن ءِ سفر" ونتگ گڑا آ اے گپ ءَ شری ءَ سرپد انت کہ منیر ءَ چہ چنال ءَ لبز چراگ بے کساس کار مرزکتگ۔ کتاب ءِ ہر پرہندے اگاں تو چارےئے تر لبز چراگ دیم ءَ کیت۔ اگاں من منیر ءَ چہ چنال ءِ بدل ءَ چراگ ءِ نام ءَ بدیاں ہچ ردکنگ نہ باں پرچاکہ بلوچی لبزانک ءِ کوراسیں شپاں پہ یک چراگے ءِ رژناہ بوگ الّی انت بلے آ چراگ چہ منیر ءَ امید دگہ کئے بوت کنت :

پہ شپاں مئے چراگے پہ سباہاں ناز بوے
کدی کاگدے نویس ءَ کدی گوں کئے کلوے

پہ لبزانک ءَ تہلیں زبان ءِ کار مرزکنگ جند ءِ کم شرپی انت ، کسے ءِ زات ءِ سراارش کنگ دژمنی ءَ، تنقیدے نہ انت (بلے نور محسن ءَ منیر ءِ ذات ءِ سراارش نہ کتگ) نبشتانک باز دورشت گڑا ہیانوں دیم ءَ گوں نور محسن ءَ دئیں کہ چے گشتگ ے :

روچ پہ زراب دریئت انت تہ نمانیت نشان
ہپکیں سنگ ءِ سرا ایرانت اے دنیا ترپے

منیر ءِ اے جتک ءِ حوالہ آئی ءَ داتگ ءُ گشتگ کہ "شر ءَ بے عیب ءَ نہ بیت ادا منیر ءَ دنیا یک ترپے آپ یا ارس کتگ اے وَراست ے ءُ آترمپ ہم ہپکیں سنگے ءِ سرا انت۔ ہپکیں سنگ چنائی آپ یا ارس ءَ جوشینیت پرائی ءَ روچ ءِ برانزانی پہ زراب ءُ ترندی ءَ درآہگ ءِ، ہچ ضرورت نہ انت پرچاکہ سنگ وت تپتگ گرم انت پہ جوشینگ ءَ یک ترپے ءِ۔ پہ منی زانت ءَ اے شعر ڈولدار نہ انت یا من چش گشاں کہ اے جتک ءَ شعر ءِ شررنگی برتگ"۔

بلے منی گوں نور محسن ءَ دزہندی انت کہ آ دتی اصلاح ءَ بہ کنت پرچاکہ واجہ منیر ءِ اے شعر انچو براہ دار ءُ جلوہ ناک انت کہ ایشی زیبائی ءِ جہلی ءَ تئی تیوگیں شاعری زیرآپ بیت توگشئے کہ "سنگ وت گرم انت ءُ ترمپ ءَ وت جوشینت بلے روچ ءِ درآہگ بے معنیٰ انت" بلے من گشاں کہ اے شعر ءِ جان تہنا روچ ءِ درآہگ انت پرچاکہ روچ ءِ کار سنگ ءِ تپینگ انت ءُ سنگ ءِ کار ترمپ ءِ جوشینگ انت اے جتک ءِ تہا یا اے شعر ءِ تہا مستریں کردار ءَ د تہنا روچ ادا کنگا انت۔ اے شعر ءِ تہا دراھیں ڈبہ روچ ءِ کوپگاں ایر انت اگاں روچ ءِ برانز پہ زراب درمیا ینت یا روچ دریئت گڑا سنگ تپسیت کجا ءُ ترمپ جشیت چون ؟ اے شعر ءِ اشارہ گوں محشر ءَ انت کہ یک دلکشیں شعرے ءُ غزل براہ انت :

چے زانت کسے درد ءَ اے زید ءِ چنالانی
شانتل پدا باہوتاں بے ساھگیں تالانی

نور محسن ءَ ادا باز اشتاپ کتگ پرچاکہ آئی ءَ ہچ سوچ ءُ چار نہ کت انچو پہ دیم اے شعر ردکتگ "پہ ساھگیں تال نیست ، ساھگ ہشکیں ڈنگر ءَ بیت" من ہم گشاں کہ ڈنگر ءَ ساھگ بیت ، دنیا ہم زانت ڈنگر ءُ ساھگ بیت بلے ڈنگر ءِ دامیں ساھگ شانتل ءِ کجام درد ءِ دوا؟ منیر مومن ءَ وتی زید ءِ چنالانی بے وسی مارا اتگ ءُ شعر گشتگ کہ دگہ

کئے انت کہ اے چنالانی درد ءَ سرپد بہ بیت۔ بزاں چنال
اینچو ھشک ءُ شمر تگ انت نیست کسے کہ چنالانی بے وسی ءَ
بہ ماریت (کسے ءَ چہ مراد شوانگے یا مسافرے کہ دمے بہ
سا ساریت) پر چا کہ چنال نوں انچو ہلاس ءُ ویراناں ساہگ
ے ءِ نندگ اوں نہ بیت بزاں کسی کار ءَ نیاینت بلے چو کہ
بے چارگیں شانتل ءِ سیادی چہ بن ازل گوں درچک ءَ
انت۔ بزاں ہمو داکدو ہدیت ءُ ہیک دنگ گڑا امید بے
چارگیں شانتل ءَ دگہ کئے چنالانی درداں بہ پہمیت "بے
ساہگ" ءَ چہ مراد درد نہ ورگ یا کار ءِ نیاھگ انت۔ بزاں
کسے یکے ءَ آئی ضرورت ءِ چیزے بدنت بلے انچو بہ بیت کہ
آئی در ءَ مہ روَت یا کار ءَ میت۔ بزاں اے انچو نزور انت کہ
پہ شانتل ءِ نندگ ءَ پرشنت یا پہ شانتل ءِ کدو ءَ ساھگ
بوت نہ کن انت ءُ شانتل ءِ ہچ درد ءُ نہ ورنت بلے شانتل
انگہ ہے ٹالانی یا ہوٹ انت۔ اگاں من اے بچاراں کہ منیر
ءَ بلوچی زبان ءِ تہا یک ہکے ءِ گیشی کتگ گڑا من راست گشاں
۔ بزاں اگاں کسے بہیلیں (بدیں) مردے ءِ چمدار بہ بیت
تہ ما آرا پہ توں اے گال ءَ پہ ہکے کار مرز بکنیں ءُ گشیں کہ
"شانتل پدا با ہوٹاں بے ساھگیں ٹالانی" رد نہ باں واجہیں
شاعر ءِ دلئیگا ھدا بز انت چے انت بلے پہ لبزانی
بزانت (معنا) ءَ انچو بزورئے۔

زندمانی ءَ چہ زند ءِ درد شم ءُ دلاباں بہ بر
ہیا سباہ ءِ سنج ءُ شام ءِ مھپر ءِ تاباں بہ بر

دیم ترا نور محسن اے شعر ءِ حوالہ ءَ دنت ءَ
گشیت: "منیر ءِ شعر ءِ جہلی ہند ءَ برزی ہند بد ڈول کتگ پر
چا کہ منیر یک بازاری مردے ءَ راگوانک جنگ ءَ انت یا
سباہ ءِ سنج ءُ شام ءِ مھپر ءِ تاباں بر گوں" ءُ دیم ترا چوش ہم
گشیت: "سنج منیر ءَ بے رھدار کار مرز کتگ سنج سہب ءَ نہ
جنت بلکیں ہور ءَ جنت"

بلے من گشاں کہ نور محسن ءِ پکر تلگ انت اے
شعر ءِ وانگ ءَ گوں وانوک ءَ ہمے گمان بیت کہ شاعر ادا
تچک ءَ گوں اللہ ءَ پریات کنگ ءَ انت بلکہ یک بازاری
مردے ءَ راگوانک جنگ ءَ نہ انت۔ پر چا کہ ادا انچو پدر
بیت کہ شاعر ءَ پروش وار تگ یا شاعر ءَ چرے دنیا ءَ
پہری انت ءُ واجہ ھدا ءَ راگوانک جنگ انت کہ اے
دلکشیں جہان تو کہ پہ بنی آدم ءَ جوڑ کتگ نوں انسان انچو
سنگ جوڑ بوتگ کہ تئی اے سوگاتیں قدرتانی ہچ قدر ءَ نہ
زانت اے قدرت کہ تو پیدا کتگ انت انسان اشانی
قابل نہ انت ہیا چہ جہان ءُ وتی داتگیں نعمتاں ہچ بگر۔ اے
سہب ءُ دلکشیں ندارگ ءُ ہیگاہانی سرگیں ءُ زیبائیں درد شم
اے ہدہانی قابل نیاں اے بنی آدم نوں ایشاں نہ کرزیت
پر چا کہ نوں چہ تئی راہ ءَ درانت ءُ چتو شمشکار انت نوں تو
اوں چریشاں وتی قدرتانی اے داب ءُ درد شماں بزور ءُ بہ بر۔

نور محسن گشیت کہ "سنج اوں واجہ ھدا ءِ قدرتانی
یک دزوشمئے ءُ گوں دنیا ءِ دلکشیں ندارگاں ہوار انت اے
یک شریں شعرے ءُ منیر ءِ زانتکاری ءِ مستریں پجار انت
(بلے اے منی وتی پکر انت ضروری نہ انت کسے اے
بزانت ءُ بزوریت شعر دگہ معناہاں ہم زور گ بیت۔) :

دل ءُ باد گیر ءِ تہاری سچات

نظم "منی ہمسفر" ءِ تہا نور محسن ءَ دیم ترا اے
حوالہ داتگ کہ "بادگیر ءُ بزانت ءَ منیر سرپد نہ انت" کہ

بادگیر ءِ بزانت گوات گیر (روشن دان) انت" واجہ ءِ گپ
وتی جاہ ءَ بجا انت پرچیاکہ بلوچی لغتانی تہا انچو نبشتہ انت۔
بلے واجہ نوں وت نزانت کہ گوات گیر چے ءَ گش انت کہ
وتی نبشتانک ءِ تہاباں ءِ بل ءَ گوات گیر گشیت۔ بلکہ گوات
چہ بان ءِ بل ءَ نیئت بل کنور جاہ ءِ دوتاں چہ کنور جاہ ءَ
کشیت۔ بلکہ گوات گیر دوئنگ بنت کہ لوگانی یابانانی ہر دو
کشاں پر کنگ بنت۔ بلے مئے شاعر ءُ لبز انتاں بادگیر پہ
گوات گیر ءَ کدی کارمرز نہ کنگ۔ بلکیں آہاں مدام پہ گس یا
پہ ماڑی ءَ کارمز کنگ ءُ انگت ءَ ہمے بزانت ءَ کارمرزے
کنگ ءَ انت پہ درور سید ہاشمی ءِ اے شعر ءَ بچند :

بے سریں راج ءِ بے سریں سودا
جہندم چہ بادگیر ءَ کاپر شت

یا

مبارک قاضی ءِ شعر ءِ اے بند ءَ بچار :

باریں چنت شپ گوں واہگاں بستگ
چاکر ءِ بادگیر ءِ باندات ءَ

چرے مثالاں پدر بوت کہ بادگیر ءَ کس پہ گوات
گیر ءَ کارمرز کنگ ءَ نہ انت ءُ چش ہم ردبیت کہ چاکر ءِ
روشن دان" یا جہندم چہ "روشن دان ءَ" یا سالونک ءِ
بلوریں (شیشگیں) "روشن دان" یا گوات گیر :

شپاں تئی ترانگ ءِ کیپانی تہلیں کدح پکار انت
منارا پہ وتی سہباں تئی بچکندگے کار انت

تئی ترانگ ءِ مینگ ءِ ھیالانی پھل مئے زندگی ءِ روچ انت
ماپتو لشتگ ءُ شعر گشتگ زمانگ ءَ گوں ھبر نہ کرتگ
گڈ سرا نور محسن ءَ اے دوئیں شعرانی حوالہ
داتگ ءُ گشتگ کہ "منیر ءِ چار ءُ تپاسی بودنزور انت اے
شعر چہ وزن ءَ در اتکگ انت منیر زانہ ہرچی نبشتہ کنت آ
وزن ءَ بیت"

منیر مومن ءِ اے ہر دو شعر انچو وزن ءَ انت کہ
کسہ کنگ نہ بیت بلے مپت ءِ ناحق ءَ واجہ ءَ پہ زور اے
شعراناں بے وزن کنگ اگاں کسے ءِ گالوار (لہجہ) اشان چہ
وزن ءَ پروشیت گڑا شاعر میاریگ کنگ نہ بیت پرچاکہ
شعر شے دیم ءَ انت ءُ پوراوتی بحر ءِ تہا نشتگ انت بوت
کنت کہ نور محسن ءَ وتی سساءِ شاہیم ءِ پار سنگ نہ گپتگ ءُ
انچو پہ دیم شعراناں توراتگ۔ اے گپ ءِ گواہی ءَ ہر کس
دنت کہ منیر ءِ اے دوئیں شعر برابر وزن ءَ انت۔

ساحرءِ نیادءِ ترانگے

محمد عصا

بلوچی شاعریءِ نمیرانیں نام واجہ مراد ساحر وتیِ گال ءُ گفتاراں چے زانگ بیت۔ کہ آچونیں انسانے بوتگ۔ ساحرءِ تیوگیں زندگی کہریں گونءِ تپتگیں تینءِ سرءَ گوستگ، آئی دست کدی دگرءِ دیم ءَ شہار نداتگ۔ بلکیں شدءَ راپہ لیلوءُ تازینک سھر ینگ ءُ واب گیتگ، بلے کدی لب ءُ لالچءِ راہ ءُ درانی شوھازگ ءَ راہی نبوتگ۔ آیک آ گہیں خمیرےءِ ہداہند بوتگ۔ منی دلءِ ارمانے بوتگ کہ من مراد ساحرءَ بگندان، آئیءِ نگرھیں دیدارءَ بکناں من کراچیءَ اتاں ہمودءَ سربد بوتاں کہ مراد ساحرءِ چمانی نور، غموار آئیءِ نشان ءُ چیدگ، سھر ینوکءُ انسرینوک، آئیءِ غماں شادھءِ گوہران گوناب دیوک، آئیءَ چہ زندءِ سکیاں سائینوک ءُ آئیءِ ارواحءِ کپ آئیءِ دوستناکیں جنیں زہگ شومکءِ نادراہیءَ گوڑ جتگ۔ آآے کہریں ءُ جان تاوان دیوکیں نادراہیءِ دیما لاچار ءُ بے وس انت۔ آئیءِ کرءَ چشیں مال ءُ حالے نیست کہ وتی چکءِ علاج ءَ کت بہ کنت، آتیوگیں وھداں وتی جنکءِ سر دن ءُ پادون ءَ روت کیت، اے حالءَ ماراچو گوات ءَ کرگءِ پلءِ بیمءَ بال دات۔ من گوں لھتیں سنگتاں واجہ ساحرءِ رلوگءِ ڈس ءَ نشانءِ شوہازگ ءَ راہی بوتیں۔ جست کنان ءَ ماواجہءِ گس درگیتک۔ مئے رسگ ءَ پیسر لھتیں مردم واجہءِ گس ءَ نشتگ ات۔

دعا ءُ سلام ءَ پد من دیست کہ واجہ مراد ساحر سک باز کمزور ات۔ دیوانءِ نشتگیں مردم ساحرءِ چکءِ علاجءِ حاترءَ زر ءُ مالءِ شوھازگءِ راہ ءُ درانی چار ءُ پچار ءَ ات انت۔ ہر کس وتی شور ءُ سلاھاں درانگاز کنگ ءَ ات۔ بلے واجہ مراد ساحرءِ جند ھاموش ات۔ اے دیوانءِ گیشتریں مردم پہ ما در آمدنہ اتاں۔ دراہ سیاسیءُ چاگردی باسک ات انت۔ ہمے شور ءُ سلاہ کنگ بوت کہ یک مزنیں مراگشے برجم کنگ بہ بیت۔ کہ ایشیءِ تہا دراھیں فنکار ءُ کغدہ بھر زور انت۔ اے مراگشءِ ٹکٹ بہا بنت۔ ہر زرے کہ دست ءَ کپیت۔ درھا واجہءِ چکءِ علاجءَ کار مرزبنت۔ اے بابت ءَ واجہءَ ہچ نہ گشت۔ گڈ سرءَ مراگشءِ روچ ءُ وھد ءُ پاسانی فیصلہ کنگ بوت۔ واجہءِ ھاموشیءَ ہمے گندگ ءَ اتک کہ واجہ راضی انت بلے اے وڑنہ ات۔ گڑسرءَ واجہ چہ وتی جاگہ ءَ پاد اتک مئے دراھیناں چم واجہءَ سک اتنت۔ اے وھدءَ دیوان ھاموش ات۔ دل دریک دریک ءَ لگ ات انت کہ بارےں واجہ چے گشیت من وت ہمے فہمت کہ واجہ دراھینانی منت ءَ وتی سرءَ گنت۔ ءُ آہاں اے کار ءِ کنگءِ سکین ءَ دنت۔ بلے ساحرءَ گشت کہ ”مروچی ہماروچ انت کہ پمن تاریخ ایر انت، آھوکیں وھدءِ مردم ہمے گش انت کہ مراد ساحرءَ وتی تیوگیں زندءِ جھدانی ثمر پہ وتی دوستیں جنکءِ زند

رکھینگ ءِ حاترءَ نہاد جنگ۔ منی بلوچیت مناائے موکل ءَ نہ
دنت کہ من وتی جنک ءَ بیاراں اسٹیج ءِ سرءَ ایر بکناں ءُ ناں
کہ من اے اجازت ءَ دیاں کہ اے مراگش منی چک ءِ نام ءَ
ایر کنگ بہ بیت۔ اے رسوائی ءَ چہ مرگ وت گہتر انت۔
من زاناں کہ وھد ءِ تمر دیں، دستاں مناشہمات کنگ، گوں
من انصاف نبوتگ بلے ایشی ءِ مطلب ہچبر ایش نہ انت کہ ہر
چیے کہ بیت بہ بیت ءُ شاہرچی گش ئے من بہ سگاں۔ اے کار
گوں مراد ءَ بوت نہ کنت، من وتی تیوگیں زند پہ گرشن
گوازینگ بلے کسی دیماءَ دست شہار نداتگ، من وتی عمر ءِ
گڈی روچاں پہ علاج ءَ وتی جنک ءِ سوداءَ جت نہ کناں۔
منی زند چو پچیں کتاب ءَ انت راج دپتر وت گواہ انت کہ
من وتی تیوگیں زند پہ بلوچ راج ءِ زبان دور ءُ رہبدگ ءِ
رکھینگ ءُ پلگارگ ءَ ندر کتگ، من دروگ نہ بستگ۔ ہرچی
گشتگ ہماوڑ کتگ۔ من دیگ ءُ زورگ ءِ گپ کدی نہ کتگ،
گوں اے گپ ءُ گالاں پدواجہ ساحرپد ءَ وتی جاگہ ءَ نشت
سرے جہل کت ءُ دیوال ءَ تکے دات۔

یقین بہ بئت کہ من ہماوھد ءَ انچو ھبکہ بوتوں، منا
باور نہ بوت کہ اے پیرمرد چشیں نگیگیں جاورانی آماچ انت
بلے انگت چوشیں گال و حال کنت۔ اے دیوان ءِ تہاواجہ ءِ
ہماعکس گندگ بوت کہ نام ے کشتگ ات۔ من ہمے مارات
کہ، واقعی اے پیرمرد گوں لرزاں دست ءُ سر ءَ چو تمر دیں
لیٹر ءَ دریپان، گوں دل ءِ جہلانکی ءَ وتی گم جتیں زند ءِ
اکگیں ذکال ءَ بڑنیگ نہ انت۔ بگندئے گوں مہرکمیں جزبگ
ءَ زند ءِ جنجالانی دیمالانک ہندگ ءِ پنت ءَ دئیگ ءَ انت۔

دلکش ءَ نہ بنت جوانیں کار

"چمگ" شمے "جہگیر" ءِ مڈی انت۔
مئے واہگ انت کہ **"چمگ"** ہماگوناپ ءَ بزوریت
کہ شمے دلکش انت۔

ماچہ وتی نبشتہ کاراں پہلی لوٹیں کہ اے
رندی ہم چہ بے وسی ءَ مئے بازیں نکانے پہ چاپ ءَ
مہتل کنائینت۔ ماامیت کنیں کہ اے ھبر دلپروشی ءُ
ڈالچاری ءِ گلہ یے نہ بیت ءُ مئے گور الوپ نہ بیت۔

ادارہ **"چمگ"**

جار

چہ "گیشکور کولواہ ءَ لبزانکی گل" ءِ یمگاسہ ماہی تاکے دراہگا انت۔
تاک ءِ نام "وفا ءِ چراگ" انت۔ گوں وتی لبزانکی دوستاں دزبندی
انت کہ آ وتی شعر، نبشتانک ءُ آزمانکاں جہل ءِ ڈس ءُ نشان ءَ دیم بہ
دینت۔

نوید میڈیکل اسٹور گیشکور ضلع آواران
صدر "گیشکور کولواہ لبزانکی گل" ضلع آواران
شوکت شاہین

ھاس پہ جہگیراں

گوں **"چمگ"** ءِ توامیں نمائندہاں دزبندی انت کہ
وتی بہر ءِ تاکانی زراں پہ وھد ءُ پاس مارا سر بکن ات، دانکہ تاک وتی
وھد ءُ پاسانی ھساب ءَ وانوکاں سر بہ بیت، چیاکہ چمگ ءَ دگہ راہ ءُ
درے نیست۔

(ادارہ)

آدینک

گندءُ نندے گوں

واجہ پروفیسر غنی پروازءَ

گندءُ نندے گوں واجہ غنی پروازءَ

نام.......... غنی پرواز

پتءِ نام.......... حاجی محمد ابراہیم

تعلیم..... ایم اے اردو، ایم اے سیاسیات، بی ایڈ، بلوچی فاضل

منصب..... اسسٹنٹ پروفیسر

کتاب..... ا۔ سانکل (آزمانک) ۲۔ بے منزلیں مسافر (آزمانک) ۳۔ مہر پہ بہا گپت نہ بیت (آزمانک) ۴۔ شرگداری (نبشتانکانی اولی کتاب) ۵۔ لبزانکی شرگداری (اولی کتاب) ۶۔ موسم انت ودارانی (شاعری) ۷۔ مہرءِ ہوشام (ناول) ۸۔ نسان اور اخلاقیات۔ (فلسفہ اخلاقیاتءِ سرءَ اردو کتاب)

چاپ بوگی :- آزمانکانی چارمی کتاب، مرتگیں مردءِ پچیں چم" ۲۔ تھوڑا سا پانی۔ (وتی آزمانکانی اردو رجانکانی کتاب) ۳۔ کسی نہاں ماتیں وتن۔ (شاعریءِ دومی کتاب)

پہ چاپءَ تیار :- "دل مہر مسافر منزل" (آزمانکانی پنچمی کتاب) دل کے سہارے (اردو آزمانکانی کتاب)

چل کتابءِ مواد تیار انت۔

بلوچیءِ نامداریں لبزانتءُ شاعر واجہ غنی پروازءَ 11 نومبر 2000ءَ ماں ترتءَ مئے نمائندہ رؤف رازءَ گندءُ نندے کتگ ات کہ پہ چمگءِ وانوکاں ندر انت۔

جست : واجہ پرواز! تو لبزانکءِ پڑءَ چوں اتکئے ؟

پسہ : لبزانت بوگءِ چیزے سبب ہنت۔ لبزانک وتی پیدائش، پشتیءَ چاگردی جاورءُ جیڑہانی سوبءَ بازمارو ک بیت۔ پدا لس مردمانی ڈولءَ آئیءَ بازیں زہیری بے بیت۔ مثالءَ مہرءَ لہتیں ءَ ھاسیں مال نہ بیت، لہتیں وتی واہگءِ پدا ونت نہ کنت، لہتیںءَ وتی دوستیگیں رشتہ نہ رسیت، لہتیں عشقءَ ناکام بیت، لہتیںءِ دوست یا دوستدار زہرءُ پوزار بیت، لہتیںءِ دوستءُ دوستدار جتاءُ گستا بیت۔ آ مردم کہ آئیءَ لبزانت بوگی انت چہ وتی بازیں مارو کیءِ سوبءَ چشیں زہیریاں چہ لس مہلوکاتءَ بازگیشتر ماریت، وتارا سرجم زانتءُ وتی سرجمیءِ واہگءَ اوں داریتءُ کوششءَ ہم کنت۔ اے کوششءَ آسرجم وَ نہ انت چیا کہ نہ بوتگیں چیزے بے آ لبزانت المءَ جوڑ بیت۔ من ہم اگن نبشتہ کنگ یا لبزانتے جوڑ بوتگاں، آ ہم پکائیءَ انچیں جاورانی سوبءَ، چو ہر لبزانتءِ ڈولءَ۔

جست : تو پیسرءَ شعر گشتگ یا نثر نبشتہ کتگ ؟

پسہ : من بن گیج چہ شاعریءَ کتگ۔ چہ درستاں پیسر من 1961ءَ اردو آزمانک نویسی بنا کتگ۔ پدا اودے مئے ھندءَ بلوچی لبزانکءُ شاعریءِ ماحولءُ چاگردے پیداک بوت گڑا من 1968ءِ گڈسرا بلوچی شاعری شروع کت۔ 1971ءَ من بلوچی آزمانک نویسی شروع کت۔ چریشیءَ رند شرگداری، پٹءُ پول۔ کسانکءُ دگہ ہے ڈنیں چیز نبشتہ کتءُ 1996ءَ اولی ناول نبشتہ کت۔

جست : آ کجام دردءُ تگ کہ شاعری ءَ چہ آزمانک ءِ ہنگاترا آور تگ یے ؟

پسہ : شاعری ءَ آزمانک ءِ درد کم ءَ گیش یکین بیت ۔ البت ایشی ءِ تہا لیاقتانی فرق بیت ۔ من ہے زاناں کہ شاعری ءِ مقابلہ ءَ منی توکا آزمانک نویسی ءِ لیاقت ہم گیشتر ھست ءَ ھب ھم گیشتر ۔ من وہدے اردو نبشتہ کنگا اتاں ءُ وتی اردو آزمانک ءَ گال ءَ لھانی چارگ ءَ رند منی استادے ءَ منا یک کاگدے نبشتہ کت ءُ ہے گشت کہ تئی توکا شاعری ءِ مقابلہ ءَ آزمانک نویسی ءِ لیاقت گیشتر ھست ۔ تواگاں کوشش بکنئے گڑا شاعری ءِ مقابلہ ءَ آزمانک نویسی ءِ پڑ ءَ گیشتر دیمرئی کت کنئے ۔ وہدے چیزے وہد گوست ءُ من لبز انک ءِ پڑ ءَ کے دیما شتاں گڑا من وت اوں ہے مارات کہ منی استاد ءِ پیش گشی راست انت ۔ منا پہ دل شاعری ءِ مقابلہ ءَ آزمانک ءِ لیاقت اوں گیشتر ھست ءُ ھب ہم ۔ ھمے جاور اں منی دلگوش وت سرا وت چہ شاعری ءَ گیشتر آزمانک ءِ ہنگاترات ۔ من آزمانک نویسی بن گیج اوں کت ءُ رند ءَ آزمانک چہ شاعری ءَ گیشتر ہم نبشتہ کت ۔

جست : بلوچی ءُ اردو ءِ تہا کجام زبان ءَ تو شرتر وتی ھیالاں درشان کت کنئے ؟

پسہ : بلوچی منی وَماتی زبان انت ، پمیشا من فکر ءُ ھیالاں بلوچی زبان ءَ شرتر درشان کت کناں بلے برے برے انچیں فکر ءُ ھیال بیت کہ آہاں من بلوچی ءِ بدل ءَ اردو ءَ شرتر درشان کت کناں ۔ ہے سوب انت کہ من انگت برے برے اردو ءَ ہم نبشتہ کناں ۔

جست : آزمانک ءَ چہ ناول ءِ ہنگاترا کجام جذبہ ءَ آور تگ ؟

پسہ : اصل ءَ آزمانک ءُ ناول ءِ نیام ءَ بازیں تپاوت ھست چو کہ آزمانک یک کستریں چیزے کہ زند ءِ بس یک پہناتے ءِ سرا باوست کنت وہدے کہ ناول یک مزنیں چیزے کہ آیک مردے یا خاندانے ءِ یا قومے ءِ پوریں زند ءِ سرا بحث ءَ تران کنت ۔ منی دیر یگیں واہگے بوتگ کہ من چیزے ناول نبشتہ بکناں ۔ پدا من بلوچی لبزانک ءُ ادب ءِ تہا ناول ءِ کمی ءَ ضرورت ہم مارا تگ ۔ وہدے چیزے سال ءَ پیش من گوادر ءَ لہتیں روچ ءِ ترءُ تاب ءَ شتوں اودءَ یک بلاہیں واقعے بوتگ ات کہ آئی ءِ ھال منا رحمان عارف ، اے آر داد ، رفیق عابد ءِ ڈولیں ورنائیں قلمکاراں دات ۔ چرے واقعہ ءَ من سک اثر مند بوتاں ، پمیشا من لوٹت کہ ہے واقعہ ءِ بارو اچیزے نہ چیزے نبشتہ بکناں ۔ بن گیج ءَ منی اے ارادہ شری ءِ سرا پید اور نہ ات کہ من اے واقعہ ءِ بارو آزمانکے نبشتہ کناں یا ناولے ۔ ایشی ءِ بن گیج من چہ گوادر ءِ جند ءَ کت ۔ تربت ءِ واتری ءَ رند من ایشی ءِ نبشتہ جاری داشت گڑا ہے نیام ءَ من مارات کہ اے چیز ءَ کہ من نبشتہ کنگاؤں ایشی ءِ لوٹاں یک آزمانکے پورہ کت نہ کنت ۔ بلکیں پریشی ءِ واستا یک ناولے الّمی انت ۔ اے ڈول ءَ منی اولی ناول نبشتہ بوت کہ نامے "مہر ءِ ہو شام" انت ۔

جست : تئی دل ءَ اے ناول ءِ توکا تو وتی مقصد ءَ سوبین بوتگئے ؟

پسہ : منی نز ءَ تخلیق ءِ مقصد ءَ سوبین بوگ ءَ بوگ ءِ جست چہ قلم کار ءَ کنگ مہ بیت بلکیں چہ شرگدار ءِ وانوکاں کنگ بہ بیت ۔ چیا کہ ایشی ءِ حقیقی ، راستیں ءُ بے پلہ مرزیں پسہ ءَ قلمکار ءِ جند دات نہ کنت ۔ بلکیں شرگدار ءُ وانوک دات کنت ۔ پدا ہم اگاں تو ہر حال ءَ منی جند ءِ رائے ءَ لوٹئے تہ منی رائے ہمیش انت کہ منی زانت ءَ من سوبین بوتگاں ۔

جست : توو تی ناول ءِ تہاانگریزی باز کار مرزگنگ ، وہدیکہ اے انگریزیانی شریں بلوچی بدل ہست انت۔

پہہ : اے راست انت کہ من وتی اولی ناول ءِ توکا مکالمہ آنی تہا جاگہ جاگہے انگریزی کار مرزگنگ ایشی ءِ دگہ دگہ سوب انت۔ اولی سوب ہمیش انت کہ دوئیں بنجاہی کردار کہ انگریزی ھبر کنت۔ جوانیں وانند ہیں مردم انت۔ دومی سوب ہمیش انت کہ مرچاں پاکستان ءُ بر صغیر ءِ اندگہ ملکانی توکا اے رواج سک باز انت کہ ھبر ھبر ءِ توکا وانند ہیں مردم وتی زبان ءُ انگریزی کار مرزکنت۔ تری ھندی ءِ ھبر ءُ بہ بنت ، اردو ءِ ھبر ءُ بہ بنت ، بلوچی ءِ ھبر ءُ بہ بنت یادگہ زبانے ءِ۔ من انچیں مردمانی ذہن ءُ نفسیات ءِ عکاسی کنگ۔ سیمی سوب ہمیش انت کہ باز جاگہاں من کردارانی زبان ءِ جاورانی مطابق ءِ خاصیں ھبر یک کچے ءُ چیر دیگ ءِ یا پردہ ءِ تہاکنگ ءِ کوشست کنگ ، چارمی سبب ہمیش انت کہ دگہ دگہ زباناں ناول نویسی ءُ آزمانک نویسی ءِ یک رواہے ہم ھست کہ کردارانی ھبرانی تہاانگریزی کار مرزکنگ بنت۔ من ہمے زاناں کہ چرے روایت ءِ من ہم اثر منداں بوتگاں ، بلے ایشی ءِ مطلب ایش نہ انت کہ دیم تر ءِ من دگہ ناول نبشتہ کناں گڑا آہانی توک ءِ ہم کردارانی ھبرانی تہا ہمے ڈول ءُ انگریزی مان کناں۔

جست : تئی یک آزمانکے ''آدینک'' ءُ شنگ بوتگ ات۔ تئی ناول گوں ہمائی ءُ نزیک انت۔ تئی ھیال ءِ توو تی آزمانک ءُ آ چیز کہ گمشگ لوٹگ ، سوبین بوتگ ئے ءُ ناول نبشتہ کنگ ؟

پرواز : آخر آ منی کجام آزمانک انت کہ تئی دل ءُ گوں منی ناول مہر ءِ ہوشام ءُ نزیک انت ؟

رؤف : آ ''مہر ءِ سوب'' انت ؟ ؟

پرواز : من ہمے زاناں کہ تئی وہدی تو منی ناول سر جم ءُ نہ ونتگ ، اگاں تو سرجم ءُ بہ ونتیں ، گڑا من سدکاں کہ تو چہ من اے جست نہ کنگ ات۔ چیا کہ آزمانک ''مہر ءِ سوب'' ءُ ناول ''مہر ءِ ہوشام'' ءِ نیاما سک باز فرق است۔ اولی فرق ہمیش انت کہ مہر ءِ سوب ذگری ءُ نمازی ءِ بن گپ ءِ سرا انت۔ وہدیکہ ''مہر ءِ ہوشام'' معاشرتی گھٹن ، جنین آدمانی حق ءُ آزاتی ءِ بن گپ ءِ سرا انت۔ دومی فرق ہمیش انت کہ ''مہر ءِ سوب'' ءُ دوئیں بنجاہی کردار آخر ءُ سور کنت۔ زندگ ءُ سلامت مانت ءُ سوب مندیں مہری زندے بن گیج کنت۔ مہر ءِ ہوشام ءِ بنجاہی کردار ہر چند کہ گڈ سرا اوت ماں وتا سور ہم کنت بلے سور ءُ پد ہیروو ت کشی کنت ءُ ہیروئن گنوک بیت۔ سیمی فرق ہمیش انت کہ ایشانی پلاٹ ہم یکے دومی ءِ باز مختلف انت۔ ایشانی نیام ءُ دگہ ہم باز فرق است ، بلے اگاں تو ایشانی نیام ءُ کے نزیکی مار اتگ تہ بلکیں یکے ہمیش بہ بیت کہ ہر دکانی بنجاہی کردار باز مہر ءُ دوستی کنت۔ ہر دکانی سرھالانی توک ءِ مہر ءِ لبز گون انت ، بلے اے جزوی ءُ سطحی نزیکی انت۔ ایشانی نیاما بنیادی نزیکی ہچ نیست۔

جست : تو ایشی ءِ تہا نوکیں تجربہ چے کنگ ؟

پہہ : منی جند ءِ ھیال ءِ من مہر ءِ ہوشام ءِ توک ءِ چیزے تجربہ یا نوکیں چیز دیم ءُ آورتگ۔ مثال ءِ ھبر ءُ اولی چیزوت ہمے جنینانی حق ءُ آزاتی ءِ بن گپ انت کہ اولی رند ءُ ناول ءِ توک ءُ آرگ بوتگ۔ دومی چیز نوکیں تکنیک ءِ تجربہ انت۔ منی زانت ءُ اولی رند ءُ نوکیں تکنیکے دیما آرگ بوتگ کہ آسفر نامہ ءِ تکنیک انت۔ چدءُ پیسر منی جند ءُ ہچ چشیں ناول نہ ونتگ کہ آ سفر نامہ تکنیک ءُ بوتگ۔ سیمی نوکیں چیز کہ من دیما آورتگ۔ آنو کیں طرز یا اسٹائل (Style) انت۔ اے ناول ءِ من اولی رند ءِ چہ ہیرو ءِ نیمگا دگہ دگہ بن گپانی سرا بازیں قولے کار مرزکنگ کہ آ اش ماں مکالمہاں کار مرزنہ کنت ، بلکیں نوٹ بک ءِ تہا نبشتہ کنت۔

جست : سیدءِ "نازک" ءَ باز مردم گشیت ناولءِ لوٹاں پورہ کت نہ کنت تو چے گشئے ؟

پسہ : سیدءِ ناول نازک ماں بلوچی زبان ءَ ناول نویسیءِ اولی ءَ ہنداتی کوشتے ءُ اولی کوشت ردیءِ صورت ءَ زیات سوب مند نہ بنت۔ نازک ءِ چیزے بابانی تکنیک ناولءِ تکنیک انت۔ چریشی ءَ ظاہر بیت کہ سید ہاشمی ناول نویسیءِ لوٹ ءُ غرضاں ناسرپد نہ بوتگ بلے دستمترا کہ بوان ئے گندگ بیت کہ آئی ءَ ناولءِ تکنیک یلہ داتگ ءُ انچیں تکنیکے کامرزتگ کہ آگوں آزمانکءِ تکنیک ءَ نزیک ترانت۔ انچو معلوم بیت کہ ناول ءِ اے بہرانی نبشتہ کنگ ءِ وہد ءَ آسک اشتاپی بوتگ یا گڑا آسک نادراہ بوتگ، چوش کہ ناولءِ ہیروئن "نازک" یکی مردءِ دیما سورءِ واستا ہمے شرط ءَ اِیر کنت کہ دریاءِ کار ءَ یلہ بدئے۔ تاکہ تو منی پیسری دوئیں مردانی ذول ءَ دریاءِ طوفانانی آماچ مہ بئے ءُ مہ مرئے۔ اگاں ترا منی اے شرط قبول انت گڑا من گوں تو سور کناں گوں۔ وہدے ماگندیں کہ ہندنی ھندءَ جاھانی مستریں کسب دریاءِ کار انت ءُ سید ایشیءِ یلہ دیگءِ سکین ءَ دنت۔ گڑا مارا اے بجاہی ھیال یا ہلاسی پہ ناول ءَ پک نزور گند گا کیت۔ مجموعی صورت ءَ من ہمے زاناں کہ اے چو اید گہ بازیں تخلیقانی ذول ءَ یک ناولٹے۔ چوش کہ فقیر محمد عنبرءِ "نلءِ توار" انت یا ستار پردلیءِ "سوب" انت یا محمد جان رضاءِ "جہدءِ کاروان" انت یا منیر بادینیءِ "ریکانی تل ءَ ہلکے" انت یا کہ "بلے کہ ماہ بہ کپیت" اے درست گوں چیزے نہ چیزے پرک ءُ درک ءَ ناولٹ گشگ بنت۔

جست : ناولءِ سراھا سیں کار نہ بوگءِ سوب چی انت ؟

پسو : ایشیءِ باز سوب انت۔ مستریں سوب ہمیش انت کہ ناول یک لبزانکےءِ مستریں پیچیدہ تریں ءُ گرانتریں صنف ءِ شکل انت ءُ ایشیءِ نبشتہ کنگءِ واستا بازیں شرطے پورہ کنگ لومیت۔ کہ آہانی تہا لیاقت، ھب، بازوانگ ءُ زانگ، ازمءِ سرا عبور حاصل کنگ باز زیات ھیل کاری یا پریکٹس، چارءُ تپاس، پٹ ءُ پول، تہمبل کاری، محنت ءُ جہد ءُ جفاہوار انت۔ وہدے کہ مئے بلوچی قلمکارانی توک ءَ تنی وہدی اے ذولیں چیزانی بازکمی بوتگ بلے من ہمے زاناں کہ کم کم ءَ مئے قلمکارا اے ذولیں چیز وتی توک ءَ پیداک کنگا انت۔ ہیشاآوہد دور نہ انت کہ ناولءِ سرا گیشتر کار بیت ءُ کم کم ءَ بازیں ناولے دیما کیت۔

جست : بلوچی لبزانک اید گہ علاقائی زبانانی نسبت ءَ کجا اوشتاتگ ؟

پسو : ہر لبزانکءِ پدمنگی یا دیمروی ءِ چیزے سوب بنت، چوکہ آلبزانکءِ قلم کار چے کچ ءُ وانندہ انت ؟ چے کچ ءَ جہد ءُ جفا کنت ؟ چے کچ ءَ پٹ ءُ پول کنت۔ آلبزانکءِ تارخ چے کچ ءَ دراج انت ءُ آ قومءِ معاشی، سیاسی، سماجی ءُ تعلیمی جاور ءُ حالات چے حد ءَ دیماانت۔ اے وڑیں چیزانی بنیاد ءَ وہدے ماچاریں تہ گندیں کہ مئے لبزانک چہ وتی ھندءِ اے دگہ لبزانکانی مقابلہ ءَ چہ لہتین ءَ پشاانت ءُ چہ لہتین ءَ دیماانت۔ مثال ءَ ہبر ءَ چہ سندھی ءُ پشتو ءَ پشاانت، بلے چہ پنجابی سرائیکی، ھندکو، بلتی، گلگتی لبزانکاں دیماترانت۔

جست : پنجابی معاشی، سیاسی سماجی ءُ تعلیمی حالت ءَ چہ ما دیماانت گڑا لبزانک ءَ چہ ماچیا پشاانت ؟

پسہ : ایشیءِ بنیادی سبب ہمیش انت ک پنجابی آں وتارا آے ملکءِ واجہ ءُ ھدابند زانتگ ءُ اردو ءَ را قومی، سرکاری ءُ تعلیمی زبان جوڑ کنائینگ ءَ گیشتر ہمے زبانءِ خدمت ہم کتگ۔ پنجابی چہ وتی زبان ءَ زیات اردو ءَ نبشتہ کنت۔ انچیں ہم است کہ آہاں وتارا پہ اردو ءَ وقف ہم کتگ، باز چہ اردو ءَ ہمے حد ءَ اثر مند انت کہ وتی لوگی ءُ روچ روزینی زند ءَ وت ماں وتا چہ پنجابی ءَ گیشتر اردو ءَ جبر کنت۔

منی اے دلیلانی مستریں مثال علامہ اقبال، فیض احمد فیض ءُ احمد ندیم قاسمی ءِ ڈولیں اردوءِ مزنیں شاعر ءُ لبزانت انت۔ مئے بلوچی زبانءِ توک ءَ اگاں گل خان نصیر، عطاشاد ءُ دگہ چیزے قلمکاراں اردو ءَ نبشتہ کنگ بلے آہانی گیشتر دلگوش بلوچی ءِ سِنگادو تگ، گیشتر کارآہاں بلوچی ءَ کنگ ءُ نام ہم گیشتر بلوچی ءَ درآورتگ۔

جست :واجہ !بلوچی ءَ مرچی آزمانک کہ نبشتہ بوگا انت۔ آ آزمانک ءِ لوٹاں پورہ کنگا انت ؟

پسہ : ہچ ءِ ہر چ لبزانکی صنف ءُ شکلے بہ بیت۔ آ گیشتر وتی جاور ءُ جیڑہانی مطابق ءَ دیمروی کنت ءُ وتی تاریخءِ لکی ءُ دراجیءِ مطابق ءَ دیماروت۔ وہدے مابلوچانی جاور ءُ جیڑہانی ھراہلی ءُ بلوچی آزمانک ءِ تاریخءِ لکی ءَ گنداں، گڑا الم ءَ ہمیش گشیں کہ آوتی ھساب ءَ شررو گاانت۔ ایشی ءِ لوٹ ءُ گزرانی پورہ کنگ ءِ اندازہ چہ ہمے ہبرءَ جنگ بیت کہ اے وہدءَ بلوچی آزمانک شاعری ءَ رندچہ مئے لبزانک ءِ دراہیں صنف ءُ شکلاں دیماترانت ءُ بلوچی رد انک ءِ دیماتریں صنف ءُ شکل انت۔ ماامیت کشیں کہ دیمترءَ ورنائیں آزمانک نولیس گیشتر وانت ءُ زانت۔ گیشتر جہد ءُ کوشست کنت ءُ بلوچی آزمانک ءُ گیشتر دیمابرنت۔ منی نزءَ بلوچی آزمانک ءِ باندات رژنا انت۔

جست : تو چہ نوکیں آزمانک نویساں کئے ءَ متاثرئے ؟

پسہ : متاثر بوگ ءِ لبز ماں لبزانک ءَ شریں لبزے زانگ نہ بیت۔ چیا کہ ماں لبزانک ءَ ایشی ءِ مطلب ایش انت کہ تو یک دگہ قلمکارے ءِ تخلیقاتاں چہ کپی ءَ دوست دارئے ءُ ہمے دوستی ءِ بنیاد ءَ آ قلم کار ءِ رندگیری ءَ چہ کپی ءَ کنئے۔ اگاں تئی مطلب ہمیش انت گڑا من ہمے پسہ دیاں کہ من چہ ہچ آزمانک نولیس ءَ متاثر نہاں۔ تری آ چہ من سینئر تریں بلوچی زبان ءِ آزمانک نویسے بہ بیت۔ دگہ زبانے ءِ کوہن تریں آزمانک نویسے بہ بیت یا جہانی سطح ءَ آزمانک نویسے بہ بیت، بلے اگاں تئی مقصد ہمیش انت کہ منا بلوچی ءِ کجام کجام آزمانک نولیس دوست بنت، گڑا من ہمے پسہ ءَ دیاں کہ بازانچیں کوہن تر ءُ نوکتریں آزمانک نولیس است کہ من آہانی آزمانکاں دوست داراں ءُ چہ آہاں انگت گیشتر امیدا اوں کشاں۔ ھاسیں صورت ءَ چہ بازیں نوکیں ءُ ورنائیں آزمانک نویساں بازیں امیتے کشاں۔

جست : مئے بازیں کوہنیں ادیب کہ آہاں نبشتہ یلہ کنگ آہانی شکایت ہمیش انت کہ بلوچی ءَ نیست۔ اے باروا تئی ھیال چی انت ؟

پسہ : ھر کوھنیں یا نوکیں لبزانتے موضوع ءِ نہ بوگ ءِ شکایت ءَ کنت تہ من ہمے زاناں کہ آوتی جند ءِ نزوری ءُ سستیانی چیر دیگ ءِ بے سوبیں جہد ءُ کنت۔ چیا کہ منی نزءَ اے دنیا ءُ کائنات ءِ ہر ذرہ ءُ چیز ءُ جاور ماراوتی بابت ءَ نبشتہ کنگ ءِ دعوت ءَ دنت۔ پہ جوانیں ءُ محنتی ایں قلمکار ءَ موضوع وت دست بندنت ءُ پرائی ءَ کاینت ءُ آئی ءَ منت کنت کہ مئے بابت ءَ چیزے نہ چیزے نبشتہ بکن یا گیشتر نبشتہ بکن۔

جست : تو شاعری ءَ بازیں تہرے دیماآورتگ چوش کہ ھائیکو، آزات غزل ءُ دگہ ہمے وڑیں بلے ایش رواج نہ داتگ انت، بزاں تو تجربہ کنگ ءُ بس ایشی ءِ سوب چی انت ؟

پسہ : اے ھبر راست انت کہ من لہتیں شاعری ءِ تہر دیماآورتگ کہ آہانی توک ءَ ھائیکو ءُ آزاد غزل خاصیں صورت ءَ ھوار انت، بلے الم نہ انت کہ یک لبزانتے یا شاعرے یک صنفے دیماکاریت، گڑا او تار ا ہکیں صنف ءَ محدود بکنت۔ چیا کہ لبزانک ءِ بازیں صنفے است کہ آہانی سرامردم کارکت کنت ءُ کارکنگ لوٹیت ھم۔ پد ایک تخلیق کارے ہرچی کہ تخلیق کنت آ مکمل آزاتی ءُ مکمل شعوری صورت ءَ اے ذول نہ کنت،

بلکیں ہر صنف ءِ تخلیق ءِ واستا دو قسم ءِ عمل کار مرزبیت۔ چو کہ ارادہ ءُ بے ارادہی، شعوری ءُ لاشعوری یاآورد ءُ آمد۔ مردم زبردستی ارادی، شعوری یاآوردی صورت ءَ اگن چیزے نبشتہ بہ کنت، گڑا آ چیز ءَ نئے ھاسیں جانے بیت ءُ نئے لبزانکی ءُ ازمی بستارے۔ منی ذہن ہرپیمگا کہ شنگ یا ہر چیزے ءِ زلورت کہ مارتگ من ہمائی ءِ باہتا فکر کنگ ءُ نبشتہ کنگ۔ ظاہرانت کہ یک قلم کارے وہدے پہ تخلیقی عمل ءِ واستا سرجمی ءُ وتی مستروت نہ انت۔ گڑا آ لہتیں تہر ءُ صنف کم تر نبشتہ کنت ءُ لہتیں گیشتر۔

جست: مئے بازیں شاعر وتارا (Repeat) کنگا انت ایشی ءِ وجہ چی انت؟

پسہ: Repeatition دگہ دگہ سبباں بیت کہ چراہاں وانگ ءُ Study ءِ کمی، بازیں دست گٹی ءُ عمر ءِ گیشی، باز ارزشت دارنت۔ مئے ہرچ قلکار کہ وتارا Repeat کنگا انت آہانی ہے ڈولیں سوب انت۔ اے ایو کا مئے لبزانک ءِ جیڑہ نہ انت۔ بلکیں دنیاءِ سجہیں لبزانکانی جیڑہ انت۔ ہر زبانے ءِ توک ءَ کہ یک لبزانتے ہے ڈولیں جاورانی توک ءَ بجوزیت، گڑا آئی ءِ تہا جمود پیدا ک بیت ءُ نوکیں چیز سازات ءُ نبشتہ کت نہ کنت۔

جست: نثری نظم ءُ بازنگد کار صنفِ سخنے سرپد نہ بیت۔ تو چے گشئے؟

پسہ: چونائی ءَ ہر نوکیں صنف کہ پیدا ک بیت گڑا آئی ءِ بار واوڑ وڑیں فکر ءُ ھیال پیدا ک بنت۔ لہتیں مردم آئی ءَ دوست داریت ءُ سپورٹ کنت۔ وہدیکہ لہتیں مردم آئی ءَ دوست نہ داریت ءُ آئی ءِ مخالفت ءُ کنت۔ اے جیڑہ ایو کا نثری نظم ءِ نہ انت، بلکہ ہر نوکیں صنف ئیگ انت ءُ چشیں جیڑہ ایو کا بلوچی ءَ نہ بوتگ، بلکیں دگہ زباناں اوں بوتگ۔ چو کہ وہدے ن۔ م راشد، میراجی ءُ آھانی ہمراہاں ماں اردو ءَ آزاد نظم رواج دات گڑا بازمزنیں شاعر ءُ شرگداراں اوں آئی ءِ مخالفت کت ءُ آ چہ شاعری ءَ ڈن کرار دات۔ ہے ڈول ءَ وہدے سجاد ظہیر ءَ ماں اردو ءَ نثری نظم شروع کت گڑا آئی ءِ اوں باز شاعر ءُ شرگداراں مخالفت کت ءُ آئی ءَ راچہ شاعری ءَ درکنگ ءِ وسیں جہد کت۔ بلوچی زبان ءَ اوں ہے ڈول بوتگ۔ منایات انت کہ وہدے نوکانی ءَ ماں بلوچی ءَ آزاد نظم نبشتہ کنگ بوت گڑا سید ہاشمی ءِ ڈولیں بلاہیں شاعر ءُ زانکارے ءَ اوں ایشی ءَ را ایرجت ءُ گشت کہ اے ماں شاعری ءَ ھوار کنگ نہ بیت۔ آدگہ ھبرے کہ چیزے مدت ءَ رند پدا سید ہاشمی ءَ وت اوں چیزے آزاد نظم نبشتہ کت۔ ہے وڑا بلوچی ءِ توک ءَ نثری نظم ءُ باز مردم چہ شاعری ءَ درکنگ لوٹیت ءُ بازانچیں مردم اوں است کہ آہا ئیکو ءُ بازایر جنت ءُ گشنت کہ اے بلوچی ءِ مزاج ءِ مطابق ءَ نہ انت۔ بازانچیں مردم اوں است کہ نوکیں تکنیکی آزمانکاں ایر جنگ ءَ انت کہ اے آزمانک نہ انت، چو کہ ھاسیں صورت ءَ علامتی آزمانکاں ایر جنت بلکن وتی جند ءِ نزوری ءُ نزانکاری آں چیر دینت۔ آ ہے مارانت کہ ماوت اے ڈولیں چیز نبشتہ کت نہ کنیں، پمیشا بایدانت ایشاناں ایر بہ جنیں ءُ مہلوکات ءَ ہے تاثر بہ دئیں کہ اگن ماں اے صنفانی سرا کار کنگ ءَ نہ ایں گڑا ایشی ءِ سبب مئے نزانکاری ءُ نزوری نہ انت بلکیں ہے صنفانی جند ءِ ھرابی انت کہ اے چہ لبزانک ءَ درانت ءُ ما ایشاناں نبشتہ کنگ ءُ وتی زبان ءُ لبزانک ءَ ھراب کنگ نہ لوٹیں۔

جست : مئے بازیں شاعر گسند ہانی واہگانی پداشاعری کنگا انت۔ مئے لبز انک ءِ سرا اے چو نیں اثرے دور دنت ؟

پسہ : حقیقت ہمیش انت کہ اصلی شاعری ءِ معیار نئے کیسٹ انت ءُ نئے کہ مشاعرہ ----- آشاعر کہ پہ کیسٹ ءَ یا مشاعرہ مہلوکات ءَ راوشی ءُ متاثر کنگ لومنت ءُ پہ زوریں نام ءِ درار گ ءَ غیر ادبی ءُ غیر اخلاقی چکر چلائینت۔ آزبان ءُ لبز انک ءِ ھاسیں حذمت ءَ نہ کنت۔ پدا ہم اگن مردم وتی معیار ءَ بر جا بہ داریت ، چیزے نہ چیزے گال ءُ لچہ ءُ سوت کیسٹ یا مشاعر ہانی کمک ءَ مہلوکات ءِ دیما بہ بارت کہ اے یک ھرابیں چیزے نہ انت۔

جست : شر گداری کہ مئے گور ابو گا انت۔ شر گداری ءِ لوٹاں پورہ کنگا انت ؟

پسہ : بلوچی زبان ءِ تہاباز مردم ءِ گشگ ہمیش انت کہ ہچ شر گداری نیست۔ من گوں اے وڑیں مرد ماں تپاک نہ کناں۔ لہتیں مردم گشیت کہ شر گداری تاوان دنت ءُ لبز انک ءِ توک ءَ ایشی ءِ ہچ زلورت نہ انت۔ من گوں اے وڑیں مرد ماں ہچ تپاک نہ کناں۔ منی نزء بلوچی زبان ءِ تہا جاورانی مطابق ءَ یک کچے ءَ شر گداری است ءُ بلوچی لبز انک ءَ ایشی ءِ ضرورت انت۔ بلکیں بقول ِ ٹی ایس ایلیٹ "پہ مئے زندءَ شر گداری ہمینچو المی انت ، انچو کہ دم ءِ کشگ" شر گداری لبز انک ءِ دراک انت۔ لبز انک ءِ حذمت کار انت ءُ لبز انک ءِ پہک ءُ پلگار کنگ ءُ دیما برگ ءِ واستا سک المی انت۔ پدا ہم اے ھبرءَ شک نیست کہ بلوچی لبز انک ءَ تنی وہدی شر گداری ءِ میل ءُ ازم اینچو پیداک نہ بوتگ کہ بوگ لومیت۔ چیزے شر گداری کتاب الم ءَ دیما اتکگ کہ آہانی توک ءَ کریم دشتی ءِ "شر گداری" عاقل خان مینگل ءِ "لبز انکی ایرادگری" غوث بخش صابر ءِ "نگدکاری" صباد شتیاری ءِ "گل کار ءُ چکن کار" ءُ "انگریں واہگ" واحد بزدار ءِ "شاھیم" منی جند ءِ "لبز انکی شر گداری" ءُ دگہ لہتیں ہوار انت۔ دگہ لہتیں لبز انتاں ہم چیزے لیکھی ءُ عملی شر گداری نبشتانک نبشتہ کنگ کہ آہانی تہا امان اللہ گچکی ، عبدالحکیم بلوچ ، فضل خالق ، اے آر داد ، ناگمان حفیظ حسن آبادی ءُ دگہ لہتیں ہوار انت ، بلے اے دراہیں کتاب ءُ نبشتانک کم انت ھم ءُ ھاسیں معیار ءَ ھم پیش نہ کننت کہ مئے لبز انک ءَ ضرورت انت۔

جست :- ایشیءِ معیارءِ جھلیءِ سوب چی چی انت ؟

پسہ :- ایشیءِ معیارءِ جھلیءِ چیزے سوب انت۔ یکے ھمیش انت کہ مئے لبز انکءِ توکءَ تنی وھدی شر گداریءِ تاریخ سک گونڈ انت ءُ ایشیءَ وتی ارتقائی مراحل نہ گوازینتگ انت دومی سوب مئے بلوچانی تبءِ نازرکی انت کہ مئے بلوچ کلم کار عملی شرگداریءَ سخت نہ کن انت۔ ایشیءَ دوستیءِ بدلءَ دژمنی زان انت سیمی سوب وت گیشتر شرگدارانی نزانت کاریءِ ھیل کاریءِ کمی انت کہ آوتی زاتی دوستیءُ نادوستیءُ پسندءُ ناپسندءِ بنیادءَ یا ؤ کلم کاراں آزمانءَ برنت یا گڈا آھانی سرءُ ارش کننت۔ وھدے کہ شرگداری حقیقتءَ یک تربیتی صنفءُ عملے کہ باید ھمیش انت کہ کلم کارانی تربیت دیگءُ دیمءَ برگءِ واسطہ کار مرز بہ بیتءُ آھوں متوازن صورتءَ شرگدار یا کلم کارءِ ایرجنگ، کنڈم کنگ رد پیش دارگ دلپروش کنگءِ نیستءُ نابود کنگءِ واسطہ نہ انت بلکیں ایشیءِ بنیادی مقصد ھمیش انت کہ کلم کارانی دلگوش وتی ازمءِ شمگءَ گیشتر تر ینگ بہ بیتءُ آھانءَ وتی ازمءِ شر تر کنگءُ دیمءَ برگءِ سکین دیگ بہ بیت عملی شرگداریءِ دگہ دگہ بھانات بنت کہ چریشاں چے پہنانتءِ ڈالچار کنگ شر نہ انت چوشکہ تخلیقءِ تشریح کنگ، آئیءِ شریانی پیش دارگ، آئیءِ نزوریانی پیش دارگ آئیءِ ازمی بستارءِ پدر کنگ اے ھرچاریں پہنات تا وھدیکہ ھمگرنچ مہ بنت شرگدار یک بے پلہ مرزئیں، تربیتیءُ متوازن ئیں چیزے نہ بیت بلکیں پلہ مرزئیں ایرجنگءُ دشمنی یے بیت کہ چرائیءُ زبانءُ لبز انکءَ خاصیں فائدہ نہ رسیت۔ پداھم من اے ھبرءَ گیشنگ لوٹاں کہ منی نزءَ ھر زبانءِ توکا شرگداریءِ بنداتءِ چہ ذاتیءُ پلہ مرزئیں ایرادگریءَ بیت پیشکا ماامیت کشیں کہ دیم ترءَ ھرچند کہ مئے لبز انتءُ شرگدار زانت کارءُ کواس تر بوان بنت، گڑا راست ترءُ شرتریں شرگداری سازانت۔

جست :- مئے گورادیراں پدادلی جیڑھانی سر امباحثہ بیت اے حسابءَ ماراافائدگ رسیت ؟

پسہ :- اگاں جھانی سطحءُ چارءُ ماھر حسابءَ دنیاءِ پدمنگ تریں قومءُ ڈیھانی تاھواریں ھے ڈولءَ مئے زبانءُ لبز انک ھم پدمنگ تریں زبانءُ لبز انکاں ھوار انت۔ ھے حسابءَ مئے ذرائع لبلاغ و مواصلات ھم سک نزوار نت۔ اے جاوراں ظاھر انت کہ ھر لبز انکی جیڑہ کہ دیما شنگیں ملکءُ قوماں کوھن تریت گڑا آخر کار مئے گوراکیتءُ رسیت۔ تری نثری شاعری بہ بیت یا علامتی افسانہ۔ روایر شتی ملکانی توکانوں کوھن بوتگاں۔ بلے مئے کرءَ نوکی شروع بوتگ انت۔ بلے دیر آید درستءُ آیدءِ حسابءُ ادلی جیڑھانی دیرءَ آھگءَ رند اگاں ماایشانی سرءَ دیراں بحثءُ تران کنیں تہ اے بے فائدہ نہ بیت۔ چیا کہ اے مئے مجبوری ھم است انت ضرورت ھم۔ ءُ اگاں ایشانی سرءَ ما انگتءَ بحثءُ تران مہ کنیں گڑا گیشتر پشت کپیں

جست :- بلوچی لبز انک ءِ پد منتگیں تھر کجام کجام انت ؟

پسہ :- بلوچی لبز انک ءِ چیزے تھر انت۔ کہ وتی کساس ءَ دیمری اش کتگ ءُ انگت کنگ ءَ انت مثال ءِ ھبر ءَ بلوچی شاعری مجموعی صورت ءَ مز نیں کساسے ءَ دیم ءَ شتگ۔ چہ آئی ءَ رند آزمانک یک کچے ءَ دیماشتگ چہ آزمانک ءَ رند تزئن ءُ مسکراءِ تھر ہم دیماشتگ۔ بلے بازا نچیں تھر استاں کہ انگت باز پد منتگ انت کہ آیانی تہا شر گداری "پٹ ءُ پول" ناول ریز مانک، کسمانک ءُ سفر نامہ ءِ ڈولیں تھر ہوار انت۔ چر یشاں اہید ماگشیں کہ شاعری مز نیں کساسے ءَ دیماشتگ۔ بلے ہر حساب ءَ دیما نہ شتگ چی ءَ کہ آئی توک ءَ انگت بازیں کمی ءُ نزوری یے است۔ حاصیں صورت ءَ تنی وھدی دراجیں لچہ سک کم انت۔ چوش کہ ھومر" "ILIAD" ءُ "ODYSSEY" ورجل ءِ "ANEID" دانتے ءِ "DIVINE COMEDY" ملٹن ءِ "PARADISE LOST" ٹی، ایس ایلیٹ ءِ "FOUR QUARTETS" فردسی ءِ "شاہنامہ" سلیم احمد ءِ "مشرق"، ڈاکٹر وزیر آغا ءِ "آدھی صدی کے بعد" ءُ دگہ ہمے ڈولیں۔ بلوچی شاعری ءَ بس دونام گندگ بیت، کہ آہاں لھتیں دراجیں لچہ پربستگ۔ چر آہاں اولی گل خان نصیر انت کہ آئی ءَ چار دراجیں لچھ پربستگ کہ آہانی توک ءَ حمل ءُ جیھند، دوستین ءُ شیرین، ھپت ھیکل ءُ جنگانی زراب ھوارنت ءُ دومی صدیق آزات انت کہ آئی ءَ شاعر ءُ ارواح ءِ نام ءَ یک دراجیں لچہے پربستگ ہباید ہمیش انت کہ دراجیں بلوچی لچہ گیشتر پرہند گ بیت۔ تاکہ مئے شاعری پہ دل دیم ءَ بروت۔

جست :- مئے گورا سفر نامہ پرچہ نبشتہ نہ بوھگ ءَ انت ؟

پسہ :- سفر نامہ ءِ جند بلوچی لبز انک ءَ یک کچے ءَ گندگ بیت۔ سفر نامہ نویسو کانی توکا عبدالحی جمشیر زئی، عبداللہ جان جمالدینی، عبدالصمد امیری، حاجی محمد ابراھیم نگوری، منیر احمد بادینی، بیگ محمد بیگل ءُ دگہ لھتیں ہوار انت۔ ایشی ءِ پد منگی پدر انت چیا کہ تنی وھدی سک کم سفر نامہ نبشتہ کنگ بوتگ ءُ کتابی صورت ءَ ایوک ءَ منیر احمد بادینی ءِ یک کتابے دیم ءَ اھتگ کہ آئی ءِ نام انت "آگہیں چمانی واب" سفر نامہ ءِ پدمنگی ءِ گیشتری سوب ہم ہمانت کہ ردانک ءِ ایدگہ تھرانی پدمنگی ءِ سوب انت چوکہ وانگ ءُ زانگ ءِ کمی، علم ءُ زانت ءِ کمی، سفر نامہ ءَ رایک لبز انکی تھرے زانگ ءِ نچ ءِ کمی، ایشی ءِ نبشتہ کنگ ءِ ھیل کاری ءِ کمی، تہمبل کاری ءُ محنت ءِ کمی ءُ دگہ ہمے وڑیں۔ باید ہمیش انت کہ کلم کاریں مردم وھدے ڈنی ملکاں سفر کن انت۔ یا وتی ملک ءَ ایدگہ ھنداں سفر کن انت آوتی جاوارانی پد ءَ سفر نامہ ءِ نبشتہ کنگ ءِ کوشت ءَ ھم بکن انت۔

جست :- ادب ءُ سیاست ءِ سیادی ءَ تو من ئے ؟

پسہ :- ادب ءُ سیاست ءِ سیادی ءَ من پورئی ءَ مناں، بلکیں ایوک ءَ ادب ءُ سیاست، دنیا ءِ ہجہیں علم ءُ ازم وت ماں وت ءَ

سیادی دارنت۔ لہتیں گیشتر لہتیں کمتر پدا ھم من چوباز مردمانی ڈول ءَ ادب ءُ سیاست ءَ یک نزاناں۔ چیاکہ سیاست حکومت کنگ ءِ ازم انت کہ آئی ءَ علم سیاسیات گش انت۔ وھد یکہ لبز انک اظہار ءِ ذات ءُ کائنات ءُ کائنات ءِ ازم انت ءُ یک انچیں چیزے کہ آسیاست ءُ سیاست دانانی تابع بوت نہ کنت ءُ اگاں سیاست دان وتی سیاست ءِ زور ءَ یا وتی اختیارانی کمک ءَ کلم کاراں وتی تابع دار کنگ ءِ کوشست ءَ بکن انت ءُ آھاں Order بدینت کہ اے ڈولیں تخلیقات بہ سازات ءُ آ ڈولیں تخلیقات مہ ساز ات ءُ لبز انت ناعلاج بہ بنت ءُ آھانی حکم ءُ واھگانی پدءَ تخلیق بہ سازانت گڑا آ تخلیق راستیں ازم نہ بنت۔

جست :- ابلاغ ءِ مسئلہ ”بلوچی زبان ءُ لبز انک“ تئی ھیال ءَ چینچو حد ءَ است انت ؟

پسہ :- ابلاغ ءِ مسئلہ گوں ما یک حدے ءَ است انت۔ انچیں کلم کار مئے توکا بو تگ ءُ انگت است انت ھم کہ آھانی باز شعر ءُ نبشتانک ءُ آزمانکاں مردم شری ءِ سر ءَ سر پد نہ بیت۔ چو شکہ شاعری ءِ تہا مستریں مثال عطا شاد ئیگ انت کہ آئی ءِ بازیں گال ءُ لچہ آں مردم سر پد نہ بیت۔ ردانک ءِ توکا دگہ ہم کارانی یا آھانی چیزے تخلیقانی مثال است انت۔ بلے من ھے سرپدباں کہ ابلاغ ءِ جیڑہ ایوک ءُ بلوچی زبان ءُ لبز انک ءِ جیڑہ نہ انت۔ بلکیں یک عالمی جیڑ ہے۔ اردو زبان ءِ شاعر مرزا غالب ءِ گیشتریں غزلاں مردم سرپد نہ بیت۔ انگریزی زبان ءِ شاعر براؤننگ ءِ بازیں لچہ ءَ مردم سرپد نہ بیت۔ ہمے ڈول ءَ جرمن زبان ءِ چیکو سلواکی آزمانک نویس کافکا ءِ گیشتر آزمانک ءُ ناولاں ءُ فرانسیسی آزمانک نویس ناول نویس سارتر ءِ گیشتر آزمانک ءُ ناولاں مردم سرپد نہ بیت۔ روسی زبان ءِ ناول نویس دوستوفسکی ءِ ناول "Idiot" امریکی ناول نویس ھرمین میل ول ءِ ناول ”Moby duck“ ءُ امریکی آزمانک نویس ءُ ناول نویس ھمنگوئے ءِ ناول "Old Man" And The Sea" ءَ مردم سرپد نہ بیت املا ابلاغ ءِ رد ءَ دو فکر است۔ یکے ہمیش انت کہ کلم کار ءَ وت ءَ را مھلوکات ءِ سطح ءَ جہل ءَ برگ ءُ نبشتہ کنگ لومیت۔ تاکہ آئی ءِ تخلیقاتاں عام مردم سرپد بہ بیت۔ دومی فکر ہمیش انت کہ ردی مھلوکات ءَ وتی وانگ ءُ زانگ ءُ علم ءُ زانت ءِ سطح کلم کارانی سطح ءَ برگ ءُ برزکنگ لومیت۔ تاکہ آ کلم کارانی گران گرانیں نبشتانکاں شری ءِ سر ءَ سرپد بہ بیت۔ منی نز ءَ اے دوئیں فکر وتی وتی جاگہ ءَ یک کچے ءَ راست انت ھم۔ دوئیں فکراں یکے دومی ءِ نزیک ءَ آھگ ءُ گوں یک دگر ءَ ھم آہنگ ءُ ہم دپ بوگ ہم لومیت۔ عام مردماں کلم کارانی سطح ءَ آھگ ءِ کوشست کنگ لومیت ءُ کلم کاراں ھم عام مردمانی سطح ءَ روگ ءِ کوشست کنگ لومیت۔ پد ءَ ہم اے ھبر پورئی ءَ قابل عمل نہ بیت ہمیشا باز کلمکارانی چیزے نہ چیزے ھنچیں تخلیقات بیت کہ آھاں ہمک مردم سرپد نہ بیت ءُ آھانی توک ءَ ابہام مارگ بیت۔ بلے عطا شاد ءِ ہوری ءَ بازیں زانت کارانی گشگ انت ءُ منی جند ءِ ھوں ھیال انت کہ ابہام پہ ازم ءُ لبز انک ءَ عیبے نہ انت چیاکہ چہ ابہام ءَ ہمے ظاہر بیت کہ تخلیق چہ

مانا ءَ پرانت۔ یکائی ءَ زانگ نہ بیت، کہ کلمکار ءِ جند ءَ چہ گشتنگ یا چہ گشگ لوٹیت ءُ ہر وانوک آئی ءَ وتی زانت ءُ فکر ءِ مطابق ءَ مانا کنت۔ اے ڈولیں تخلیق ڈولدار ہم بوت کنت۔ مانادار ہم ءُ جھل ءُ شاھگان ھم۔

جست :- بلوچی زبان ءِ وانوکانی کمی ءِ سوب تئی ھیال ءَ چی انت۔ ؟

پسہ :- اے ھبر راست انت کہ مئے بلوچی زبان ءُ ادب ءِ وانوک سک کم انت۔ ھمے سوب انت کہ مئے زبان ءِ ماھتاک ءُ کتاب ہم زیات بہانہ بنت۔ ایشی ءِ یک سبب مئے جند ءِ قوم ءُ مھلوکات ءِ وانگ ءُ زانگ ءِ کمی انت گیشتر مردم وتی جند ءِ زبان بلوچی ءِ وانگ ءَ ہم نزان انت دومی بلوچانی مالی بدحالی انت ماھتاک ءُ کتابانی قیمت روچ پہ روچ ودان انت۔

مھلوک ءِ مالی بدحالی ھم ودان انت چہ قیمتانی گیشی ءَ ھم زیات ودان انت چیا کہ مئے گورا نئے ھاسیں سرکاری نوکری است نئے ذاتی روزگار ءِ موقع۔ سیمی سوب رسالہ ءُ کتابانی معیار ءِ کمی انت۔ آھانی توکا تنی وھدی انچو کشش ءُ فائدہ مارگ نہ بیت کہ بازیں مردم آہاں بوانیت۔ اے جاورانی آسر ھمے درایتگ کہ وانوک گیشتر کلمکارانی جند انت انچیں کلمکار ھوں گندگ بیت کہ آ ماھتاکانی توکا بس وتی جند ءِ شعر، نبشتانک ءُ آزمانکاں وانت دگریگاں نہ وان انت ءُ ماھتاکاں یک کرءَ ایرکنت۔ اے ڈولیں مردم کتاب نزورانت کہ وانگ بے تھمبل نہ کنت، تری بہازورگ ءَ زرے بہ بیت ھم۔ پدا ھم وھدے ما بلوچی زبان ءُ لبزانک ءِ وانوکانی شمگ ءَ گوں انصاف ءَ نوکیں رنگے ءَ چاریں تو گندیں کہ چہ پیسری مقابلہ ءَ مرچاں مئے زبان ءُ لبزانک ءِ وانوک گیشتر بوتگ انت ءُ کم کم ءَ انگت گیشتر بوان انت۔

جست :- بلوچی رسم الخط ءِ بارو اتئی ھیال چی انت ؟ کجام رسم الخط شرتر انت ؟

پسہ :- بلوچی رسم الخط ءِ جیڑہ کوھنیں جیڑ ہے، دیرانت کہ کلمکار ایشی واسطہ فکروھیال ءَ انت 1970 دہی ءَ وھدے کہ بلوچستان ءَ نیشنل عوامی پارٹی ءِ سرکارماں بلوچستان ءَ بر جاہ ات ءُ بلوچی زبان ءِ نامدرایں شاعر ءُ ادیب گل خان نصیر صوبائی وزیر تعلیم ات گڑا آئی ءِ سروکی ءَ رسم الخط ءِ جیڑہ ءِ رد ءَ کانفرنسے ھوں بوت ءُ ھمے جست چہ بھر زوروکاں بوت کہ آیا پہ بلوچی زبان ءَ انوگیں عربی رسم الخط شرتر انت یا رومن رسم الخط اے رد ءَ بھر زوروکانی نیام ءَ مزن ھڈ ءُ کڈ گندگ ءَ اتک آ دو گروپ ءَ بھر بوت انت یک گروپے ءَ گشت کہ عربی رسم الخط برجاہ دارگ بہ بیت ءُ ھمیشی ءَ را دیمروی دیگ بیت۔ وھدے کہ دومی گروپ ءَ گشت کہ عربی رسم الخط یلہ دیگ بہ بیت ءُ رومن رسم الخط زورگ بہ بیت۔ اے کانفرنس ءَ پدریں فیصلہ بوت نہ بوت ٭ ہیشا ہچ ڈولیں دیمروی نہ بوت، پدءَ زوت Nap ءِ سرکار ہم پروشگ بوت چہ آئی ءَ رند ہم یا جیڑہ ءِ سرءَ وھد پہ وھد ءَ بحث ءُ تران بوتگ، مشترکہ فیصلہ روچ ءِ مرچی ءَ نبوتگ۔ بزاں انچیں فیصلہ کہ آئی ءِ سرءَ دنیا ءِ دراھیں بلوچ

کلمکار تیاک بکننت باید انت دنیاءِ دراھیں بلوچ کلمکار یک رسم الخطے شر تر بکن انت ءُ ہمائی ءِ نثر ءَ تیاک بکن انت ءُ ہمائی ءِ سرا عمل بکن انت۔ انوگیں حال ہمیش انت کہ یورپ ءِ جہہ مندیں چیزے بلوچ کلمکاراں رومن رسم ءُ الخط ءِ فیصلہ کتگ چشیں گروہ بندی جوان نہ انت باید ہمیش انت کہ ہمار سم الخط کار مرز کنگ بہ بیت کہ مجموعی صورت ءَ آئی ءِ فائدگ گیشتر بہ بنت۔ منی جند ءَ چہ بنداتءَ چہ رومن رسم الخط ءِ ارزشت ءَ انکار نہ کتگ بلے مئے وتی انوگیں سیاسی، معاشی، معاشرتی، تعلیمی، ادبی جاوراں من مجموعی صورت ءَ عربی رسم الخط شر تر زانتگ من ہے زاناں کہ عربی رسم الخط ءِ جند بر جاہ دارگ بہ بیت ءُ ایشی ءِ نزوری در کنگ بہ بنت ءُ اے شر تر کنگ ءُ دیمری دئیگ بہ بیت۔ مثال ءِ ھبر ءَ سیاھگ یا املاء جیڑہ گیشینگ بہ بیت۔ اسٹینڈرڈ لینگوئج یے ٹہینگ بہ بیت ءُ اے الّی، علمی اصطلاحات یا ٹکنیکل ٹرمز جوڑ کنگ بہ بنت۔ پدءَ ہم اگن یکے رومن رسم الخط ءَ تجرباتی ءُ جزوی سورت ءَ یا وتی جاور ءُ ضرورتانی متابک ءَ کار مرز بہ کنت، تہ ایشی ءَ ھاسیں بدی یے مان نیست ءُ ہچ ڈولیں تاوان نہ بیت۔

جست :- پہ مئے وانوکاں تئی پیغام ؟

پسہ :- مئے بلوچی زبان ءُ لبز انک ءِ وانوک دو تہر یگ انت چیزے مردم ہما انت کہ بس وانوک انت ءُ نبشتہ کنوکانی تہا ھوار نہ انت۔ گوں آہاں دستبندی ہمیش انت کہ آوتی ذہنی سطح ءُ بستر ءُ وانگ ءِ مَیل ءَ گیشتر کنگ ءِ کوشت ءَ بکن انت ءُ بلوچی زبان ءِ تخلیقاتاں پہ ھورتی ءُ شری ءَ بوان انت ءُ برے برے زبانی یا نبشتہیں صورت ءَ تخلیقاتانی باور ءَ وتی تاثراتاں درشان بکن انت۔ تاکہ تخلیق کاراں آہانی پسندءُ ناپسند معلوم بہ بنت۔ دگہ چیزے وانوک ہما انت کہ وت کلم کار انت ھم۔ گوں وتی جند ءِ گال ءُ، لچہ ءُ نبشتانک ءُ آزمانکانی وانگ ءَ محدود مہ بنت۔ بلکیں دگرانی گال ءُ لچہ ءُ نبشتانک ءُ آزمانکاں ہم بوان انت۔ ءُ آہانی باور ءَ وتی پگر ءُ ھیالانی متابک ءُ برے برے نبشتہیں چمشانک دیگ ءِ کوشش ءَ بکن انت ہر وھد ءَ کہ چمشانک دینت گڑا آبے پلہ مرزی ءُ حقیقت پسندی چمشانک بدینت۔ تاکہ اے ڈول ءَ کلمکار چہ وتی ازم ءِ شری ءُ نزوریاں سرپد بہ بنت ءُ آہانی رھدر بری بوت بکنت۔

جست :- واجہ غنی پرواز : تئی باز منت واراں کہ تو منا بہ دیوان ءُ جست ءُ پرس ءَ وھد دات۔

پسہ :- واجہ رؤف راز : من ہم تئی باز منت واراں کہ تو منا وتی پگر ءُ ھیالانی درشان کنگ ءِ موہ دات۔

راز :- اللہ ءِ میار ءَ،

پرواز !:- اللہ ءِ میار ءَ۔

ہنی رج/ پلانی اریگوات

رجانک

ماتی زبان ءِ بیرانی

چوہدری عبدالحمید رازی / صباد شتیاری

واجہ رازی ءِ اے نبشتانک پنجابی زبان ءِ ماھتاک "وروِلے" ءِ نومبر ۹۹ ءِ شمارہ ءَ پنجابی زبان ءَ چاپ بوتگ۔ مروچی مئے ماتی زبان ھماترس ءِ آماچ انت۔ ایشی ءَ گندان ءَ اے بنشتانک ءِ اھمیت ءُ ارزش پہ بلوچاں ہم ہچ رنگ ءَ کم نہ انت۔ ھمے حاطرا پہ بلوچی زبان ءِ وانوکاں ایشی ءِ رجانک کنگ ءِ گونڈیں کوشستے کرتگوں تانکہ بلوچی زبان ءِ دوزواہ بزاں انت کہ ایشانی زبان مروچی کجا اوشتاتگ؟ ءُ اے زبان ءِ رکینگ ءُ پہریزگ ءِ حاطرا ایشانی راجی اگدہ چے بیگ لوٹیت۔۔

ص۔د

راک سٹار لاری اینڈرسن زبان ءَ "وائرس" گوشیت، اے ہیم اے وائرس ءَ دنیاءِ چہ نیمگیش زبان وتی نہاری ہنگ ءَ کپتگ انت۔ ھمو داکہ پنچ زبان بزاں چینی، ہسپانوی، انگریزی، روسی ءُ ھندی ءَ حبر کنگ بیت، اے لڑ ءَ تہا چہ صد ءَ کمتر زبان ھوار کنگ بہ بنت گڑا بزاں دنیاءِ نود ءُ پنچ (95) درصد ءَ آبادی اے زبانانی تہا کاینت۔

ایشی ءَ ابید دنیاءِ تہا شش ھزار زبان دگہ ھم است انت کہ ایشانی تہا حبر کنوک سک کم انت۔ چہ ایشاں نیم ءَ گیش زبان ھما انت کہ آیوکیں صد سالانی تہا گار ءَ بگوا ھبنت۔ چہ ایشاں یک زبانے "اور" (Aore) انت اے زبان ءِ گوشوک بحرالکاہل ءِ جمہوریہ دینوٹو ءَ جاھمندیں مردم انت۔ برسٹل یونیورسٹی ءِ اینڈریو فیلڈ ءِ گوشگ ءِ ردا اے زباں چہ ھماوازدہ داتگیں زباناں یکے کہ ایشی ءِ تہا حبر کنوک چہ ایو کایک یادو مردم انت۔

لندن ءِ ایشائی ءُ افریقی مطالعہ ءِ اسکول ءِ ڈک ہیورڈ ءِ گوشگ انت۔ کہ ایتھوپیاءِ دگہ دگہ بہرانی تہا کم چہ کم نود زباناں گپ جنگ بیت ءُ ایشانی آئندگ ترسناک ءَ تہار انت۔ ایتھوپیاءِ لھتے جاھمند شش یا ھشت زباناں حبر کننت۔ بلے لھتے زباناں باز کم مردم حبر کننت۔ گوشگیں حساب ءُ داد ءِ ردءَ "آن ٹوگو"، "نوں انی" ءُ "ایل موٹو" ءَ گپ جنوک شش ءَ گانٹ ءَ حبر کنوک دو مردم بوتگ انت اے لھتے سالاں پیسر سردی ءِ سبب ءَ مرتگ انت

یک زبانزانتے ءِ چہ جنگل ءَ شوہاز کنگ ءَ کتگ۔ آورتگ اتنت۔

دنیاءِ کم ءَ گیش سیئک زباناں حبر کنوکیں مردمانی حساب چہ ھزار ءَ ھم کمتر انت اے زباناں ہیگواھی ءِ ترس گور انت۔ بیشکا زبانزانت تکانسر انت کہ ھمازبان کہ ایشانی گوشوک ءَ حبر کنوکانی لیکہ لک ءَ گیش نہ انت ایشانی تہا ہم مزنیں زبانانی نادراھی ءَ موشک موجود انت۔

الاسکا یونیورسٹی ءِ زبانزانت مائیکل کراس ءَ گوشگ انت دنیاءِ ایوکا شش صد زبان پہریرگ ءَ محفوظ دارگ بوت کننت کہ ھچ یک زبانے ءَ ہیگواہیگ ءِ باروانوں سرپدبوگ اپچوگران نہ انت مات ءُ پت ھمازبان ءِ وانینگ ءَ داریت گڑا زھگ آزبان ءِ ھمیل کنگا ویل کننت۔ کراس گوشیت کہ الاسکا ءِ چہ بیست زباناں ایوکا دو ھندی زبانانی تہا تعلیم دیگ بوگا انت۔ اے وڑا دو قرناں رند اے زبانانی ابلاغ ءِ سرچگ ھشک بنت۔ براعظم امریکہ ءِ تہا صدے زبان مرگ ءِ کنڈگ ءَ سر بوتگنت۔ اے زبانانی تہاحبر کنوکیں مردماں کساس۔ چہ سی (۳۰) ءَ ہم کم انت۔ ھمے پیاپاپانیوگینی ءِ تہا چہ صد ءَ گیش زبان ہیگواھی ءِ ترس ءِ آماچ انت ھمے وڑا دنیاءِ دگہ بازیں زبان ہیگواھی ءِ ترس ءِ جاواں کپتگ انت

بلے لھتے مردمانی حیال انت کہ زبانانی مرک ءُ بیرانی فطری گپ انت بیشکا پریشی ءَ تکانسر بیگ نہ لوٹیت۔ ھنچوش کہ روبرٹ مرڈنگ اے دلیل دنت کہ زبان ءِ یک رنگی دنیاءِ ھواری ءُ اقتصادی دیمرئی ءِ حاطرا ھرشدری انت آ ھندوستان ءِ مثال ءَ دنت کہ الیکٹرانک میڈیا ءِ سبب ءَ ھندی ءِ دائرہ پراہ بوان انت پرچا کہ ھریکے وتی دلدستیں مراگش ءَ چارگ ءِ واھگدار انت۔ ھمے گپ سٹیلائٹ ٹی وی ءِ آیگ ءَ گوں چینی زبان ءِ باروا ہم گوشگ بوت کنت۔ گوں ایشی ءَ نہ ایوکا وشحالی کیت بلکیں ایشی ءِ آ کبت ءَ ایمنی ءِ آسراتی ہم گون انت۔ اے گوشگ ءِ ضرورت نہ انت کہ زبانزانتاں زبانانی ہیگواھی سک توریت بی بی سی ءِ زبانزانت کرسٹوفر موسلے گوشیت کہ زبان وتی تاثیر ءِ تہا عجبیں چیزے۔ اے مردمانی حالت، تجربہ، استعارہ ءُ خاصیں زانت ءِ ھژانگ بیت۔ ایشی ءِ جوڑشت ءُ دیمروئی ءِ تہلابازیں زندءِ چارگوزانت۔

وڈ فیلڈ گوشیت کہ وھدے یک زبانے مریت گڑاچرائی ءِ ھمابے بہائیں چیز زنگ بیت کہ ماایشی خیال ءَ ھم دل ءَ آورت نہ کنیں۔ کراس گوشیت کہ زبان ءِ پہریزگ ھرشدری انت پرچاکہ ایشی ءِ تہا مردمانی ربیدگ ءُ کلچر نبشتہ کنگ بیت۔ زبانانی چہ بازرنگی ءَ زبہری ءِ سبب ءَ دنیاءِ زیبائی ءُ دلکشی کم بیت۔

آکسفورڈ یونیورسٹی ءِ زولوجی شعبہ ءِ حیال انت کہ وھدے کہ ماچہ زبانے ءَ زبہر بیں گڑا چرائی ءِ مادنیاءِ چارگ ءِ یک جہت ءُ دروشمے پلگ بیت۔ آ دلیل دنت "وھدے کہ مایک زبانے ءِ پہریزگابیں گڑاما حبر کنگ ءِ یک رنگ ءُ بوے ھمیل کنگابیں ءُ یک دمان ءُ زمانے ءِ ہم پہریزگابیں" زبان ءُ ربیدگ گوں یک دگرے ءِ ھگر نچیں چیز انت وداں مزنیں مدتے ءَ دوئیں یک چیز انت۔ لھتے

لیکہ داروں زبان ءَ رہبد گ ءِ سیادی ءِ حبر گیشتر تچکیں
رنگ ءَ کنگ۔ 1930 ءِ دھک ءِ تہا ایڈورڈ ساچر ءَ گجمن
لی ورف ءَ دلیل داتگ ات کہ زبان مردمانی فکر کنگ ءِ
دروشم ءَ معین کنت۔ آیاں گوشتگ کہ امریکہ ءِ ریڈ انڈین
قبیلہ ءِ ”ھوپی“ ءِ تہا وھد ءِ ہچ رنگیں تصور ءُ لیکہ نہ بوتگ
پرچا کہ پہ ”وھد“ ءَ ایشانی زبان ءِ تہا ہچ لبز ءُ گالے نہ
بوتگ۔ بلے رندترا انسان زانتاں (انتھروپولوجسٹ) اے
پٹ پول کتگ کہ ”ھوپی“ ءِ مردمانی تہا ”وھد“ ءِ تصور
ھست بوتگ۔ اے حیال کہ زبان ءُ خیال ءِ نیام ءَ سیادی
بیت نوں کوھنیں حبرے بوتگ۔ بلے ہنگل انگت دگہ
ھالے ءِ واھند انت۔ آئی گوشگ انت کہ زبان ءِ حاطرا
مردمانی تہا خاصیں ذہنی عادت بنت۔ یا چوش بگوش کہ
انسان ءِ مارشت ءِ عادت ءُ حیالاں وتی بہر ءُ بانگی بیت۔ پدا
ہم آ اے حبر ءِ سرا زور پردنت کہ یک زبانے ءِ ھیل کنگا
گوں ذہن ءِ تہا بدلی کیت ءُ مجگ پیچ در پیچ بنت۔

اگاں فرانسی مردمانی ذہن جرمن ءِ فریزی
مردمانی زہناں چہ گستا ءُ جتا انت گڑا مارا ایشانی فکر ءِ وڑ ءِ
سیادی چارگ لوٹیت۔ اے زندگیں دروراءُ مثال انت کہ
انسان ءِ مجگ ءِ تہا سر پر ءِ چنکر طاقت است انت۔

دراہیں زھگ زبان ءِ توار انی نیاما فرق کت کننت
بلے ہنگل مارا حال دنت کہ جاپان ءِ مہلوک ”لا“ ءُ ”ر“ ءِ نیاما
فرق کت نہ کننت۔ آ چریشی ءَ ھمے آسر ءَ رسیت کہ جاپانی
حبر کنوکانی مجگ در آمداں چہ دگری کنت۔ اگاں مجگ ءِ
فرق موجود انت گڑا مجگ ءِ سائنس زانت داں اے وھد ءَ
ایشی ھقیں حال ءِ دیگا نا مراد بوتگ انت، پدا مردم اے ہم
زانت کہ دگہ زانت دربرگا گوں مجگ ءِ تہا چہ رنگیں
تبدیلی ودی بیت۔

بازیں زبانزانت اے حیال ءَ گوں گمان ءِ چماں
چارانت کہ زبان انسان ءِ حیالاں متاثر کنت۔ میساچوسٹ
انسٹی ٹیوٹ آف ٹیکنالوجی ءِ کنیتھ ھیل گشیت کہ اگاں اے حبر
راست انت گڑا فکر یکیں دروشم ءِ دز مجگ ءِ تہا ہندی
بیت۔ وانگ ءِ مراد ھمیش انت کہ فکر ءِ دگہ وڑ ڈول دیم
بیاینت ہنگل ءِ گپ انگت دگہ وڑ انت ایش کہ ھر زبان ءِ
فکر ءِ وتی وڑ ءُ پیم بنت ءُ اے دگہ زباناں چہ مختلف بنت۔ ھا
مردم کہ اے گپ ءَ گوں ھم سنت نہ انت کہ زبان
پہریزگ بہ بنت، آگوں ایشی ءَ ہم تپاک نہ کننت کہ دنیا ءِ
تہا آ کجام طاقت انت کہ زبان ءِ باز رنگی پیدا کنگ ءُ
ایشاں رکینگ ءِ سبب بنت۔ بازیں زانتکاراں زبان ءُ انسانی
رہبدگ ءِ ہنگیج ءِ بار واسرپد کنائینگ ءِ حاطرا زبان ءِ باز رنگ
ءِ سرا شوہاز کاری جہد کتگ۔ لھتے سالاں پیش جنیات
(Genetic) ءِ زانتکاراں حاص کن سٹین فورڈ یونیورسٹی
ءِ ایل سی فورزا ءَ ایشی ءِ تہا یک دگہ تک ءِ پہناتے ءِ گیش
کتگ۔ ایشاں انسان ءِ تہا ”جنیاتی (Genetical) دگری
ءِ راہ ءَ زبان ءِ دگری ءُ زبان ءِ دگری ءِ راہ ءَ ”جنیاتی“
(Genetical) دگری ءَ سرپد بوگ ءِ کوشش کرتگ۔
اے وڑا بازیں نوکیں گپ پدر و ظاہر بوتگنت۔ ھنچوش کہ
فورزا جنیاتی حوالہ ءَ گوں ھور مزنیں زبانانی تہا جغرافیائی

دگری ءِ ہم گپ ءَ کنت۔ آبادی ءِ زانتکار حال دینت کہ براعظم امریکہ ءِ نیامجی ءِ ریڈ انڈین ءُ گورسچانی دگہ ءِ ریڈ انڈین جنیاتی بنیاد ان گوں دو جتائیں زبان ءَ جنیاتی نکاں سیادی کننت۔

ہیگل چریشی ءَ ہم دیمترا روت آجست کنت کہ زبانانی تہاا ے بازرنگی چہ پیا آہنگ ءُ اے بنگیجی چہ بن ازل ءَ چہ پیم شنگ ءُ تالان بوتگ۔ اصل ءَ آحال دیگ لومیت کہ زبانانی تہابازرنگی ءِ مطالعہ "زبان ءِ ماحولیات" ءِ راہ ءَ بیت کنت آئی ءَ لندن یونیورسٹی ءِ ایتھروپالوجی ءِ رتھ مین ءِ ھمراھی ءَ ھم کارتگ۔ ہیگل دلیل دنت کہ زبانانی بہر ءَ بانک ءَ چہ علاقائی میل ھم ظاہر بنت

ماحولیات ءِ کواساں چہ بازیں وھداں زانتگ کہ چہ قطب ءَ خط استواء ءَ لڈ ءُ بار ءِ ھمراھی ءَ سہدارانی آبادی گیش بیان بیت بازیں مہلوک آرکٹک ءُ انٹارکٹا ءِ برفیں جاگھاں وھور گواریں گرمیں لد ءُ جنگلی دمگاں جاھنند انت۔ گورسچانی ءَ سیمرانی سہداراں گورا گرمیں ھندانی جانوراں چہ پراہ تریں دھند ءُ جاگہ بنت۔

رتھ مین ءُ ہیگل گوشنت کہ اے ماحولیاتی اصول زبان ءِ باروا ہم ہچکیں رھبند بوت کننت۔ شوہازکاریں نو آبادی یورپیانی آیگ ءِ وھد ءَ گورسچان ءِ امریکہ ءَ سک باز زبانانی حال مارا رسیت۔ چہ مروچ ءَ شش سر گیشتر زبانانی تہا حبر کنگ بوتگ ات۔ ہیگل ءُ رتھ مین مارا حال دینت کہ آیاں عرض بلد ءُ گورسچانی امریکہ ءِ تہا گشگ بیوکیں زبانانی نیامجی ءِ سیادی شوہاز کرتگ۔

امریکہ ءِ گورسچان ءِ زبان، زربار ءِ زبانانی گور پہ گوری ءَ گیشتر علاقاہاں شرتر گوشگ بنت۔ شوہاز کار گوشنت کہ شانزدھمی قرن ءِ گورسچانی امریکہ ءِ تہا ھنچوش کہ آبادی بازرنگی بوتگ انت۔ ھمے رنگ ءَ زبان ہم باز دردشمی بوتگ انت۔

ہیگل گوشیت کہ زبان چہ چاگرد ءَ اثر زیریت۔ زبان ءِ حساب ھما جاگہاں گیشتر بوتگ ھموداکہ فطری جاورانی سبب ءَ زید، رہیدگی، بیالوجیکل بازرنگی ودی بنت۔ ہمکا قدرت ءَ ھما ھنداں کہ سہدار ءُ بوچ ءُ دار ودی کرتگ آمد اودا زبان ھم گیشتر انت۔ اگاں دنیا ءِ تہابازرنگی اے زبانانی سبب بہ بیت گڑا زانتکار زباناں گوں قدرتی طواہر ءَ گوں ھمگرنچ کنگ ءِ نہ منوک بوتگ اتنت۔ زبان ءِ زند ءُ مرک ھمے حاطرا بیالوجی ءَ چہ گیش مقامی بوتگ و ایشی ءِ سیادی گوں گلزمین ءَ انت۔

یک چاگردی زانتکارے ءِ گوشگ ءِ ردا زبان ءِ تبدیلی ءَ گوں قدرتی طاقت ءَ ھمگرنچ کنگ دگہ اڑے ءِ ودی کنگ ءِ گپ انت۔ ہمیشکا زبان ءِ زانتکار زبان ءِ دیمروئی ءَ گوں بیالوجیکل دیمروئی ءَ ھمگرنچ کنگا شر نہ لیکنت۔ ہیگل ءِ حیال ءَ لبزانی بدلی دئے ءُ گر ءِ وسیلہ ءَ بیت انت۔ ھنچوش کہ بیالوجسٹ "ڈین اے" ءِ تکہ دئے ءُ گر ءِ سرپد بنت ھمے پیا بدلی ءِ سبب ھم دے ءُ گر ءِ عمل بوت کنت۔

ہیگل ءِ خیال ءَ لبزانی تہا تبدیلی چہ بر ءَ آر" ءِ راہ

ءَ کیت ڈی این اے ءِ لھتے زانتکار ءُ زبان انت اے حیال ءَ گوں ہم تپاک نہ کننت ایشانی حیال ءَ زبان ہمینکر زیات انت کہ اے ھند سیانی تہا آرگ ءُ من کنگ نہ بنت۔

ہِگل زبان ءِ بارواوتی بیالوجیکل فکر ءِ تہا گونڈیں گونڈیں چیزانی ھم حیال ءَ گور کنت۔ ما بازیں زبانانی تہا دگری گندیں بلے بیالوجیکل بازرنگی وتی جاگہ ءَ پیشی پیابر جا انت۔

ھموداکہ ماں انگریزی زبان ءَ حبر کنگ بیت اودا سی داں نود ھندی زبان حلاص بوتگ انت۔ بیالوجیکل بازرنگی ءِ حبر ھما مہلوک ءِ سرا اے وڑا اثماں مشگ بوت کنت ھمایانی کہ معاشی کوشش بیگا انت۔ ایشانی زبان گار بیگا انت پرچاکہ اے مہلوک مرگا انت۔ زبانانی ردوم پانزدہ ھزار سال پیش وتی برزیں کنڈگ ءَ سر بوتگ۔ آ وھد ءَ انسانی آبادی توری چہ روچ ءَ پنچ صد بہراں کمتر بوتگ بلے دہ ہزار زبانانی تہا حبر کنگ بوتگ ات چریشاں بازیں زبانے کشت ءُ کشار ءِ آیگا گوں حلاص بوتگ انت۔ کشت ءُ کشار ءِ کامیابی ءَ ھمراھی ءَ داں حدے ءَ دنیا ءِ زبانانی ءِ تہا کمی آتگ۔ پانزدہ می قرن میلادی ءِ آحر سر ءَ یورپی مہلوکاں سیاسی ءُ اقتصادی زورانی دیماوتی زبان ویل کرتگ انت۔ ریاست ءِ تہا گیش زبانانی بیگا ریاست ءِ سلامتی ءِ حاطرا ترس ءِ خطر زانگ بیت اے پیا گونڈیں زبانانی مارکیٹ ویلیو حلاص بیت۔

بلے ھر ملک ءِ حاطرا اے تیکیں حبر راست نہ انت۔ سوویت یونین ءِ پرشگا رند لیتھوین زبان ءِ نوکیں زندے رست۔ اے زبان ءِ تہا چہ دہ ءَ گیش مردم حبر کنوک نیست۔ بلے سے صد سال پیسر لیتھوین تیاب ءِ نزیک گوراجاھمندیں ھزاراں مہلوکاں اے زبان ءِ تہا حبر کنگ بوتگ ات۔ نوں لیتھوین مہگانی تہا اے زبان ءِ کلاس ہم ہنگیج بوتگ انت۔ حکومت ماں ریڈیو ءَ پرے زبان ءِ پروگرام ءُ پہ روتاکاں زر دیگا انت۔ ساری ءَ اے زبان ءِ وتی الفبا نیست ات۔

اے وھد ءَ لھتے نوکیں طاقت وتی کاراں پیش دارگا انت۔ میڈیا ءُ حالرسانی ءِ دگہ وسیلہ ہانی شنگ ءَ تالانی ءِ سبب ءَ کسانیں زبانانی واھند، زر، سماجی بستار، سیاسی طاقت ءُ مزنیں زبانانی دیماوتی زبان ءِ ٹدیاں چہ زبہر بوگا انت۔ اے ناروائیں کار ءَ "لینگوئج شفٹ" ریپکاری ءِ نام پر کنگ بوگا انت۔ لھتے زبانزانت اے کار ءَ "لسانی سامراج" ءِ لسانی لس کوش، ہم گوشنت۔

بلے ایشی ءِ آسرچی انت۔

انیار ھیگن گوشیت کہ ایشی ءِ حل ھمیش انت کہ تپاس ءُ بچار کنگار نددو زبان گچین کنگ بہ بنت۔ یکے "ماتی زبان" کہ ایشی ءِ تہا مردم زندگ بیت بہ کنت ءُ مہر کت بہ کننت ءُ دومی "رابطہ ءِ زبان"۔ دوزبانانی بوگ تاوان ءِ گپ نہ انت پرچاکہ ایشی ءَ گوں مجگ ءِ تہاشا بیتی ءُ پراھی کیت۔ ھماکہ مردم گوشنت کہ زبان ھیل کنگا گوں مجگ ءِ جوڑشت ءِ تہا بدس کیت ردیں گپے نہ انت۔

بلوچی لبز انک (ءِ پنجاہ سال)

ن۔م۔دانش

گلیں وانوکان!

اے نبشتانک ھفتگی تاک "جنگ مُدیگ میگزین ءِ گولڈن جوبلی ایڈیشن ءَ 23 جولائی 1997 ءِ تہا چاپ بوتگ من ھمشکا بلوچی ءِ تہا ترینت کہ ایشی تہا بازا نچیں حال ءُ معلوم داری ھست کہ نوکیں پدریچ ءِ تہا بازکم چریشی ءَ سہیگ انت دگہ گپے ایش انت کہ بازا نچیں گپ چو کہ آوھدی ن۔م دانش ءَ نبشتانک نبیسگ ات نہ "سید گنج چاپ بوتگ ات نہ ایندگہ وانگی دیم ءَ اھنگ انت ھمشکا من تل ءَ توکاں ہما تاک، ماہتاک ءُ سہ ماہی تاکانی یا کتاب ءِ ان وانگیانی یا نامانی گپ جنگ کہ آھانی لبز انک ءِ تہا بہر ھست کہ اصل کلمکار ءَ سرگوز کرتگنت ءُ گڈی ءَ لہتیں نوکیں وانگی پہ مالوم داری ءَ ھوں گون انت۔

شمے غفار پرویز عرف نوری، پسنی، 14.8.2000

بلوچی زبان ءِ کوھنی ءِ بارو ءَ بازیں لیکہ انت بلے اے راست انت کہ نوکیں بلوچی لبز انک ءِ دیمرئی ءِ زمانگ 1947 ءِ رند ءِ زمانگ انت۔ اے دگہ نبشتہ کار ءُ بلوچیاں اے بارہ ءَ دگہ وڑیں پکائیں تاریخ ءُ دگہ لکھت دگہ حالے ءَ یاد گہ گلے ءِ بزاں انجمنے ءِ جوڑبوگ ءِ نزمت ءَ بیان کت انت بلے پہ مچی ءَ 1947 چہ 1950 ءِ زمانگ ءَ دراہم شور بزاں تپاک انت۔ راست انت کہ بلوچی لبز انک بزاں ادب ءِ نبشتہ کنگ ءِ زمانگ اینچو باز ءُ دراج نہ انت اشی شاعری ءِ کوھنی ءَ اھید ھوں شیر محمد مری ءِ ھیال ءَ بلوچی ھمنچو نبشتگیں ادب انت آصد یا صد پنجاہ سال (1941) کوھن انت چیریشی ءَ پیش اگاں بلوچی لبز انک ءِ تہا نبشتگ کنگی نکان

لبز انک ءِ بارو ءَ انو سیک بوتگ گڈا کم چہ کم مئے زانگ ءُ زانت ءَ نہ انت نبشتی ادب ءِ عمر صد، پنجاہ دو صد ءَ چہ دیمتر بوھگ ءَ اھید بلوچی شاعری (تاک ھد عشقیہ شاعری) ءِ عمر اینچو کم نہ انت شاعری کہ میزان میزان ءَ دیمرئی ءِ ینگ ءَ گام گیج ات۔ انچو کہ اولی رند ءَ "لانگ ورتھ ڈیمز ءَ 1907 ماں رومن نبشتہ رھبند ءَ "پاپولر پوئٹری آف بلوچز" ءِ نام ءَ شنگ کنگ ڈیمز ءِ اے وانگی بزاں کتاب کوھنیں بلوچی شاعری ءِ بارو اپٹ، پول ءِ راہ گیشینت انت چہ ایشی پد باز اے دگہ بلوچی اسکالر ءُ شاعراں ہما شعر صوت ءُ نظم در کیتکنت کہ ڈیمز ءِ اے وانگی ءِ تہا ماں نہ اتنت اھید چہ ایشی اے واجہاں ڈیمز ءِ بازردی ءُ ھر اہیانی نشاندھی ھوں کنگ

اصل ءَ ڈیمز انگریز پولیٹیکل افیسرے ات 1875 ماں ڈیرہ
جات سی ءُ دگہ بلوچ ڈیہانی تہاات بلوچانی ءُ بلوچی زبان ءَ چہ
وشّی پیدا بوھگ ءِ سوب ءَ آئی 1875 ،بگر تاں 1896 ءَ
ایدگہ بلوچ گوشندہ ءُ شاعراں چہ بلوچی کو ھنیں ہماکہ مرچی
تاں مئے دیم ءَ انت آلچہ اش کت انت ءُ رومن رھبند ءَ
نبشت انت۔ اے شیئرَ آئی ءَ رودرتکی بلوچستان ءِ ڈیہاں یک
جاہ کت انت۔ روبرکتی بلوچستان بزاں مکران خاران ءُ ایرانی
بلوچستان ءِ شعر ءُ لچہ آئی ءَ دست نہ کپتاں ءُ ایودانگی ءَ اُردو
رجانک جسٹس خدا بخش مری ءَ "قدیم بلوچی شاعری" ءِ نام
ءَ رجانک کت ءَ کو ھنیں بلوچی شاعری ءَ راسہ بہر ءَ جداجدا
کتگ اولی بہر میر چاکر رند ءُ میر گوہرام لاشاری ءِ زمانگ ءَ
صدی ءِ گڈی ءَ بنداتِ کت ءُ پنجاب ءُ سندھ ءِ شمگ ءَ
ایشانی لڈگ شانزدہ صدی ءِ نیم اول ءَ چکر ءِ سر اات۔ دومی
بہر رسمی بہر ات کہ میر چاکر رند ءُ میر گوہرام لاشاری ءَ چہ
بلوچستان ءَ لڈ ات 1550 چہ رند ہنا بوت ءُ بلوچستان ءَ
سیمری ڈیہاں انگریز آہو کانی تا 1830 شنگ بوت ات ءُ سیمی
بہر پشت ءِ آہوکیں مردمانی بہر ات کہ بلوچستان ءَ
انگریزانی آہگ 1830 تا 1920 ءِ زمانگ ات شنگ ات کہ
بلوچستان ءَ انگریزانی دور حاکمی ءَ چہ نام ایر کنگ بوت۔ منی
ھیال ءَ بلوچی لبزانک ءِ نوکیں دور ءِ (بزاں 1947 ءَ رند ءَ
) بندات ءَ چہ پیش یک انچاھیں زمانگے ات اے وھد ءَ
زمانگ بلوچانی سیاسی زرمبشت ءِ بنگیجی زمانگ ات۔
وھدے کہ برصغیر ءَ جنگ نذن لول ءِ سوب ءَ سیاسی چست

ءُ ایروتی برزی ءِ سر اات ہوشیاری ءِ تہا یک بدلی یے کت ءُ
زھم ءُ سلائی جدوجہد ءِ بدل ءَ جمہوری جدوجہد ءِ راہ پہ وت
زرت اے زمانگ ءَ میر عزیز خان کرد، میر یوسف عزیز
مگسی ءُ محمد حسین عنقاء سیاسی چ کاری ءَ ہنکی کردے پیش
داشت اے ہماوہدات کہ بلوچ راہ دربر ءُ راہ شوناں ءُ اردو ءُ
فارسی ءِ تہا شعر گشت۔ آوانی تہا یوسف عزیز مگسی، زیب
مگسی، ناطق مکرانی ءُ مرزا احمد علی، علیم اللہ علیم ءُ گل خان
نصیر ھوار اتنت 1940 ءَ رند بلوچی شاعری ءَ رواج پدر
بیان بوت ءُ گل خان نصیر ءَ وتی ماتی زبان پہ وت دوست کتگ
ات۔ آدور ءَ شاعری ءَ یک بدلی یے درابوت ءُ کو ھنیں تاک
بنداں شاعری ءِ نپافوئی زوریت نوکیں دور۔۔۔ نوکیں
بلوچی لبزانک ءِ بنگیج چہ پاکستان ءِ جوڑ بوھگ ءَ رند بوت
1947 ءُ 1950 ءِ نیامی وھد ءَ نوکیں بلوچی لبزانک ءِ
بندات ءِ زمانگ گوشگ بیت پر چہ کہ اے زمانگ ءَ ریڈیو
پاکستان کراچی ءَ بلوچی ءِ بندات بوت ماں کراچی ءَ لبزانکی
دیوان سر چست کن انت تاک ءُ وانگیانی شنگ ءُ چھاپ ءِ راہ
ءُ درچیچ بنت۔ ریڈیو ءَ تاکبنداں نوکیں بزاں جدید بلوچی
لبزانک ءِ دیمرئی ءَ ہنکی کردے پیش داشت چہ ریڈیو ءَ
بلوچی مرآکشانی شنگ ءُ تالان بوگ ءَ ادیب و شاعر لاچار بیت
انت کہ پہ ریڈیو ءَ چیزے نہ چیزے نبشتہ بکن انت ایشی ءَ چہ
نہ ایوکا بلوچی ءِ تہا رم بزاں نثر نبشتہ کنگ بوت بلکیں نثری
احناف ءِ رم ءِ پڑا کسمانک فیچر ءُ نبشتانک ءُ اے دگہ بازیں چیز
ءِ تہرانی تہا کیشی اتک ریڈیو پاکستان کراچی ءِ بلوچی مرآکشانی

نگراں آوھد ءَ سید ظہور شاہ ہاشمی ات آوھد ءَ کہ کراچی ءِ
کلکار بلوچی ءَ نبیسگ ءَ ات انت اِشانی تہا رسول بخش شاھین
ءَ محمد علی بلوچ ءَ وڑیں رم نبیساں اہید محمد قاسم ہوت ،
عبدالرحیم صابر ، دوست محمد بیکس ءُ اسحاق شمیم ءَ پہ ریڈیو ءَ
کسمانک "جانیوشہ مرید" نبشتہ کتگ۔ 1959 ءَ وہدے کہ
(بلوچی نشریات سرجم ءَ ماں کوئٹہ ءَ دیگ بوتگ چہ ریڈیو ءَ
بلوچی لبزانک ءَ بازدرچکیں نام ھوار بوت کہ آھانی تہا امان
اللہ گچکی بشیر احمد بلوچ ، میر صورت خان مری ، غوث بخش
صابر ءُ عطا شاد ہور اتنت اے واجہاں پہ ماتی زبان ءُ لبزانک ءِ
دیمرئی ءَ مزنیں کردے پیش داشتگ ، بلوچی زبان ءِ تہا
گالوارانی تپادت نہ ایوک ءَ ترندات بلکیں رودرتکی ءُ روبرکتی
گالوارانی تپاوت بلوچی زبان ءُ لبزانک ءِ دیمرئی ءِ راہ ءَ یک
مدتے سد سکندری ءِ کار کتگ ریڈیو نشریات ءَ چہ دگہ رمی
نثری احناف وڑ ءِ دیمرئی ءِ ہمرائی ءَ اے ہوں بوتگ کہ
بلوچی زبان رودرتکی ءُ روبرکتی زبانانی میان ءَ یک الکاہیں
مشترکہ زبان ءِ رد ءُ بند ءِ دیمرئی ءِ یک تچکیں کڑی ءِ
رھبندے جاری ساری بوت کہ آئی ءَ رند ءَ یک جوانیں
رنگے پہ وت جت۔ بلوچی زبان و لبزانک ءِ دیمرئی ءُ لبزانکی
تاکبنداں یک ماھتاکے "اومان" (1952) ءَ ماں کراچی ءَ
شنگ بوت آئی شونکار واجہ مولانا خیر محمد ندوی ات دو سال ءَ
رند اے ماھتاک بند بوت چریشی رند واجہ مولانا ءَ ماھتاک
"سوغات" کش ات کہ انوں تاں ہر ماہ در کپیت 1954 ءَ
کراچی چہ نامداریں بلوچی شاعر ءَ کواس عبدالواحد آزات
جمالدینی ءَ ماھتاک "بلوچی" ءِ بند ات کتگ اے بلوچی ءِ اولی
سرجمیں لبزانکی تاکے ات ایشی تہا شاعری ءَ اہید آزمانک ،
کسمانک ، نگد ، پٹ و پول ءُ زبان ءِ جیڑ ھانی سر انبشتانک شنگ
کتاں ہے ماھتاک بزاں "بلوچی" ءُ بلوچی کلکارانی ، شاعرانی
یک مزنیں نکے پیداکتگ نبشتہ کاراں دیمتر ءَ بلوچی لچہ ءُ رم
ءَ رایک جوانیں رنگے ءِ سیر ءَ آباد کتگ۔ اے ماھتاک کراچی
ءَ لہتیں سال ءَ رند بند بوتگ ءُ پدا 1977 دومی وار ءَ ماں
شال (کوئٹہ) ءَ در آیگا لگ اتگ آزات جمالدینی ءِ چہ اے
کوڑھیں دنیا ءَ یل دیگ ءَ پد اے ماھتاک بند نہ بوتگ چرائی
رند عبدالواحد بندیگ ءَ ہے کاروتی دستاں زرت ءُ زبان ءِ
ھذمت ءَ لگ ات کہ آئی ءَ اے ھذمت ستا کرزیت۔
اے بلوچی زبان ءِ ھما ماھتاک انت کہ یہ الکاپی ءُ صبر ءُ سگ ءَ
گوں بلوچی لبزانک ءِ ھزمت کنگ ءَ انت 1940 ءَ کوئٹہ
ءَ چہ "اولس" بلوچی دراھتگ اے یک سرکاری ماھتاکے
ات ایشی بنکی لیکہ ءُ مراد ہما بوتگ انت کہ تمامیں سرکاری
ماھتاکانی است انت بزاں حکومت ءِ پالیسی ءَ گلاہگ سرکاری
لیکہ و مراداں مہلوک ءَ سرکنگی ات بلے اے ماھتاک ءَ زبان
ءُ لبزانک ءِ حاصیں ھذمت کتگ ءَ نوکیں لچہ گوشوک ءَ
آزمانک نویسانی دلبڈی بوتگ شت ءِ دھک ءَ یک ہفتگی
تاکے ئے عبدالکریم شورش ءَ "نوکیں دور" ءِ نام ءَ شنگ
کتگ بلے دراصل ءَ اے یک سیاسی تاکبندے ات۔ بلے اشی
لبزانکی بہر ہوں کم نہ ات۔ اے لبزانکی تاک ءَ کہ پہ زبان ءَ
ہر ھذ متے کتگ آ ہوں ستا کرزیت اے وھدی دگہ یک

تا کے ”زمانہ بلوچی “ ہوں است ات اے لبز انکی تاک
نوکیں لبز انکی میلانی پچار کنوک ات نوکیں بلوچی لبز انک ءِ
دیمرئی ءَ ایشی ءَ ہوں مزنیں کارے کتگ۔

ہمے رنگ ءَ چہ حب ءَ ”بلوچی لبز انک“ ہوں یک
جوانیں ماھتاکے کہ شکیل احمد بلوچ ءِ سرشونکاری ءَ
عبدالواحد بلوچ ءِ دست کمکی ءَ چہ گوستگیں یادہ سال ءَ یکیں وڑ
ءَ در کپت ایشی تہا شعر رم نگد ءُ زبان ءِ جیڑہ ءُ پٹ ءُ پول ءَ
امید چپ ءُ چاگرد ءُ سیاسی سرنامانی سراہوں وشیں نکان شنگ
کتگ دگہ ہوں باز تاک چو کہ آہر ماہ پہ رداشنگ نہ بوتگ انت
بلے ایشیاں ہوں زبان ءِ دیمرئی ءَ باز مدت و ھزمت کتگ
چش کہ چہ کینیڈا ءَ دراھوکیں تاک ”روچ“ ”شونکارم۔ای
درابلوچ ءُ چہ ناروے ءَ پرویز لاشاری ءِ ”گوانک“ چہ سویڈن
ءَ الف دامنی ءِ ”باھوٹ (کتابی شکل ءَ) 1977 ءَ چہ پسنی
ءَ مبارک قاضی انور ' اکرم صاحب خان ءُ غفار پرویز ءِ کمک
ءَ چہ یک بلوچی ماھتاکے دراھتگ کہ چہ کراچی ءَ فوٹواسٹیٹ
بوت۔ ءُ پسنی ءَ شنگ بوت اے سرجمیں تاکبند نہ یت فوٹو
اسٹیٹ ات کہ نامے ”شپینگ“ ات ءُ ایشی تہا لہتیں انچیں چیز
ءُ نکان است ات کہ دگہ تاکانی تہا گندگ نہ بیت چوش کہ
شاعر و زبان زانتانی بارواشارہ دیگ ءُ پسو ءِ دیوک ءَ انعام ءَ
داد دیگ بوتگ۔ یک سالے سرجم ءَ شنگ بوت پدا کتابی
شکل ءَ آیگ ءَ پیسر پرچہ کہ مئے ھیال ات کہ
نوں ”شپینگ“ ءَ پریس ءَ بدئیں ءُ ڈکلریشن ءَ چہ سرکار ءَ
بگریں بلے اے درس واب اتاں کہ ماپہ ”شپینگ چم پچی ءَ
گندگ ءَ اتاں آخر نبشتگ“ جنرل ضیاء وتی ہر جاں جت۔چ
تربت ءَ ممتاز یوسف ءُ عبید شاد ءُ ماھتاک ” آساپ“ چ
پنجگور ءَ یونس ءِ سہ ماہی تاک ”چراغ“ چہ کراچی
عابد آسکانی ءِ ”بہارگا“ چہ تربت ءَ اکبر علی اکبر ءِ ”زندمان
کراچی ءَ چہ واحد بلوچ ءِ پانزدہ روچی ”مستاگ“ ی
محمد ءِ ”رژن“ ”توار“ ”منزل ءَ“ ”بندیگ“ قیوم سربازی
اسماعیل امیری ءُ واحد بلوچ ءِ تپاتان“ غنی نقش ءَ ”شہم
وھد ءَ بے وھد ءِ کش اتگ انت ءُ ہند بیان بوتگ انت، چ
بغداد ءَ اکبر بارکزئی ءُ صدیق آزات ءُ عبدالصمد امیری ءَ
تپاکی ءِ راہ“ کش اتگ۔ اے وڑا بلوچی زبان ءِ اول
روتاک ”سوب“ کہ چہ کابل افغان آشوب ءَ چہ رند لہتیں
وھد ءَ شنگ کت دگہ یک پانزدہ روچی تاکے کہ اردو ءُ بلوچی
ہردوئیں زبانان شنگ بوت نام۔ات یے ”نوائے وطن“ ک
آئی سرکماش منیر عیسیٰ بلوچ ات۔

اے لبز انکی تاک ہنداں چہ امید لبز انکی گل ء
اکیڈمی یاں بلوچی لبز انک ءِ دیمرئی ءَ مزنیں کارے کتگ
بلکیں بلوچی ءِ گیشتر تاک رم و شاعری ءِ گچین ءُ وانگی گل
خان نصیر ءِ یا عنقا ءِ یا آزات ءُ اکبر ءُ عطا شاد ءِ ہمے گل ء
اکیڈمیاں شنگ کتگ انت۔ بلوچی لبز انک وانگیانی حسابی
(تعداد) شنگ بوگ انگت بنگیجی دور ءِ تہا انت ءُ ایشانی
نود فیصد ءَ چہ زیات وانگیانی شنگ بوگ اکیڈمی ءُ انجمنانی منت
وار انت ایشاں چہ لہتیں وانگی چوش انت بلوچی اکیڈمی کراچی
ءَ شاعری گچین (انتخاب) ”مستاگ“ گل خان نصیر ءَ

دیوان "شپ گروک" ملا فاضل اکیڈمی ءَ مراد ساحر ءِ وانگی بزاں دیوان "پاہار" احمد زہیر ءِ "زپتیں زہیر" حق آر ملا ءِ دیوان "بزن" ءُ میر احمد دھانی ءِ "گاریں کارواں" شنگ کتاں "بلوچی لبزانکی دیوان" ءَ غلام فاروق ءِ سر کماشی ءَ "لبزانک" ءِ شش تاک ءُ نوک باھندیں شاعرانی گچین "نوکیں تام" ءِ نام ءَ یک تاکے شنگ کتگ سید ہاشمی اکیڈمی ءَ سید ہاشمی ءِ شعری دیوان "سچکانیں سسا، شکلیں شہو" ءُ آئی کاگدانی تاکبند "سید نمدی" بلوچی املاء ءِ سرا آئی وانگی "بلوچی سیاھگ ءِ راست نبیسگ" ءَ چہ اید گل خان نصیر ءِ "گل گال" مراد ساحر ءِ دیوان "چیہال" ءُ ماسٹر عبدالمجید ءِ دیوان گلیں باندات ہوں شنگ ءُ تالان کتاں ءُ دو الکاپیں تاک "برمش" ءُ "سنج" ہوں شنگ کتگ کہ چہ لبزانک دوستاں مزنیں نیکی ے ءَ چہ کم نہ انت۔ سید ءُ وتی زند ءَ وتی بازیں وانگی شنگ کتگ اتنت چو کہ "برتکگیں بیر" (شعری دیوان) "انگر ءِ ترونگل" "تراپ کنیں ترمپ" ءُ ناول "نازک" ءُ اے دگہ بازیں۔ بلے چو کہ مہلوتک ءُ "سید گنج" ہکہ یک بے بہائیں قیمتی گوہرے ءِ سک سک وداریگ کتگ ات مہلوتک ءِ ودار 8.7.2000 ءَ پیلو بوت بزاں "سید گنج ءِ دسمدرائی ماں گوادر ءَ ہے روچاں بوتگ گوں بلوچی شاعرہ، نثری بہر ءُ ساز ءُ زتملی بہر۔ شعری دیوان ءَ گوں "سید گنج" مہلوتک ءُ دستاں اتک۔ سید گنج ءِ دسمدرائی آئی بزاں سید ہاشمی ءِ کو ھنیں سنگتے عبدالصمد امیری ءَ کتگ۔ آزات جمالدینی اکیڈمی ءَ آزات جمال دینی ءِ شعر دیوان "رژن" تحسین عنقاءِ "توار" آدم حقانی ءِ "درون" ءُ اکبر بارک زئی ءِ "روچ ءَ کئے کشت کنت" شنگ کت انت اے وڑا سید ہاشمی آرٹس سوسائٹی گوادر ءَ یک تاکے "جالار" ءَ نام ءُ شنگ کتگ۔ بلوچی ادبی سوسائٹی کراچی ءَ یک تاکبندے "بامسار" ءِ نام ءُ عباس علی زیبی ءِ وانگی "ھیتار" "الھان" ءُ "اوبال" شنگ کت انت لبزانکی سر چمگ ترمت ءَ دو تاکبند (مجلہ) "سرچمگ" ءُ "بانگواہ" شنگ کت انت، عزت اکیڈمی ءَ عنایت اللہ قومی ءِ دیوان "زرد ءِ ارمان" شنگ کت۔ بلوچی اکیڈمی ءُ چہ درساں گیش وانگی شنگ کننت بلے ہما وانگی کہ گچین (انتخاب) اتنت آوانی شاعری ءُ رم ءِ پڑ ءَ بلوچی لبزانک ءِ دیمرئی ءَ جوانیں کردے پیش داشتگ ایشاں چہ "گیدی کسو" "گشین" (انتخاب) شاعری "گشین" (انتخاب مضامین) ءُ گچین (انتخاب افسانہ) باز جوان ءُ اہم انت آزمانکانی اے گچین بلوچی آزمانکانی اولی وانگی ات کہ ایشی یک بہرے ءَ رجانک ءُ دومی بہر ءَ طبع زاد وتی تب ءَ چہ درآہوکیں آزمانک ھست انت۔ شیر محمد مری، مراد ساحر، کریم دشتی، نسیم دشتی، نعمت اللہ گچکی، غوث بخش صابر، م طاہر، عبدالغفار ندیم ءُ عنبر پنجگوری، گلزار خان مری، صورت خان مری ءُ عصمت اللہ جمالدینی افسانہ نگار ءُ رجانک کار دیم ءَ اتکگ انت۔ اے وڑ انبشتانکانی گچین ءَ آزات جمالدینی، امان اللہ گچکی، بشیر احمد بلوچ، پیر محمد زبیرانی سید ظہور شاہ ہاشمی، صدیق آزات ءُ صورت خان مری عاقل خان مینگل، عطاشاد، کریم دشتی، ملک محمد پناہ،

میر مٹھا خان مری، م طاہر، غوث بخش صابر، عبدالغفار ندیم ءِ لبزانکی نگد ءُ پٹ ءُ پولی نبشتانک ہور اتنت۔ بلوچی اکیڈمی کوئٹہ شال ءَ لبزانکی دیمرئی ءَ جوانیں کردے ہوں پیش کت ہلے چو کہ مہلوتک ءِ دل ءَ ات چوش نہ بوت ءَ ہمشکہ اپنچو کنگ ءَ امید بلوچی اکیڈمی ترندیں ڈوبارگ ءِ آماچ ات ءُ وینگا ہماوڑا انت لہتیں سال پیشتر بلوچی اکیڈمی ءَ عطاشاد ءِ دو دیوان چاپ کت۔ ہمے تاک ءُ تاکبند انی سوب ءَ بلوچی نبشتہ ءُ وانوکانی ھیل بر جاہ کنگ ءُ بلوچی زبان ءِ ادیب و شاعراں اے مارتگ کہ پہ آہاں وانوک ءِ یک ردے ھست انت کہ آئی تہاوتی زبان ءَ آھانی مہر زیادہ مہکم بوتگ۔ دومی ایش ات کہ اے تاکانی سوب ءَ بلوچی ءَ نہ تہنا آزمانک، کسمانک گدار (ناول) انشائیہ بلکیں اے دگہ زانشتی (علمی) بلوچی لبزانکی میاں استمانی لبزانک نوکیں تب ءَ چہ پجار بوت کہ مرچیگیں دنیا ءَ ہر مزنیں زبان آئی ٹک بزاں خاندان ایشی ءِ سیاسی (تعلق) ءُ ایشی کوھنی ءِ سرا جیڑگ ءُ اے بنگپ ءِ سرا بے ھساب نبشتانک نبیسگ بوت۔ بلوچی زبان ءُ لبزانک ءِ راج دپتر (تاریخ) ءِ سرا در ساں چہ پیشتر وانگی شیر محمد مری ءَ "بلوچی زبان و ادب ءِ تاریخ" ءِ نام ءِ سرا نبشتہ کنگ۔ چریشی ءِ امید آئی یک دگے جوانیں وانگی بے (تصنیف) کوھنیں شاعری" ات۔ شیر محمد مری کہ آئی ءِ پجار یک قوم دوست گوریلا رہشون ئیگ ات۔ ہنی ءَ آ یک زانت کار ءُ ازمکارے ات آئی بلوچی لبزانک ءَ را بازجوانیں آزمانک دات کہ آہانی رجانک اے دگہ

زباناں ہوں بوتگنت۔ آ بلوچی ءِ جواں تریں آزمانک نبشتہ کنوکانی رم ءَ کیت۔ شیر محمد مری ءُ گل خان نصیر ءِ بدبختی بگوشئے کہ آہانی سیاسی کاراں آھانی شخصیت ءُ زانشتی ءُ لبزانکی پہناتاں چیر داتگ شیر محمد مری ءِ وانگی "بلوچی زبان ءُ لبزانک" کہ آئی اردو رجانک آغا نصیر خان احمد زئی ءُ پیر محمد زبیرانی بلوچ ءَ کتگ انت۔ شیر محمد مری ءَ بلوچ قوم ءُ بلوچی زبان ءَ ھمگر نچیں لیکہ ءُ ھیال چو کہ "بلوچ قوم امیر حمزہ ءِ نمرود ءِ اولاد انت۔ ءُ سامی نسل انت" یا اے کہ بلوچی زبان پارسی ءِ ٹک ءَ چہ ھستی ءَ اتک یا کہ بلوچانی زبان کلدانی ات۔ مروچیگیں بلوچی ءَ را بلوچ راج ءِ وتی کنگ نہ تہنا زانشتی پٹ ءُ پول ءِ بنیاداں چہ ردکنگ بلکیں بلوچی زبان ءِ اے سرزمین ءِ دومی کوھنیں زبان سنسکرت ءُ کوھنیں پارسی اوستائی زبان (ہخامنشی خاندان کی زبان) چہ اے نزیکی ءَ راپدر کنگ۔ آہاں وتی مثال (دلائل و ثبوت) ءُ پٹ ءُ پول ءَ اے ھبر گیشینگ کہ بلوچی زبان کوھنیں آریانی زبان ءِ (سامی نہ انت) یک ٹالے ءِ بستار ءَ چست بوت ءُ وتی ردومی (ارتقائی) منزلان ءَ گوازینت ءُ انوگیں رنگ ءَ رستگ اے شہ پارسی زبان ءَ درنہ ییتگ۔ شیر محمد مری ءِ ھیال ایش ات کہ کوھنیں فارسی (اوستائی زبان) کہ آئی مرچیگیں فارسی زبان ءَ چہ تمپکیس ءَ سیالی نیست انت ءُ ہخامنشی ٹک ءِ وانگی سرا نہ ریست انت۔ بلوچی زبان ءَ گوں باز نزیک انت، بلکیں باز ستر سر جم ءَ بلوچی ئیگ انت ءُ ہر تپاوتے است آ ایوکا زمانگ ءِ ہمراہی ءَ توار ءُ گالوارانی بدلی ءِ ئیگ انت۔ شیر محمد مری ءِ اے لیکہ ءَ را کہ

بلوچی سیادی ءِ اوستانی زبان ءَ چہ رست دگہ زانتکار چو کہ سید ہاشمی ءُ گل خان نصیر ءَ مَن اتگ۔ سید ہاشمی ءِ ھیالاں اوستاءَ رند بلوچی کوھن تریں زبان انت ءُ اے کہ ہخامنشی تیوگیں شہنشاہ کوروش کبیر ءَ چہ بگر تاں داریوش سوم ءَ بلوچ اتنت ءُ آہانی ہر سنگ نوان (کتبہ) کہ پہ یادگار یلہ داتگ انت درسیں کوھنیں زبان ءَ نبشتہ کنگین اتنت۔ پروفیسر عبداللہ جان جمالدینی اے ھبراں منیت کہ بلوچی ءِ سیالی کوھنیں ایرانی ءُ پہلوی ءَ شہ است۔ آہانی ھیال ءَ "نقش رستم" بے ستون ءُ دگہ نبشتہانی علم (زانت) ءُ زبانانی معلومات ءَ مزنیں گیشی یے کنگ ءُ بلوچی ءِ کوھنیں اوستا زبان ءُ پہلوی ءَ چہ معلوم دار کنگ ایشانی درنجگ ءِ مز انت۔

شیر محمد مری ءِ "بلوچی زبان ءُ ادب ءِ تاریخ" بلوچی زبان ءُ لبزانک ءِ راج دپتر ءِ اولی وانگی انت۔ بلوچی لبزانک ءِ راجدپتر ءِ سرا 1986 ءَ سید ہاشمی ءِ "بلوچی زبان و ادب کی تاریخ ایک جائزہ" ءَ شنگ بوت، بلے اے وانگی اردو زبان ءَ انت۔

بلوچی شاعر ءُ رجانک کار واجہ غوث بخش صابر ءِ "لبزانکی راج دفتر" ءَ باز نام کش اتگ اے اوں حال انت کہ اکیڈمی ادبیات ءَ ایشی ءِ پنجابی زبان ءَ اوں رجانک کنگ، چاریں بلوچی ءَ ایشی رجانک کد شنگ بیت۔ بلوچی زبان ءِ نبشتگی لبزانک درشانی ءِ جاگہ ءَ رسگ ءَ پنجاہ ءُ شست سال بوتگ۔ وتی اولی میڈیم ءَ پہ وت زورگ ءِ من گیجی زمانگ ءَ رودرا تکی گالوار رو بر کتی گالوار (رخشانی ءُ مکرانی گالوار) ءُ آر تھوگرافی ءِ جنترانی تہا بحث اڑ اتگ کہ داں پرمیگ ءَ دراتک اش نہ کنگ۔ انوگاں ماں سویڈن ءِ یک جنین آدمیں پٹ ءُ پول کارے، کارینا جہانی ءَ ہمبگپ ءِ سرا کار کنگ ءُ 1989 ءَ آئی تھیس "بلوچی زبان ءِ معیار بندی ءُ آرتھوگرافی ءِ سرحال ءَ شنگ بوتگ۔ 1995 ءَ صباد شتیاری ءَ "بلوچی زبان ءِ آبت" ءِ نام ءَ چہ زبان ءُ ایشی ءِ سیادی دار وکیں نبشتانک یکجا کت ءُ شنگ کت انت۔ شست ءِ دہک ءَ سید ہاشمی ءِ نثر ءِ وانگی ءِ ہر وانگی دیما اتک۔ آہانی تہا بلوچی ءِ اولی ناول "نازک" "بلوچی املا نحوی قوائد ءِ بار وا" بلوچی سیاہگ ءِ راست نبیسگ" ءَ "امید میر گند" جز عم بلوچی" "سستگیں دستونک" ءُ لہتیں مدت ءَ رند شنگ بوو کیں کاگدانی مچی "سید نمدی" ھوار انت ءُ اے دور ءَ بلوچی نثر ءِ تہا یک بلاہیں نامے نوکیں بلوچی لبزانکی اولی جنین آدم شاعر بانل دشتیاری ئیگ انت۔ بانل دشتیاری (ملی ملی ناز ملی ملی) ءَ نثر ءُ شاعری ہر دو اصناف ءَ وتی پٹ ءُ پولی زانت کاری ءِ پریں اظہار کنگ آہانی سیادی چہ سید گس ءَ ھست انت آہانی پس بابا ملنگ شاہ (وفات 1922) ءَ سید ہاشمی ءِ عہد جدید بزان نوکیں عہد ءَ اولی بلوچی شاعر غزل گوش منگ۔ بلوچی نثر ءَ را ادا بانل دشتیاری ءَ بلوکپوت ءِ بے مثالیں کردار داتگ ءُ شاعری ءَ جزبگ راستی ءُ بیان ءِ سادگی آئی ءِ ہنگی شری ات وھد ءِ گوزگ ءِ ہمراہی ءَ بلوچی لبزانک ءِ تہا نہ ایوکا گیشی بوتگ بلکیں وانگیانی چاپ ءُ تالان بوگ ءِ سفر ءَ ہوں دیم ءَ شت لہتیں درچنگیں افسانہ نگار کہ آہانی وانگی شنگ

بوتگ انت بزاں غوث بخش صابر ءِ "سلگزار" عالمی لبزانک ءِ افسانہانی رجانک عزیز بگٹی "نو دور گام" الفت نسیم ءِ "گون" ءُ "آجوئی" غوث بہار ءِ "زرگوات" منیر بلوچ ءِ "کیز" غنی پرواز ءِ بے "منزلیں مسافر" ءُ "سانکل" منیر بادینی ءِ "ریکانی تل ءَ ھلکے" غنی طارق ءِ "جلاد" صبا دشتیاری ءِ "ھون ھوشام" عباس علی زیمی ءِ "اوبال" ءُ بلوچی اولی ناول سید ہاشمی ءِ "ناز ک" ءُ ابید فقیر محمد امبر ءِ ناول "نل ءِ توار" عبدالستار مطاہر ءِ بلوچی لبزانک ءُ بہر وار (قسطوار) شنگ بوتگیں ناول "آمین ءُ ڈکال" ءَ چہ ابید خلیل جیر ان ءِ ناول "آشوب" رجانک غلام فاروق ءُ علی رئیسی ءِ رجانک کتگیں "برلن ءِ چاروگ" ڈرامہ بزاں کسمانک بلوچی لبزانک ءِ تہا باز مشہور انت عطاشاد ءُ اے دگہ نبشتہ کاراں باز کسمانک نویسگ بلے کسمانک ءَ نی ہچ وانگی شنگ نہ بوتگ البتہ اے ہبر اشتگ کہ بلوچی اکیڈمی کوئٹہ عبدالخالق بلوچ ءِ کسمانکانی کتابے شنگ کتگ بلے اے وانگی انگت مئے دیمانہ گوستگ۔ نوکیں تہر ءِ انشائیہ ءُ سفر نامہ ہوں بلوچی لبزانک ءَ مشہور انت اے درگت ءَ صباد شتیاری انشائیہ ءِ سرا دلگوشی دئیگ ءَ انت ہے وڑا علی دوست ءُ قیوم سربازی ءَ سفر نامہ نویسگ مزاحیہ لبزانک (نثر) محمد بیگ بیگل ءِ دووانگی بزاں "زنڈیں دپار" ءُ "شکل وماجین" اکرم صاحب خان ءِ "بیل ءُ آلاڑ" ناکو تیاب دپی "ءِ گواتی ءِ مات" ہوں شنگ بوتگ انت لبزانکی تنقیدی مضامین ءِ سرا وانگی کریم دشتی ءِ "شرگداری" ءُ "مئے لوذانک" اکرم صاحب خان ءِ "یات ءُ سوگات" صباد شتیاری ءِ "گل کار چکن کار" ءُ ابید عبدالواحد قلندرزئی ءِ نوکیں دنیا" مارکزم ءِ سرا منصور بلوچ ءِ وانگی "لکو" ءُ بہرام بلوچ ءِ سیاسی مضامین "زاہکاری" شنگ بوت انوگاں عیسائی مشنری ءِ شنگ ءُ انجیل ءِ رجانک بوتگ لیاری ءِ بازیں گل ءُ ورنا پہ زھگاں لبزانکی پڑا کار کنگ ءَ انت۔ شاعری ءُ دگہ زبانانی وڑا بلوچی ءِ ہوں در ساں چہ نامدار ترین تہر ءُ نوکیں شاعری ءِ درچکیں نام گل خان نصیر ءَ یگ انت۔ آجوئی ءَ چہ پیشتر اولی بر اں آہاں اُردو فارسی ءَ شعر گشتگ عبداللہ جمالدینی ءَ گوشتگ کہ آئی ءَ 1940, 1960 ءَ بلوچی شاعری ءِ بندات کت گل خان نصیر ہماشاعرات کہ آئی کوھنیں جنگی شاعری ءَ راراجی ءُ آشوبی شاعری ءَ بدل کتگ آوتی برزءُ تیزیں آشوبی گالوار ءُ شاعری ءِ پہ (لیبل) کہ بازذاتی رد عمل ءُ نعرہ بازی گوشنت تہنا گوں واجہ ءُ ذیاد تی کتت بلکیں آئی تیوگیں شاعری ءَ ءُ تخلیقی زور ءِ چارگ ءِ راہ ءَ دیوال چست کنگ بوتگ "گلبانگ" "شپ گروک" "گرند" "دوستیں وشیریں" "حمل وجیہند" "بیپت بیکل" "گل گال" ءُ شاہ عبدالطیف ءِ رجانک "شاہ لطیف گشیت" چہ بلوچی ءَ واجہ ءِ ٹوھیں نامداریں وانگی انت۔ اردو ءِ تہا بلوچی عشقیہ شاعری بلوچی جنگی شاعری "بلوچستان کی کہانی شاعروں کی زبانی" ءِ وڑیں سساسر اچی ہستی ءِ درشان کت ءُ گل خان نصیر ءِ ہوری ءَ دونام تچک ءَ زہن ءَ کیت آہانی تہایک نامے محمد حسین عنقا ءَ ءُ دومی نام آزات جمالدینی ءِ اے ہردوئیں لچہ کار چو گل خان نصیر ءِ وڑ پیا

بلوچستان ءُ بلوچ راج ءِ مہر ءَ چہ سر رستگ انت گل خان نصیر ہماراجی شاعری ءِ بن ھشت اِیرکتگ۔ ایشاں چہ ابید سید ظہور شاہ ہاشمی، آدم حقانی، قاضی عبدالرحیم صابر میر عیسیٰ قومی، ملک محمد رمضان، واجہ الجوہر، احمد زہیر، مراد آوارانی۔ مراد ساحر، ملک طوقی، کریم دشتی، اکبر بارکزئی عطاشاد، صدیق آزات، بشیر بیدار، مومن بزدار، غوث بخش صابر، پیر محمد زبیرانی، اے دور ءِ درچکیں نام انت ءُ لہتیں انچیں نام استنت کہ ھچبر ڈالچار کنگ نہ بنت چو کہ مراد ساحر، سید ہاشمی ءِ نام بلوچی دستونک (غزل) ءَ مہکم کنگ ءِ درگت ءَ باز اہم انت سید ہاشمی ءِ بلوچی لبزانک ءِ تہا باز بستار است انت بلے آہانی ہنگی پجار یک انچیں غزل گوشیں شاعرے ئیگ انت کہ آہاں بلوچی غزل ءَ راپگری جہلانکی ءَ چہ پجار کنائینت ءُ زبان ءَ راالبزانی مال وڈی ءَ چہ سیر و آباد کنگ ءُ مراد ساحر غزل ءِ ہما شاعر انت کہ وت پیری شنگ ءَ رھادگ ات بلے آئی غزل جوانی ءِ سینگار اتاں گل خان نصیر ءَ نظم ءَ راہما آشوبی رنگے ءَ پجار کنائینت کہ آ بلوچی شاعری ءِ تہا یک گیشیں مڈی ے ات بلے اے گالوار بلکیں بن گپ ہوں بلوچی نظم ءِ سر اسوارات ءُ بلوچی لچہ ءِ تہا یکرنگی ءِ ھیال وڈی بوتگ ات ہے ھیال ءَ ہلاس ہماچہ کاراں کت آیانی تہا جوانیں نام اکبر بارکزئی، صدیق آزات ءُ عطاشاد۔ عطاشاد ءِ بلوچی ءِ دو دیوان ''شپ سہار اندیم ءُ'' روچ گر'' کہ آئی مرگ ءِ لہتیں ماہاں پیشتر شنگ بوتگ انت ایشاں چہ ابید دگہ لہتیں جوانیں نام بلوچی شاعری ءِ گندگ بنت آ بشیر بیدار ملک محمد طوقی، جی آر ملا، مبارک قاضی، اسماعیل ممتاز، ابراھم عابد، محمد بیگ، ظفر علی ظفر، الفت نسیم، انور صاحب خان، عنبر پنجگوری، غلام حسین شوہاز، پیر بخش پیرل، غنی پرواز، عابد آسکانی، غلام فاروق، برکت اللہ بلوچ، اللہ بخش بزدار رزاق نادر، تاج محمد طاہر، غلام محی الدین میار، عباس علی زیمی، صباد شتیاری، غوث بہار، منیر مومن ءُ فضل خالق ءِ نام ہور انت فضل خالق ءَ ڈنی زبانانی شاعری ءَ رجانک ''گچین گنج'' ءِ نام ءَ بلوچی تہا ہائیکو ءِ بار و ایک مزنیں پیش دانکے ہوں نبشتگ۔ عباس علی زیمی ءِ نثری نظمانی دیوان ''الہان'' ءِ نام ءَ شنگ بوت ہے وڑا کوھنیں شاعرانی کلام یکجا کنگ ءَ آہانی دیوان شنگ کنگ ءِ باز کار بوتگ۔ بشیر احمد بلوچ ءَ ملا فاضل ءِ دیوان ''شپ چراگ'' ءُ ملا قاسم ءِ ''پھکیں اشرفی'' ردو بند دات ءُ شنگ کت انت۔ مٹھاں خان مری ءَ ''سموہلی مست'' ءِ سر نام ءِ چہ مست توکلی ءِ کلام ءَ ابید رحم علی مری ءِ کلام ہوں پہ جوانی ردو بند داتگ انت یوسف عزیز مگسی ءُ زرگر حسن کیچی ءِ شعر ''گوتاب'' ملک دینار میرواڑی ءِ لہتیں شعر ''زری نود'' ءُ عزت پنجگوری ءِ شعر ''رنگیں لال'' ءِ نام ءَ ردو بند داتگ انت نوکیں لبزانک ءِ اولی شرف ماں بائل دشتیاری ءَ دست رستیں بلے چہ ایشاں ابید نوں نظم و نثر نبشتہ کنوکانی مچی گیش بیت کہ آہاں چہ درآرتگیں نام گوہر ملک، گل خان نصیر ءِ جنیں زہگ صفیہ مینگل ءُ آمنہ بلوچ شریفہ شزار مشقط عمان ءَ زینت بلوچ ئیگ انت۔ بلوچی زبان ءَ ایوکانہ

سرکاری پشت پناہی رست ءُ نہ ملکی حساب ءَ جوانیں مدت

رستگ بے اُمید چہ ایشی ءَ بلوچی زبان ءُ لبز انک ءِ درائیں

دیمرئی گوستگیں پنجاہ (۵۰) سالانی انت کہ آ وہدا نبشتہ

کاراں۔ لچہ کاراں ءُ زانکاراں وتی زبان ءَ چہ مہر و محبت ءُ

بودناکی ہورانت۔

انوگیں نوک باھندیں لچہ کار ازمکار نبشتہ کار ءُ دگہ

ورناہاں ہوں پہ بلوچی لبز انک ءَ لانکبستگ ءُ پہ ماتی زبان ءِ

جلگہیں زرءَ ہوژناگ انت ایشانی اے راج ءُ زبان دوستی ستا

کرزیت چو کہمنیر مومن، گل محمد وفا، زبیر مختار، ارشاد پرواز،

اے آرداد، منظور بسمل ءُ میر عمر میر ءُ دگہ سک باز استاں

اے نوک باھندیں ورناہانی سوب ءَ مروچی مار انوکیں بلوچی

تاک دست کپاں انچو کہ چہ پسنی ءَ جاوید سعید ءِ شونکاری ءَ

دوماہی "روچ" چہ ناصر آباد ءَ سہ ماہی "چمگ" کہ رفیق

عاجز و سعید صدف ءِ شونکاری ءَ پسنی ءَ چہ دگہ بلوچی

تاکے "مصحب" شونکار اکمل شاکر چہ گوادر ءَ تاک "گام"

ظفر کریم ءُ اعجاز ذاکر ءِ شونکاری مئے دیم ءَ انت ایشانی جہد

سک باز ستاکرزیت ءُ گڈی ءَ اے واھگ ءَ داراں کہ ہے ور

تاکہ ایشاں وتی نازرکیں کوپگاں لیزئی بار زرتگ ءُ دیم پہ

منزل ءَ روان انت۔ ایشانی سوب ءَ اے دگہ لبز انک دوست

ہوں پشت نہ کپاں۔

پچش کہ شما سی ات کہ واجہ ،ن۔م۔دانش ءِ اے

نبشتانک 1997 ءِ زورگ بوتگ چہ 1997 چہ رند ءَ تا انو

گابزاں 2000 ءِ ماہ جولائی تاں نوکیں لہتیں تاک ءُ وانگی

شنگ بوتگ۔ آوھدی نیست اتاں کہ من جہل ءَ پہ مالوم

داری ءَ آور تگ انت۔ آہانی لڑ چوش انت۔

منیر مومن ءِ شعری دیوان "نگاہ ءِ باطن ءِ سفر"

بشیر بیدار ءِ "کریاب" منظور بسمل ءِ "آپ رنگ" گل محمد

وفاءِ "مبادا" علی دوست ءِ "اپیکیں راہ سر" مراد ساحر ءِ زرءِ

مروارد" مبارک قاضی ءِ "زرنوشت" ملا لابجر کلمتی ءِ

"استین" غنی پرواز ءِ "لبزانکی شرگداری" واحد شاکر ءِ لیب

ءُ گوازی ءِ سراوانگی "بچکاں، بچکاں گوزای" ءُ "دریاب" ءُ

"لکھوڑ" غوث بہار ءِ وانگی انت۔ بلوچی مزاحیہ وانگی اکرم

صاحب خان ءِ "بیل ءُ آلاڑ" عابد آسکانی ءِ مزاحیہ وانگی

"شوم ءُ شانزدہ" حکیم وفاءِ "ارجین" عباس علی زیبی ءِ "مہر

ءِ بزگی" غنی پرواز ءِ "مہر پہ بہا گپت نہ بیت" ناول "بلے کہ ماہ

بہ کپیت" منیر بادینی ئیگ انت اے رنگ ءَ رزاق نادر ءِ وانگی

"واب سبزنت پدا" تاج محمد طاہر ءِ "واھگ ءِ مرگ"

صیاد شتیاری ءِ "انگریں واھگ" "بلوچی زبان ءِ آکبت" فقیر

شاد بلوچی کوھنیں شاعری "میراث" واحد بزدار ءِ "شاہیم

شے رگام ءِ "رژن ءِ قہریں نیت" شپ روچ شپ"

"عہد ءِ سیاہیں کفن" حکیم بلوچ ءِ "آس ءِ چہر" ءُ "سنگ

گراں" صبور بلوچ ءِ "شرک ءُ پال" حکیم وفاءِ "ارجین" ءُ

"زھگانی چاگرد" ءُ چریشاں ابید دگہ ہم بازیں کتابے شنگ

بوتگ ءُ بوگی انت۔

لبزانکی جنیں آدم

یونس بٹ / اعجاز ذاکر

جنیں آدمانی لبزانک ءِ تہاگامیگ ءِ سوب ءَ پاکستان کلیں دنیاءِ تہا مزنءُ بلندیں بستارے داریت۔ اگاں گپ شاعرءُ ادیبیں جنیں آدمانی بہ بیت تہ مئے گورءَ اینچو شاعری جنین آدماں نہ کرتگ ہینچو آیانی سراکنگ بوتگ۔ نوشی گیلانی مئے نوکیں نسل ءِ شاعرانت، نامداریں شاعر بوہگ ءِ حاترہما لوٹ کہ "شاعر" ءِ بہ بنت پاکیں حداوند ءَ آئی ءَ ہماتوامیں (شاعرے ءِ) لوٹ بکشاتگ انت۔ نوشی گیلانی ہما شاعرانت کہ آئی ءِ موجودگی ءَ ایدگہ شاعر ہم "شاعر" گندگا کاینت، مرچی باندا آیونیورسٹی ءَ اردو ءِ استاد انت۔ بلے چد ءُ پیش ایوک "استاد" بوتگ۔ آئی ءِ شعرانی دفتر "محبتیں جب شمار کرنا" ءِ د-ممدرائی مراگش ءَ ہمنکس وزیرءُ گزیراں بہر زرتگ تہ دل ءَ ہمے گشتگ کہ کتاب ءِ نام بائدیں "وزارتیں جب شمار کرنا" بہ بیت ایں" ہر کس ءَ نوشی گیلانی ءِ توصیف ءُ ستاکرت، بلے یک واجکارے ءَ "کتاب" ءِ بابت ءَ ہم گپ جت۔ من ایشی ءِ سوب پرس ات تہ درائتے "من وَ ایوک کتاب وتگ"۔ ماں مشاعرہاں نوشی گیلانی ءَ انچوش اشکن انت چوش کہ یکے دومی ءِ گپ ءَ بہ اشکنیت۔ شعر اشکنوک وتی دیم ءِ مردم ءَ ہمے گشگ ءَ ات "کمیں وتی گردن ءَ جہل کن من آئی ءِ توار ءَ گندگا نیاں۔ چشیں مشاعرہاں منور جمیل قریشی، نوشی گیلا آئی ءِ ہچگا انچوش کیت چوشکہ یک فلمی جنکے گوں وتی بکل ءَ، منور انچوش لج ءُ مڑاہ دار انت کہ وھدے گوں جنیں آدماں گپ بہ جنت تہ چم اے ماں وتی پاد ءِ چمپلاں سک بنت۔ منور شاعرے بوتگ بلے وتی آدگہ عیبانی وڑا اے ہم انچوش چیرے داتگ چوش کہ سینٹر جہانگیر بدر مدام وتی "تعلیمی قابلیت" ءَ چیر دنت، چے مجال کہ کسے چرائی ءِ گپ ءُ حبراں چہ زانکار بہ بیت کہ آھینکس مز نیں واھنداہے۔ چوش وَ مئے شاعر خالد احمد ہم وتی ہر کار ءَ چیر دکائی کنت۔ اگاں آجان بشودیت ءُ بیئت تہ مردم نزانت کہ آئی ءَ جان ششتگ یا نوکی۔۔۔۔۔۔ ؟؟؟ چد ءُ پیش بین الاقوامی مشاعرہ ہماہم بوتگ انت کہ اود ءِ شعر دومی ملکانی تہا سر بوتگ انت۔ بلے مرچی باندا شاعر وتی شاعری ءُ شہرت ءَ دومی ملک ءَ سر کنگ ءِ حاترا وت ہما ملکاں سفر کن انت۔ بلے پدا ملک ءِ آگیگ ءَ پیشتر آیانی شاعری ءُ شہرت ءِ احوال لوگ ءَ کاینت ءُ سر بنت۔ نوشی گیلانی ءَ بین الاقوامی شاعرے بوہگ ءِ حاتراماں امریکہ ءَ

آروس کرت، ہمے رنگا مئے نوشی ءِ منور ءِ تعلقات پاک
امریکہ تعلقات ءِ داب ءَ "ناقابل اعتبار" بوت انت، چہ
دھماکاہاں پد نوشی ءَ امریکہ ءِ پابندی جت گڑا منور جمیل ءَ
شعری دعوہ ے چست کرت۔ وھدے من ءَ حال ءَ
گپت کہ شاعری ءِ بابت ءَ "یکے" "دومیگ" ءِ بھتام بندگا
انت تہ من حیال کت کہ نوشی گیلانی چوش گشگا انت "اے
شعر منور جمیل ئیگ انت" ءُ منور جمیل گشگا انت "اناں اے
شعر منی نہ انت نوشی ئیگ انت" بلے اداقصہ چپ بوت۔
منور جمیل ءَ دعوہ کت کہ نوشی ءَ منی شعری دفتر ءِ چہ
چل ءُ ہفت غزل ءُ نظم دزاتگ ءُ وتی شعرانی دفتر ءِ تہا وتی
نام ءَ چاپ جتگ۔ وہداں چوش بوتگ کہ "دعوہ" چہ
کتاب ءِ چاپ ءُ شنگ بوہگ ءَ پیش کنگ بوتگ بلے مرچاں
چہ کتاب ءِ چھاپ ءُ شنگ بوہگ ءَ پد کنگ بوہگ ءَ
انت۔ من منور جمیل ءِ غماں شریداراں، توری آ غم
مکنت، بلے آئی ءِ مشکلے انچیں کہ مردم آئی ءِ گندگا پد آئی ءَ
راتسالا دئیگ ءِ جہد ءَ کن انت۔ آنوں نوشی ءِ انچو "خلاف
"انت کہ "سگریٹ نوشی" ءَ ہم حراب گشیت۔ انوں آئی ءِ
درور ہما شاعر ءِ داب ءَ انت کہ نبشتہ کنت "منی دوستدار ءَ
منی شاعری، منی پچ ءُ پوشاک، منی گپ ءُ تران دوست
داشتگ انت۔ بلے آئی ءَ ایوک من دوست نہ بوتگاں"۔
منور جمیل ءِ شعرانی دفتر "یہ میرے زخم ہیں" یک لبزانکی
حادثہ یے کہ چہ آئی ءِ گیشتر زیمگ نوشی گیلانی بوتگ۔
کارل مارکس ءَ گشتگ "دنیا ءِ تمامیں پوریاگر یکجاہ بنت تہ
بید ءِ وتی زمزیلاں دگہ، ہچ گار ءُ گم نہ کن انت"۔ منور
جمیل ءِ گورا پہ گار ءُ گم کنگا ہر چی کہ بوتگ آ دپیسر ءِ
یگواہیے کرتگ انت، نوں کہ شعرانی دزی ءِ گپ انت تہ
ماسرپدیں انت دزی ءُ اُردو شاعری "لازم وملزوم" انت۔
دوستدار، دل، تاھیر، واب ءُ دومی ءَ ہمی چیزاں امید
چماناں ہم دزی کنت۔ کمیں فکر بکن ات اگاں شاعر ءِ
دوستدار ءِ دزی کنگ ءِ حیال مبوتیں تہ لبزانک ءِ چی حال
بوتگ ات؟۔ کشور ناہید گشیت "جنیں آدمیں نبشتہ کاراں
درستاں پیش آیانی رنگ ءُ دروشم، ءُ ذولداری ءِ لیاز ءَ، پدا
آیانی لوگ واجہ ءِ کار ءُ کسب ءِ لیاز ءَ ءُ گڈ سرا لبزانک
(ادب) ءِ لیاز ءَ نمبر رسیت"۔ چرے دانکاں پدر انت کہ
کشور ناہید ہمے گشگ لوٹیت کہ من ءَ لبزانک (ادب) ءِ لیاز
ءَ نمبر رستگ، چوش کہ پٹ ءُ پول ءَ پدزانگ بوت کہ ماں
میڈیکل کالجاں جنکیں طالب چہ چکیں طالباں ہمکا گیشتر
نمبر زور انت کہ اُود ءِ گیشتر "ممتحن" مردیں آدم انت۔
لبزانک ءِ تہا جنیں آدمانی برزبال کنگ ءِ سوب ہم ہمیش
انت۔ باز گشیت کہ منور جمیل وَ مردیں آدمے آ چشیں
شعر چو نبشتہ کنت کہ نوشی گیلانی ءِ شعرانی دفتر ءِ تہامان
انت۔ چوشکہ:

کچھ نہیں مانگتی تجھ سے اے میری عمر رواں
میرا بچپن، مرا جگنو، میری گڑیا لا دے

یا

مرے وجود کو اُس شہر میں اُتارا گیا
جہاں پہ بھائی بھی بہنوں پہ آنکھ رکھتا ہے

ہمے رنگیں جاور پروین شاکر ءِ ہم بوتگ انت، آئی ءِ

گسنگ ''مردم گشنت پیش ءَ منی ناکو ءَ من ءَ شعر نبشتہ ننگ ءُ داتگ ، نوں احمد ندیم قاسمی پمن شعر نبشتہ کنت ، اے گپ چہ سرپدی ءَ ڈن انت کہ مردیں آدم ہم چشیں شعر نبشتہ کنت :

کمال ضبط کو خود بھی آزماؤں گی

میں اپنے ہاتھ سے اُسکی دلہن سجاؤں گی

ہے بابت ءَ ''خامہ بگوش ''نبشتہ کنت کہ ''اردو شاعری ءِ تہا انچیں ناکو ءُ پیروک ہم گوستگ انت کہ آیاں ہے رنگیں شاعری ستگ ۔ آوھد ءَ انشااللہ خان انشاءِ ءُ سعادت یار من ءَ گیر کا ینت کہ آیانی شعری دفتر ءِ تہا ہے رنگیں بازیں شعر است انت کہ اے شعر آیانی نماسگاں گوں ہمگرنچ بہ بنت تہ جوان گندگا کا ینت'' :

تو مرے صدقے نہ رکھ اے میری پیاری روزہ

بندی رکھ لے گی ترے بدلے ہزاری روزہ

گرمی کے مارے ناک میں آئی ہے مری جان

باجی اُڑھادے لا کے کوئی ہلکی اوڑھنی

بقولی خامہ بگوش ''یک صد ءُ پنجاہ سال پیشتر اے رنگیں شاعری ''ریختی ''گشگ بوتگ ۔ بلے مرچی ایشی ءَ را ''خوشبو'' ''صد برگ'' ءُ ''خود کلامی'' داہیں ڈولداریں ناماں گوں یات کننت'' ۔

من نوشی ءِ کتاب ونتگ من ءَ دوست بوتگ ۔ ہے پیم سموئیل جانسن یک ادیبے ءَ آئی کتاب ءَ نبشتہ کنت کہ ''تئی کتاب شر انت ہم ءُ ''اوریجنل'' انت ہم ۔ کتاب ءِ ہما بہر کہ شر انت آ ''اوریجنل'' نہ انت ۔ ءُ ہما بہر کہ ''اوریجنل'' انت ، آ شر نہ انت ''نوں نوشی گیلانی ءِ اولی دفتر شر بوتگ ہمشکا گمان بیت کہ نوشی ءِ شاعری منو جمیل ئیگ انت ۔

ماں امریکہ ءَ وتی ساچشاں دگرے ءِ نام ءَ نبشتہ کنوکیں قلمکار ءَ ''گھوسٹ رائٹر ، بزاں ادیبیں جن ''گش انت ۔ ہے حساب ءَ منور جمیل پاکستان ءِ ''گھوسٹ پوئٹ'' بزاں ''جنیں شاعر'' انت ، ہر چند کہ آ گندگا چش نہ انت ، بلے دہدے گپ ءَ لگیت تہ مردم باور کنت ۔ ماں امریکہ ءَ ''مقدمہ'' کنگ روزگارے کہ مزنین سیت ءُ نپے داریت ، منور جمیل ءِ ہم نوشی ءِ امریکہ ءَ بوہگ ءِ درگت ءَ ''مقدمہ'' کنگ کہ بگندئے پہ من سیت ءُ پہ آئی ءَ تاوانے بہ بیت ۔ بلے چوش نہ بوت ، امریکہ ءِ یک راستیں قصہ یے ''یک دزے ماں دزی ءَ دستگٹ ات تہ لوگ ءِ واھند ءَ وتا س کش ات ءُ ''پائیر'' کرت ۔ تیر دز ءِ دست ءَ لگ ات ، تہ دز ءَ ماں عدالت ءَ ''کیس'' کرت کہ دزی آئی ءِ لاپ ءُ روزگار بوتگ بلے دست ءِ پرشگ ءِ سوب ءَ آنوں دزی کرت نہ کنت ، عدالت ءَ وتی فیصلہ ءِ پدا ہے دز ءَ را لکھانی حساب ءَ ڈالر دات ءُ آزات کرت'' ۔

منور جمیل ءَ نوں چیزے رسیت یا نہ رسیت ، البت آئی ءَ نام ءُ شہرت رستگ ءُ اے حق حبر راستیں کہ مردم پہ نامداری ءِ حاترا ہر توجیلے سازیت ، حتی کہ شاعری ہم کنت ۔

لیب

رام تین پر سادیادو / غین نون گل

کہ بزاں من اھگاں میزان میزان ءَ پیسر مرد، ورناءَ چک ءَ
چورگیک نستوءَ چاریں شمگ ءَ مچ بیت انت سنتوءَ دیست کہ مردم
باز مچ بیتگ گڑا وتی پیلک ءِ تہا چہ یک مز نیں ءَ یک کسانیں
چادرے کشت ے
کسانیں چادر آئی ءَ زمین ءِ سر ءَ پچ کت ءَ وتی چک بستو ءَ ہمے چادر
ءِ سر ءَ واپینت ءَ مز نیں چادر آئی ءِ سر ءَ پردات۔۔
پداڈبلکی توار ءَ پرمات ے ءَ مچی ءِ شمگ ءَ دیم ئے کت ءَ
گشت ئے۔۔۔
"واجہاں براساں لیب پیش داروک ءَ جادوگر شماباز دیستگ۔ بلے ہما
لیب ءَ شمارا مرچی من پیش داراں آلیب مرگ ءَ زند ءِ لیب
انت،،
یک رندے پدا آئی ءَ وتی پیلک ءِ تہا دست مان کت ءَ گوں وت
گپ ءَ لگ ات ءَ پیلک ءِ تہا چہ یک دراجیں نیںگ بریں کارچے
کشت ءَ مچی ءِ مردماں پیش داشت ءَ درائینت ے
"اے کارچ ءَ من وتی زھگ ءِ سینگ ءَ گت دیان ءَ دومنت ءِ تہا
وتی زھگ ءِ روتاں کشاں من شمارا پیش داداں آتر ندترند ءَ ڈبلکی
جنگ لگ ات ءَ چوریگ چاپ ءِ۔یکیں گشت ءَ گوں آئی ءَ دست
چادر ءِ چیرا برت ءَ بستو ءِ لاپ چوتگ ءَ برات۔
بستو ءَ پردردیں گوانکے ءَ گوں کوکار کت۔۔

چاروکیں مردمانی جان ءِ پٹ بال بیت انت
سنتوءِ سوب مندی ءَ چوریگاں چاپ مزنیں ءَ پیریناں آئی ءَ کھٹکیں
ءَ چلی ایں چادر ءِ سر ءَ چارانی ءَ ھشتانی دوٗر دات، گوں آئی ءَ وتی
دل پدردی درشان کت تماشہ ہلاس بیت مردمانی مچی اوں پرشت
نستو چادر ءِ سر ءَ کپکیں زراں چنت ءَ ھساب ءَ لگ ایت یک۔ دو۔
سئے۔ چار
ءَ پہ گل گشت ے بستو بچار منی چک مرچی پورا بیست کلدار انت
بستو ءَ پت ایںکیں پچماں گوں چارات ءَ گشت ے :
ابانوں من گوں تواے لئیب ءَ گون نباں
پرچہ ؟؟؟
پرچہ گون نہ ئے لیب ءَ تو ءَ منی چک ئے
من زاناں بلے من نوں اے لیب ءَ نہ کناں گوں تو
من ءَ ہرروچ، سہت ءَ مان مرگ وش نہ بیت
سنتو ءَ وتی چک اجبی چارات ءَ گشت چی گش ئے ؟؟
توزانہ ءَ چے نہ مرئے ؟؟
اناں اناں ابا من باند ءَ چہ نہ مراں۔ سنتو ءَ سر سارت ءَ گشت اڈے
توگنوک ئے زاناں؟ ؟اگاں نہ مرئے گڑا زندگ چون بئے ؟؟۔

پلیز

ماتاں کدی ءَ
نیک بیگ ءِ ڈرامہ ءَ کنیں
دوستاں
وتی وتی شیطان کش اِت (درا)
گوں دوز واہاں بلف مکن ات
ما دُراہ دوستاں ؟
تہ ماپرچہ یکے دومی ءَ گوں وتی گناھاں
پھل کت نہ کناں
ماہر چو نیں پہ یکے دومیگان ایں
مئے تہا پرچہ خداءِ بندہی ءِ سیادی بر جا انت
پرچہ بندیں ما پہ یکے دومیگ ءَ
یکے دومی ءِ دیم ءَ شرپدار، دلگوش، شیوار
بس یکے دومیگ ءَ بہ من ات
ھرچی ءَ ئے تہ چم ءَ بیائے

ما یکے دومی ءَ شر زانیں

ما یکے دومی ءَ شر زانیں
پچار ءِ عہد انی تہابند
بیا
دمانے وتی سراں جہل کنیں
وتی وتی دریگاناں پدا گوش داریں
وتی وتی لنگانی سرا ما حساب کنیں
چینچو بندیں یکے دومی ءِ سرا
دست ءَ ماں دستاں (زرنگاں)
ماکہ چینچو نابز انت
ماں کندگانی کبس ءَ
پہ یکے دومیگاں

1۔ پلیز صفحہ نمبر (137)
2۔ ہم بہت ایک دوسرے کو جانتے ہیں (صفحہ نمبر 143)
شاعر : اظہر نیاز
کتاب ءِ نام : دوست نہ ہوں تو اچھا ہے
رجانک : منظور بسمل

کسہ ھلاس نہ بیت

آزمانک

اولی گپ :

مئے آزمانکانی لڑ

بے رِدءُبند انت۔ مئے آزمانکار بے رِدءُبند انت۔ ہمیشکہ ما بے ردءُبندی بر جاہ داشتگ۔ ایشانی ترتیب، فُرری، ھر اہلیءُ دوست دارگ ءِ ڈبہ وانوک ءِ سرا انت۔ ہمیشکہ ما جکانسری نہ کتگ۔

دومی گپ

چمگ ءِ ڈس ءُ نشان ءَ آتکگیں آزمانکانی تہا مئے گچین ھمے آزمانکاں کہ ماشنگ کنگائیں۔ آزمانک نویس وتی اسلوب ، سرنامہ، ہنکپ ءَ presentation ءِ مستروت انت۔ مئے جہد مدام ھمے بیت کہ کسی تب ءُ رنگ مٹ کنگ مہ بیت۔

سیمی گپ

ماوتی اسٹینڈر بر جاہ دارگ ءِ سر جمیں جہد کنگ ءُ مئے نیت ھمے بیت کہ اے اسٹینڈر بہ ودیت۔ ہمیشکہ گلہ مئے سرانت ءُ ما گلہ ءِ زورگ ءَ ھم چک ءُ پدنہ ایں۔

شمے کاگدانی ودار

شیرین مرچاں نار ضاانت

حنیف شریف

شیریں مرچاں نار ضاانت۔۔۔

وت سر اوت۔بے حاجت ءُ مطلب ءَ۔۔۔

نئے گپے بوت۔ نئے جنگ ءُ داوایے کہ مردم ءَ اوپارے بروت ءُ تاں چشیں غیرتی مسٔلہ یے ات کہ شیریں بد ببارت بلے شیریں نار ضابوت ءُ منا اے گپ پہ ھبکھی گشگ کپگانت کہ "شیریں مرچاں نار ضاانت"

چونائیَ ءَ وَشیرین چشیں جنکے نہ ات۔ من آئی ءَ را سک دوست اتاں ۔ ۔۔۔بے ھساب۔۔۔ منی ٹھیکہ داری ءِ زمانگ ءِ بجہیں عذاب آئی ءَ وتی جان ءِ سر اکشتگ اتنت ءُ منی بجہیں تکلیف ءُ آسر اتی آئیَ ءَ پیسر اوش اتک کتگ اتنت۔آمنی گمانی دسگروک ات ءُ من۔۔۔

من اے ہم کت نہ کت کہ نچکندے بدل بدیان ے۔ آئیَ ءِ یمگا دو گام چست بجناں آئی ءَ را پیگامے بہ بخشایاں۔ من مدام آئی ءِ لوگ ءِ کش ءَ بے توار ءُ بے چڑ کہ ءَ گوستاں، بلے نزاناں چونیا شیرین ءَ مدام منی سمات آمدام ڈک ءِ دپ ءَ جاڑی ات۔آئیَ ءِ چمانی رژن، لنتانی نچکند ءَ گین ءِ مانگیش اِتگیں ھلوت منی راہ چاروک اتنت ، بلے اے بجہیں ساعت ءَ منی چم جہل، زبان بند ءُ پاد ترندترند ءَ وتی لوگ ءِ دیمارہادگ من مدام ءِ پیم ءَ شیرین بۓ نہ کت۔

منی دل ءَ موسیٰ ءِ جنک (شیرین) گنو کے ات۔ اگں گنوکے مہ بوتیں گڑا سورے چوں نہ کتگ ات۔وتی نام گپتیں دشتارے یل نہ داتگ ات۔ چوں وتی پت ءُ مات ءِ گپے پروشتگ ات ءُ موسیٰ ءِ جنک لبدالے مہ بوتیں گڑا بازار ءِ بنامی ے سرانہ زرتگ ات۔ مہلوک ءِ پٹ ءَ

ملامت وتی دین ءَ ایر نہ کنگ ات۔ شیریں ءَ ہرچی سگ
ات۔ برداشت کت بلے منی راہ ءِ سرا نندگ ءَ چمانی
رمبڑ ینگ یل نہ کت ءُ من۔۔۔

من بے کماری ءُ بئے نہ کنگ بر جاہ داشت۔ مدام
چم جہل جت انت۔ زبان بے توار کت ءُ پاد گشاد۔ بن
اصل ءَ اے گپ منگی انت ک شیرین سکیں وش رنگیں
جنکے ات ءُ کدی کدی وَ منی دل سک مان بوت ءُ پدا آ پہ
چمکے ءَ مہتل ات، بلے وائے نصیب برات (من) سہب ءِ
سرا واب ات ءُ نوں وَ روچ دراہنگ ات۔ نیمروچ رسنگ
ات۔۔۔ کہریں گرم ءَ مان شانتگ ات۔۔۔ شیرین ءِ
پچکند ءُ هلو تاں بازار پر کتگ ات۔ بجہیں مہلوک ءُ عالم شکی
ات۔ بجہیاں منا ءُ شیرین چمانی چیر ءَ داشتگ ات۔ آودار ءَ
اتنت کہ دام ءَ کدی ہنیکو کیت ءُ سیہ روءُ بنام بیت ءُ پدا
بیر وخ ءِ مات (منی لوگی) ھم ہنیکو ءِ سرا شکی اگہ من کمو
دیر کت گڑا آئی ءِ جستانی کاگد ہلاس نہ بوت ءُ من مر تگیں
مرد۔ جستانی پہ ءَ انچو دلوارگ بوت ءُ داتنت کہ گشے واقعی
من ہے کار کتگ، ہمیشہ من شیرین مدام ڈالچار کت ءَ
شیرین ہے راہ ءِ ھاکانی تہا پیداک بوت ءُ پدا ہمیشانی تہا
سنگرت۔

بلے یکروچے من سک نالاج بوتاں ءُ منی سر پہ
شیرین ءَ کپت منی ھیال ات کہ شیرین تیار نہ بیت۔ آ منی
سرا برانز گیپت، للے کشیت۔ منا دنیاءُ جہان ءِ زاہ ءُ بداں
دنت ءُ بلکیں نوں منی راہ ءِ سرا نندگ ءَ ہم یل بدنت بلے
وہدے من وتی عرضی شیرین ءَ سر کت ءُ وتی ٹھیکہ
داری ءِ ھاترا افسر ءِ دستخط ءُ آئی ءِ حکم ءِ ارزشت کہ
شیرین ءَ راھال دات گڑا آئی ءَ ہچ اینگو آنگو نہ کت ءُ گوں
من روگ ءَ تیار بوت۔

آشپ منا انگت یات انت۔ ترس منی دیدوکانی
تہا لیب ءَ ات بازار ءِ کسانیں دکہ ہزار میلانی سفر ءِ پیا
رسنگ ات گوات ءِ توار چو دڑمن ءِ ہیہار ءَ گندہ ترات ءُ
مُر وءِ کبین ءِ روکیں لیٹ توبہ توبہ۔

بلے اے بجہیں مہشری ساعتاں شیرین بے پرواہ
ءُ بے فکر ات۔ آئی ءِ چم منی بالاد ءَ ہمگر نچ اتنت ءُ وہدے
من شیرین افسر ءِ کوارٹر ءَ سر کت ءُ وتی کار کشتت۔ گڑا
شیرین چہ منی دل ءَ لگشت۔ منی دل چہ شیرین ءَ شت۔
نوں وَ منا شیرین ءِ نام ءَ بداتک۔ دل ھراب بوت ءُ من
چرت جت کہ بائدیں چو شیرین ءَ مہ کنتیں۔ آ منی ہمراہ مہ
بوتیں۔ ھانوادہیں جنک چو درامدانی تائید ءَ نہ اڑانت ءُ من
وتی دل ءَ جیڑات کہ شریں من ایشی ءَ گوماویت ءُ وابے نہ
کت، باریں کئی کئی لگل ءَ پتر تگ کجا کجا دپ جنگ ے۔
اے وَ ھانوادہی ہنر نہ انت۔ ھانوادہ چو وَ نہ بیت۔ پہ
سلاہے ءَ مہتل۔۔۔

ءُ منا مرچی اے گپ ہم گیر آہگا انت کہ آشپ ءَ
رند شیرین ءَ کدی انکار نہ کت۔ آبازیں وہداں، شپانی

پاساں منی ہمراہ ات۔ ہم سفر ات ءُ من بازیں شپ ءُ
نیمروچاں شیرین ءَ را چہ وتی کرار کنگیں جاگہ ءَ چست
کت ءُ گیناتی دپ ءَ، ریسٹ ہاؤسانی تہاءُ سرکاری کوارٹری
اندر ءَ تہنا یل دات ءُ پشت ماں دات ءُ اتکاں ءُ پدا دومی
روچ ءَ شیرین ءَ رائے نہ کت۔ کمار نہ کت تو گشت کنئے کہ
منا شیرین ءِ ھاترا تشے مہر نیست ات۔ من آئی ءَ بو چے ہم
نہ لیک ات۔ آئی ءَ را اے جست کدی ہم نہ کت کہ دوشی
آلوگ ءَ چے وہد ءَ رستگ۔۔۔ افسر ءَ چے گشتگ۔۔۔ زاہ ءُ
بد ءُ کپتگ یا تو تپ داشتگ۔۔۔ SADISM ؟۔۔۔
MASOCHISM ؟۔۔۔ پولیساں راہ ءَ داشتگ یانہ
داشتگ۔۔۔ بلے اے گپ پدر ات کہ دومی روچ ءَ منی ءُ
شیرین ءِ شپ ءِ سیادی ہلاس بوت ءُ درامدی ءُ بے کماری ءِ
کسہ من مدام وتی ءُ شیرین ءِ نیام ءَ ایر کت بلے شیرین ءَ وتی
ودار ءِ بند بر جاداشتگ ات۔ آئی ءَ منی راہ ءِ سر اندگ یل
نہ دات۔ چمانی رمبڑینگ ہلاس نہ کت۔ من شمارا پیسرا
گشتگ ات موسیٰ ءِ جنک گنو کے۔۔۔ لبدا لے اگاں ناں
منی چمیں دلاریں، بے گیر تیں مردے ءَ رادل ءِ دارگ
ءِ مطلب، مول ءُ مراد، نپ ءُ فائدگ۔ من شیرین ءَ را
چے داتگ، کہبگی۔۔۔ برہنگی۔۔۔ سگریٹی داگ۔۔۔
شپانی بے واہی۔۔۔ بے کماری۔۔۔

ءُ پدا آروچی ءَ من ھد کت۔ بازار ءِ بجھیں میر ءُ
معتبراں منا لوٹائینگ ات ءُ گشتگ اش کہ موسیٰ ءِ
جنک ءَ ادا کہبگی بند ات کتگ ءُ مروچاں آ مختلف افسرانی کرءَ
روت ءُ کیت ءُ پرندوشی کہدہ سلیمان ءَ وتی دوئیں چماں
دیستگ۔ ما فیصلہ کتگ کہ آئی ءَ را چہ بازارا ءَ در بکنیں ءُ آئی ءِ
لوگ ءُ جاگہاں بہا بزوریں۔ آئی ءَ را دگہ شمگے روان بہ
دئیں۔ منی دل ءَ بازکش ات کہ من شیرین ءِ بدل ءَ پاد
بیایاں بلے ایمان ءَ یل دات ءُ منی دپ ءَ دراتک کہ
واجہاں! مستروت ئے۔۔۔ ہرچی شمے مرضی۔۔۔ شماشر
ترزانئے کہ کجام شر انت ءُ کجام گندگ۔۔۔ ءُ من وت ہم
اشی ءِ باروا انچیں گپ اشکتگ۔۔۔ ءُ شما ہم سرپدئے کہ
اے جنک ءِ سوب ءَ منی جند ہم تیو گیں میتگ ءَ چوریانی
دپ ءَ انت۔ اے گپ منی چمیں عزت داریں ءُ
ھانواد ہیں مردمے ءِ واستہ عیبے۔۔۔ بلے من ہمے واستہ وتی
سزہر ایر بر تگ انت کہ کجا من ءُ کجا موسیٰ ءِ جنک ءُ پدا
مردم جنک ءَ کشت وَ نہ کننت زیادہ زیادہ مردمے ءَ را ھال
دننت، بلے زاناں اے جنک مردمے بئے کنت؟ منی دل ءَ
اے گپ شر انت کہ آئی ءَ را چداں لڈینگ بہ بیت۔

منی اے گشتانک ءَ مردمانی دل بہا زرت ءُ پدا
آہاں وتی اصلیں گپ جت ءُ منی لوٹائینگ ءِ سوب ھال
دات۔

دومی روچ شیرین چہ مئے بازار ءَ لڈ ات ءُ دگہ
دیہے شت۔ آئی ءِ تروزتک ءُ تاکوز تکاں شیرین ءِ پت ءُ
مات نہ داتنت ءُ گوں وت بر تنت ءُ شیرین ایوک ءُ تہنا چہ

بازار ءَ دراتک۔ شیرین ءَ یکر ندے پدا منی گپ زرتگ ات ۔ بازارءِ مرد ماں ترس ات کہ شیرین وتی لوگ ءَ جا گہاں بہانہ کنت ءُ وتی پت ءَ رالوگ ءِ بہا کنگ ءِ اجازت ءَ چہبر نہ دنت۔ جا ئلی کنت ہمشکہ آہاں منا گشت کہ من بخشاں ے ءَ من شرین ءَ راگشت۔

شیرین ءَ روگ ءِ وہد ءَ منی ہمگا چم چست کت انت ءُ پہ مہر نچکند ات ے۔ من انچو مارات کہ کرنیگیں قلاتے اتاگہ ڈر ات ءُ اریوت۔

شیرین ءِ روگ ءَ رند منی تو کا دگہ ڈولیں علتے ودی بوت مناچہ جنینی بدن ءَ بڑگ بندات بوت۔ منی دل ءَ جنیناں نہ وشیں بو کت۔ گشے سکگیں ربڑ ءِ سرا پلاسٹک ایر بی بیت۔ گند ءُ گرڑ ءَ پیشاپ ہوار بی بیت۔ انچیں سڑاا تگیں جون ءَ گہنگیں ھیکی بو ہے ات۔ من لکھ کوشش کت کہ منی اے گپ ءَ بیر وخ ءِ مات سہی مہ بیت ءَ پریشان ءُ دلوارگ مہ بیت، بلے منی بازیں جہداں پد ہم من گوں وتی لوگی ءَ وپت ءُ واب کت نہ کت ءُ ناںلاجی ءَ من بیر وخ ءِ مات ءِ طلب در یگ ءِ دپ ءَ دات۔ آئی ءَ منی سئے ماہ ءَ تاں ودار کت ءُ پدا یارے داشت ے۔ دوئیں ہفتگ ءِ تہا جمعہ ءَ مقرر کنت ءُ شیرین ءِ ھالیں پیسل ءَ بجہیں شپ ءَ دوچاپی جنت ءُ من شپ ءَ سارتی ءِ سرا شیرین ءِ پیسل ءِ بن ءَ زنکراں ءُ سک سگانی سفر ءِ درامدیں ہمراہاں ءُ وتی لوگی ءِ واتر کنگ ءَ کمک ساری وتار الوگ ءَ سر کناں۔ منی مستریں چرت ہمیش انت کہ بیر وخ ءِ مات سہی مہ بیت کہ من آئی ءِ شپانی ہمراہاں ءُ من ءَ آاے نگیگیں سرحال ءَ ھمگام مہ بیں بلے وائے نصیب یکروچے افسر ءَ شیرین ءِ طلب بوت ءُ منی کار نیبل ءِ سرا فائل ءِ نام ءَ اوشتات ٹھیکہ مزن ات ءُ منافع ہم باز ات، ہمیشکہ من دل داشت نہ کت ءُ بیر وخ ءِ مات ءَ را گپ گشت ماباور ات کہ آ منی بے وسی ءَ سرپد بیت آ ہچ برانزنہ گیپت ءُ آوہدے اے گپ ءَ زانت کہ من آئی ءِ بجہیں کار ءُ کارپداں سرپداں گڑا آ گندہ تر بڑنیگ بیت۔ گیش ھجالت بیت بلے

---بلے بیر وخ ءِ مات ءَ آزمان بڈ ءَ زرت۔ منا دنیا ءِ زاہ ءُ بد داتنت، وتی پارسائی ءُ نیک نامی ے بازار ءَ آورت ءُ منا پٹ ءُ ملامت دیان چک ے زرت ءُ وتی پت ءَ لوگ ءَ شت۔ دومی روچ ءَ بیر وخ ءِ ناکو اتک انت ءُ وتی گہار ءِ سہن ے لوٹت انت۔ آہانی زاہ ءُ بد ءُ کوکار ءُ سلواتاں منا بازار ءَ چرک کت۔ آوتی دل ءَ پارسا اتنت ءُ من دلارے۔ من ہچ نہ گشت ءُ بیر وخ ءِ مات ءِ سہن داتنت۔ من ہما جنین یل دات کہ شپانی نیم ءَ من آئی ءِ واستہ گات داتگ ات کہ وتی یار ءِ ہمراہی ءَ کسے بجندیت گڑا گپے مہ جنت۔ منی ساڑی بوگ ءِ سوب ءَ جنے گنوک ے مہ کنت۔ من ہما جنین یل دات ءُ ہمائی ءِ شوہاز بندات کت کہ منی سوب ءَ بازارے یل داتگ ات۔

شیرین منا ٹیوک بہا کنو کیں پٹھانے

ءِ کرءَ دست کپت۔ پٹھان ءَ آئی ءَ وتی گھار جوڑ کنگ ات ءُ چہ سڑک ءَ وتی لوگ ءَ سر کنگ ات۔ شیرین ءَ دگہ رنگے آؤرتگ ات۔ آئی ءِ دیم سہر تراتگ ات۔ بالاد براہ دار تر بوتگ ات ءُ آپ گپ ءِ تہا پٹھانی کنگا ات، بلے من یک گپے سک مارات شیرین ءِ چم مرتگ اتنت۔ آہانی تہہ ءِ روک ہلاس بوتگ ات ءُ چمانی تہا عمر ءِ اسپیتی آہان ات۔ من شیرین ءَ راکہ وتی ہمراہ کت ءُ آئی ءَ وتی بازار ءَ برگ ءِ ھاترا پٹھان ءَ رار خصت کت گڑا پٹھان ءِ جن ءُ چکاں سک گریت۔ شیرین ءَ وس کت بلے آہانی ارس ءِ ہار تم نہ بوت۔ منی دل ءَ شیرین آہاں تسلا دیگا ات۔ پدا آہک ءِ کول ءُ کرار ءَ ات، بلے زال ءُ چکانی ھیسکار گ ہند نہ بو تنت۔ اے سر جمیں ساعتاں شیرین ءِ مرتگیں چم منی بالاد ءَ سک اتنت ءُ من بازیں جہداں پد ہم وتی چم پہ شیرین ءَ ندر کت نہ کت انت ءُ پدا من ءُ شیرین وتی لوگ ءِ نیمگا سر گپتاں۔ پٹھان، آئی ءِ جن ءُ چک، شیرین ءِ پٹھانی ءِ پتا تگیں کول ءُ کرار ءُ تسلا ہما چو کاٹ ءِ دپ ءَ پشت کپت انت۔

شیرین ءِ آہک ءِ ھال بازار ءَ چو آس ءَ شنگ بوت۔ ہر کس سُکسکات۔ ہر کس ءَ گپے دپ ءَ ات۔ شیرین بازار ءَ لوگے نیست ات۔ ہمشکہ من وتی لوگ آئی ءَ رابخشات۔ شیرین ءَ اول سرا سک اعتراض کت ءُ پدا بیر وخ ءِ مات ءِ جستے کت۔ بیر وخ ءِ نامے گپت ءُ منی دل ءَ منی کستریں ہچکے ہم لوٹت۔ اے سر جمیں ساعتاں من ہچ نہ گشت ءُ لوگ ءِ دریگان ءَ کیلہ جت ءُ بند کت۔

شیرین مرچاں منی کرءَ انت۔۔۔ بے ترک ءُ توار۔۔۔ ھاموش۔۔۔ آئی ءَ گوں دگنیا ءَ ہچ کار نیست۔ زمانگ ءِ ترشن ءُ تاکو شیرین ءَ دیری ایر برتگ انت۔ آ مہلوک ءُ عالم ءِ چرت ءَ نہ کنت۔ شیرین ءَ وتی بجہیں عمر چمانی تہا نز آؤرتگ انت ءُ چم منی راہ ءِ سرا چیر گیتگ انت ءُ من بازیں جہداں پد ہم انگت ھماڈولاں۔ بے کمار۔۔۔ بئے نہ کنگ۔۔۔ وتی تب ءَ بوگ ءُ مرچاں وَمنا بیر وخ ءِ مات ءَ زہیر کنت ءُ بازیں براں من شیرین ءَ را بیر وخ ءِ مات ءِ نام ءَ توار کنگ ات۔ آبزگ ھبکہ ءُ حیران ءُ من چم جہل۔۔۔ ھجالت وتی ٹھیکھانی پشتا دلوارگ۔۔۔

ءُ یکروچے منی دلوارگی دوسری بوت۔ افسر ءَ شیرین ءِ Overage بوگ ءِ گلہ کت ءُ تام مٹ کنگ ءِ ھبر کت۔ آچہ شیرین ءَ شزار بوتگ ات ءُ اولی رند ءَ شیرین منا وتی لوگ ءِ تہا گیشیں چیزے گندگا اتک۔ من گپ دل ءَ داشت نہ کت ءُ شیرین ءَ راھال دات۔ شیرین ءَ نچکند ات۔ آئی ءِ چمانی تہہ ءِ روک ءَ منی طواف کت ءُ دومی روچ ءَ پٹھان ءِ جنک شیرین ءَ وتی کرءَ آؤرت۔ پٹھان ءَ چک بازا تنت ءُ پدا شیرین پہ نام ءَ جنک ءِ تر و ہمشکہ پٹھان ءَ ہچ اعتراض نہ کت ءُ منی لوگ ءِ نازبوانی سفر دوار ہندات ات بلے پدا "شیرین نارضا بوت" آئی ءَ سک بدبرت، آئی ءَ منا دنیا ءِ ھبر گشت انت۔ من تنی

وہدی وت سرپد نیاں کہ آروچی منی گشادیں پاد چوں شیرین ءِ دیما او شتات انت۔ اصل ءَ آروچی من نزانت کہ منی چمانی تہا اے تاگت کئیا مان گیتگ کہ من شیرین ءِ برہنگیں بالاد ءَ چوہت ءَ بچاراں۔ شیرین ءَ جان ششتگ ءُ گد مٹ کنگات ءُ من ہم چہ کار ءَ واتر اہتگ اتاں کہ اناگہ پاد گشاد او شتا تنت۔ چم شیرین ءِ برہنگیں بالاد ءِ سرا کپت انت، من اولی بر ءَ مارات کہ شیرین اے نیم عمری ءَ ہم بدنہ انت ۔آئی ءِ تہے ورنائی سلامت انت ءُ حیرانی ءِ گپ ایش ات کہ آئی ءِ جان ءَ ہچ ئیمیں گھٹگیں ءَ سڑ اتگیں بو ہم نہ کت ءُ اناگہ ءَ شیرین ءِ چم منی سرا کپت انت ءُ آگوں حیرانی ءَ منا چار گا لگت کہ منی مدتی ایں بندیں دپ پچ بوت ءُ زبان ءَ درات تک "شیرین گڑا مرچی شپ"۔۔۔ءُ بس ۔۔۔ ہما شیرین انت نارضا انت۔آئی ءَ پٹھان ءِ جنک جت ءُ راہ دات۔ ٹھیکہ داری ءِ نام ءِ سرا برانز گیت۔گپ گپ ءِ سرا کو کارکنت۔۔۔ وتی موداں کشیت۔ سرا دیوال ءَ جنت، شما گشت کلئے کہ شیرین ءَ مرچاں منی تب نیست۔ ھاجت ے نیست۔۔۔ منا ہو چے ہم بےنہ کنت۔ کمار نہ کنت۔۔۔ من شارا گشتگ ات کہ موسیٰ ءِ جنک گنوکے۔۔۔ ابدالے۔۔۔ گنوک ءُ ابدالے مہ بو تیں گڑا گوں من چوں نارضا بو تگ ات۔

آہم بے سوب ءَ۔۔۔بے مطلب ءَ۔۔۔

نوں من ارادہ کتگ کہ شیرین ءَ چہ وتی لوگ ءَ کشاں۔ مپت ءُ ھدا مصیبتے۔۔۔ شپانی نیم ءَ کو کارکنت۔۔۔ زاہ ءُ بد ءَ کپتگ۔۔۔ دنیا بڈ ءَ زرتگ ے۔۔۔نزانت کہ عزت دار ءُ گیرت مندیں مردمے ءِ لوگ انت۔ دگنیا چے گشیت ؟ مہلوک ءُ عالم چے سرپد بنت ؟ تئی رنگ ءَ نوں ہر کس بوت نہ کنت۔

کھبگ۔۔۔

بے گیرت۔۔۔

رنڈی۔۔۔

نوں شماوت بگش ات کجام ھانوادہ شیرین ءِ ئیمیں کھیگے اپنچو سگت کنت۔ منا وَ شاباش انت ءُ پدا مرچاں شیرین ءَ وَ منی ھاترا تشے مہر نیست ءُ شیرین ءِ چم۔۔۔ شیرین ءِ چم ہم نارضا انت، گوں من گپ وتی جاگہ ءَ ھلوت ہم نہ کنت۔ من شیرین ءَ راستر سرپد کتگ ہر ڈول گشتگ بلے گپ ہما

شیرین مرچاں نارضا انت۔۔۔

وت سرا وت۔۔بے ھاجت ءُ مطلب ءَ۔۔۔

نئے گپے بوت۔ نئے جنگ ءُ داوایے کہ مردم اوپارے بروت ءُ ناں چشیں گیرتی مسئلہ ات کہ شیرین بدبہ بارت بلے شیرین نارضا بوت ءُ منا اے گپ پہ ھبکی گشگ کگا انت کہ شیرین مرچاں نارضا انت۔

(بلبلی۔۔کوٹی نمبر ۲۴۔ شالکوٹ)

نوا، حُدا

محسن بالاچ

من دگنیاباز دیستگ ۔ بلکیں چہ باز کساں گیشتر ۔ چہ زمانگ ءِ ھشیاری عیاریاں سہیگ ءَ سر پداں ۔ عقل ءُ ھوش ءِ بابت ءَ چہ بازیں کس ءَ دیمایاں ۔ وھد ءِ ھر سرد ءُ گرم ءِ "لذت" منی زبان ءِ سرا دنیگت ءَ ھم است انت ۔ ھر ڈولیں کار کہ منی واستاگر ان، ھم بوتگ انت ۔ من کتگ انت، ھر ڈولیں لوٹ کہ من کتگ آ پیلو بوتگ انت ۔ یا کم چہ کم پیلو بوہگ ءِ نزیک ءُ گوراں ضرور رستگ انت ھر واھگ یے کہ من کتگ ۔ آھم ـــ واھگ، ھر یکیں بوتگ انت ءُ بوت کن انت ۔ واھگ ھما انت کہ بلکیں پورا بہ بنت ءُ بلکیں پورا مہ بنت ھم ۔ واھگ وت انچیں چیز انت کہ آہانی سرا انسان ءِ "ارادگانی" دار ءُ داشت نیست ۔ ءُ مرچاں من ھمے واھگانی وڑا لیگاں ۔ بلکیں اے وڑگشگ شر تر انت کہ من مرچاں عجب عجبیں واھگانی "آماچاں" ـــ من فکر کناں، بلکیں مرچاں اے واھگ منا بوھان انت کہ من باز سادگیں، بے زانتیں مرد یے بہ بوتیناں ۔ من انچو سادگ ءُ بے زانت بہ بوتیناں کہ مرد ماں اگہ منا جست بجتیں کہ تو گد چیا پر کنے تہ من سر ءُ پاد بہ جتیں بلے اے جست پسو کت مکتیں ۔ من انچیں پھکیں نوا یے بہ بوتیناں کہ اگہ سبارگ ءِ یا شام ءِ وھد ءَ منا کسے ءَ کاشی ءِ تہا آپ ھم مان کتیں بداتیں، تہ من نار شت ءِ پیابوار تین آں ۔ من انچو وانگ بہ بوتیناں کہ اگہ منی نام ھم کسے ءَ توار پر بجتیں من گوں آئی ءَ دلگوش ھم مہ بوتیناں بلکیں توار پر کنوک ءِ دپ بچار تیں ۔

منی اے واھگ ھم ودان انت کہ من پہک ءَ بے ھنر ءُ بے کسبیں مردے بوتیناں ۔ دگینا ءِ ھچ کار یا ھنر مزانتیں ۔ ھبر ءِ ھچ وڑ و پیم مہ بوتیں ۔ من جست کنگ ءُ پسہ کنگ ءِ ھچ تہر مزانتیں، چم ءِ شودگ، سر ءِ رندگ، ریش ءُ بروت ساھگ، لیب ءُ گوازی، وانگ ءُ زانگ ءِ حتی کہ پگر کنگ ءِ ھم ھیلدار مہ بوتیناں ۔

منی سادگی، پھکی ءُ بے ھنری ءِ کسہ دور دور ءَ مھشور بہ بوتیناں ۔ منا کسے ءَ بہ دیستیں یے تہ بگشتین کہ اے ھچ نزانت، ھدائی نوا یے ۔ بناں نہ جاھیت انچو بس دپا ے

کنت ءُ اِیر یے بارت۔ ایشی ءَ دنی وھدی ھم شہر نہ دیستگ،
ایشی ءَ تنی وھدی ھم مردینی جز بگانی مارشت نیست۔ ایشی
ءَ دنیگت ءَ شراب، کباب ءُ شباب ءِ بابت ءَ ہچ نہ اشکتگ
تنی وھدی جنکی ءِ رک، رنگ ءُ انگ دست نہ جتگ۔ ایشی ءَ
انگت ھم وتی جند ءُ وتی باندات ءِ بارواکسترے ءِ فکر نہ
کتگ۔

منی بابت ءَ مشہور بوتیں کہ اے پہک لبدالے،
بد سد۔ وتی ہچ نیک ءُ بد، شر و گندگ ءَ نزانت۔ تپیگ بیت
نزانت کہ منا چے بوہگ ءَ انت۔ گشنے گپیت یا تن یے
گپت تہ نزانت۔ نوں چے کنگ لوٹیت۔ اے ہچ سیادی
نزیکی ءُ مارشت ءُ واھگانی بارواہچ سہیگ ءُ سرپد نہ انت۔ وتی
پت ءُ دگہ مردینانی فرک ءُ درک ءَ کت نہ کنت۔ بلکیں
جنین ءُ مردین ءِ نیام ءَ ھم تپاوت نہ کنت۔ روچ ءُ شپ،
گرم ءُ سرد، بود ءُ نابودی، ھوش ءُ بےھوشی رنگ ءُ صورت
ءُ موسم مولم ءِ بابت ءَ زانگ دوریں چیزے بلکیں ایشانی
مارشتے ھم نیست۔

ایشی ءِ مول ءُ مراد اے ھم نہ انت کہ کسے ءَ منا
گنوک بگشتیں۔ پرچا کہ گنوکی و ناداری ھی یے ات ءُ "قدرتی
" چیزے نہ ات۔ بلے سادگی، پہکی ءُ بےھنری۔ اے
قدرتی چیزاں ءُ من چہ قدرت ءَ جتاوت نہ کناں۔ پہ
ھاترا منی اے واھگ ضرور دواں اتاں۔ من ھدا ءِ بابت ءَ
مزانتیں۔ بلکیں انسان ءِ باروا ھم ہچ سرپد مہ بوتیناں کہ
مردم چی انت۔ چوں ودی بنت۔ چون مزن بنت ءُ چون
ورنائی ءُ پیری ءَ رند مرانت ءُ پرچا مرانت۔

من مزھب، دین، سیاست، سدک ءُ دگینائی ءُ
دینی زانت ءِ بابت ءَ بے سدھ بہ بوتیناں۔ اے ھم
مزانتیں کہ دگینا ءِ قانود چی انت۔ دگنیا چون ودااں انت ءُ
چون دیمارواں انت۔ ملک چی انت۔ ملک ءِ بادشاھانی ءُ
مسترانی کار چی انت ءُ شہری ءُ مھلوک ءِ ملک ءُ شہرانی
سیادی چی انت۔ من مزانتیں مردم عبادت چیا کن انت۔
کسے ءِ، چیزے ءِ یا طاقت یے ءِ سراسدک چیا کن انت
آہانی دیما چیا جھل بنت۔

لوگانی ءُ جاگہانی بابت ءَ مزانتیں کہ مردم آہانی
تہا چیا نندااں۔ جنگل ءُ لد ءُ آبادی ءِ بارواہچ پیمیں ھوش مہ
بوتیں۔ انسان ءِ دیمرئی، سائنس، ٹیکنالوجی ءِ سرپدی
مردم ءِ زند ءِ سہولت ءُ ارزانی ءِ فکر پہک ءَ مہر بوتین
وپسگ ءِ، ورگ ءِ، نندگ ترگ ءِ، ھبر کنگ ءِ، ھیال
کنگ ءِ، مہر کنگ یا ساہ ءِ گرگ ءِ ھم فکر مہ بوتیں منی
اے وڑیں بے سر ءُ بنیں واھگ بازوھدیں منی ھیالانی تہا
لیب ءَ انت۔ ءُ ھر روچ، ھر سہت ءُ دمان منی دماغ ءِ تہا
سفر کنگ ءَ انت، بید ءِ چہ ھمے واھگانی ھیال ءَ منی دل ءَ
مرچاں دگہ ہچ نیست ءُ ہمیشا مرچاں من وتار اسبک سبک
مارگاہاں۔۔

شانداریں ماڑی

ناگمان

گوں شانداریں ماڑی ءِ گندگا راہ گوزیں پادری ءِ گا مگج کنت بیان بیت انت وآخر اوشتات و ہے دلکشیں ماڑی ءَ چارگا لگت۔ آئی ھیال ءَ اے چرچے ات۔ آحیراں بوت کہ اے ھندءَ چرچ چہ کجااتک، آئی ءَ چم لتار تنت وچارات ہوُ! چرچے ات نی آگل بوت کہ دنیاءِ اے دیر کپگیں ھندءَ ہم عیسائیت رسنگ۔

آدیگہ ہمدا اوشتاتگ ات کہ یک ملاہے ہے ڈولداریں ماڑی ءَ چاران ءَ آئی ءِ کرءَ اتک واوشتات آہم گل واجہ ات آئی ءِ ھیال ءَ اے مسیتے ات۔ آئی ءَ شر چارات داں ہوُ آیک مسیتے ات۔

دیگہ آچہ گل و حیرانی ءِ حالت ءَ درنیاتگ اتنت کہ یک پنڈتے چہ ئیمگے دراتک و ہمدا اتک و اوشتات۔ آئی ءِ ھیال ءَ آیک مندرے ات۔

پدا دنیا ءِ دزاہیں دینانی سروک و پیشوا چرت و اتک انت۔ ہر یکے ءِ گمان ءَ اے ڈولیں ماڑی ہمائی ءِ دین ءِ عبادت جاہے ات۔

"ادا بچار ات چرچے ! عیسائیت دیما روان انت" پادری ءَ پہ گل گشت "ناں اے چرچے نہ انت مسیتے" ملا ءَ ترند ترندءَ درائینت۔ پنڈت ءَ ٹہک دیان ءَ گشت "چم ایتیں شمے دوئینانی شر نہ انت۔ اے ومندرے۔ فخرے بچارات"

چدور ندہر یک دینی رہبرے ءِ کڑب آپ ءَ گران کت گوشاں کر کنوکیں دپ جاکے بنا بوت ہر یکے وتی گپئیِ سرا اوشتاتگ ات دگہ بازیں مردے ھمدا اتک واوشتات انت و تماشہ چارگا لگت انت۔ پردگے اے دپ جاک کشت و کشار ءَ سرا بہ کشیت کہ چہ تماشہ چاروکانی نیام ءَ مردے دراتک و دینی سروکانی نیام ءَ اوشتات ءَ گشگا لگت :

"منی واجہاں ! اے نہ چرچے نہ مسیتے، نہ مندرے اے یک نیکیں مردے ءِ گسک انت شمے چماں ماڑی یے۔"

اول سرا اوَ کس ءَ باور نہ بوت۔ مزنیں جست ءَ پرسے و چارو ئپاسے ءَ رندو ہدیکہ باوراش بوت تہ زہر ءَ زہر جوڑاں ءِ شتنت دیم وتی عبادت جاہاں۔

☆☆☆

آزمان رود

نور محسن

"ابا تو کدی کائے۔۔۔؟ مناوش نہ بیت۔۔ سک زہیر کنت"

آئیءِ لنٹ درھگالگ اتنت ءُ کدہکیں پچماں ارس گلگل بوتنت۔

"من کایاں۔۔۔ شنکوں۔۔۔ دل ءَ مہ ور۔۔۔ منی موکل درکا انت من زوت کایاں۔۔۔ مناوتاوش نہ بیت بے توءُ پہ۔۔۔"

آئیءِ پتءِ چم اوں آپلوک بوتنت ءُ لنٹ درھگالگ اتنت ءُ آئیءَ وتی دیم آدیماکت کہ شیرین مناگریوگا مہ گندیت ءُ دلوارگ مہ بیت۔۔۔

"ابا تئی پچماں ارس۔۔۔؟ تو گریوگائے۔۔۔؟ پرچہ۔۔۔ تراپہ من وش بیت۔۔۔؟ گزائر یں ہیتگ ءَ۔۔۔ مناوں وش نہ بیت۔۔۔"

شیرین دلوشءِ کٹ ءَ پترت۔۔۔ ءُ گوں وتی گونڈ کیں گشانءَ پتءِ پچمانی ارساں پہک کنگ ءَ لگ ات۔۔۔

"من کایاں بلے۔۔۔ من کار ءَ یاں۔۔ منی کار زوت ہلاس بوگی انت۔۔۔ شمالوگ ءَ سر بئیت۔۔ من دومی سیمی روچ ءَ کایاں۔۔۔ شریں تاں۔۔۔"

ہچش ات ک زانگ بوت کہ آ دل ءَ گریوگا انت۔۔۔

دلوشءَ برے وتی لنٹ گٹ چت انت ءُ بے گوں شیرینءِ گشانءَ پچمانی راہ ءَ آوکیں دلءِ آپ گپت ءُ پہک کنت۔۔۔

"ابا گزا۔۔ اے کار ءَ یلہ دئے۔۔ بسوچ اے کار ءَ کہ موکل نہ رسیت۔۔۔ مارا پہ تو زہیر کنت۔۔۔ ترا اوں وش نہ بیت۔۔۔ من زاناں کہ تو شپ ءَ ایوکا نندئے ءُ گریوئے۔۔۔ ہو۔۔۔ تاں۔۔۔؟ لوگ ءَ مات ءَ اوں زہیر کنت۔۔ ہروہد شپ ءَ تہنا نندیت ءُ گریت۔۔۔ ننک اوں ہروہد ءَ ابا ابا کنت ءُ گریت۔ ابا ننگ ءَ مرچاں ہبر سگنگ۔ برے برے گریت گشیت "ابا بیابیا اَتا اَش نہ بیت۔۔۔" وہدیکہ ننک چوش گشیت۔ مات، پیریں مات ءَ اداں زئی درست گریونت ءُ گشنت "اللہ تئی پت ءَ بیاریت۔۔۔"

ابازانہ ایشاں ترازور داشتگ۔۔۔؟

شیرین گوں پت ءَ انچوش گپ ءَ ات کہ گندک جاہءِ (ملاقات جاہ) ءِ درستیں مردم چہ وتی گندک کنوکاں بے دلگوش ءُ بے حال اتنت ءُ باز چہ آئیءِ کسانکی ءُ گوں وتی پتءِ گیشیں مہر ءُ نودی شلان اتنت۔

کیزھانہءِ گندک جاہ (جاہ جیل گیٹ قیدیانی ملاقات جاہ) چہ گندوکی ءَ دپ ماں دپ ات۔ ہر کس وتی وتی سیاد، برات، پت، چک ءُ وارسانی گندک ءُ ملاقات ءَ اہنگ اتنت۔ کمکیں پیسر تر گندک کنوکانی کوکار ءُ زاراں سپاہیگ ءُ پولوسانی گوش کر اتنت ءُ

کے دومیگ ءِ گپ ءُ ھبراں شری ءَ سرپد بوگ ءَ نہ اتنت۔ ہر
کس گوں وتی ہندی ءَ دلگوش ءُ گیروشگ ات ءُ وتی وتی اڑ ءُ جنجالانی
بارہ ءُ گپ ءُ رپ ءَ اتنت۔ لہتے ءَ جن ءُ چکانی جست ات۔ دگہ لہتے
ءَ مات ءُ گہارانی ءُ چیزے ءَ پت ءُ براتانی گم چوورگ ءَ اتنت ءُ باز
وتی وتی ھندءُ دمگانی مردم ھمساہگانی جست ءَ جستاں نشتگیں
ورستیں گندک کنوکانی دپ بند کت انت ءُ گٹّے ادا ابید شیرین ءَ
ئیءِ پت دلوش ءَ دگہ کس نیست ات۔ نندوکیں درستانی دپ
بند ءُ شنگ اتنت ءُ درستیں چم ارس ءُ اولمب اتنت۔

"اناں نی چک منا کس ءَ نہ داشتگ۔ من ادا کارءَ
یاں۔۔۔"

دلوش ءَ گوں شیرین ءَ درائینت ءُ وتی دل ءِ بندءَ
واشت۔۔۔ ءُ یک دراجیں اوپار ءُ گیں سارتے کش ات۔ گوں
دلوش ءِ گپان ءُ ترندیں گیں سارت ءَ نشتگیں ملاقاتی مردم ھبکہ
بوتنت ءُ آہانی دلگوش یک برے پدا گوں شیرین ءُ دلوش ءَ بوتنت۔

"ابا۔۔ گڑا۔۔ اے ۔۔ سپاہیگ۔۔۔ ادا پرچہ ۔۔۔
اوشتاتگ انت۔۔ ؟۔۔"

"شیرین ءِ چم اناگہ گندک جاہ ءَ اوشتاتگیں جیل
پلوس ءَ کپتنت کہ چو جکّیں گرزءَ اوشتاتگ ات ءُ ملاقاتیاں
(گندکَ کنوکاں) چو وروکیں کچک ءَ چارگا ات کہ باریں کئے
دست ءَ کیسگ ءَ بارت ءُ منادہی ءُ پنچی یے دنت (چہ ملاقاتیاں)

"ہاں منی چک ہے واستہ دل ءَ کپتگ ئے، اے
سپاہیگ مئے سنگت انت۔ اے چیز ءُ سامانانی پانگ انت کہ ایشاں
کس دزی مہ کنت۔۔۔" دلوش ءَ پہ نادلکشی درائینت ءُ شیرین ءِ
موداں گوں وتی لنکاں رندگ ءَ لگ ات۔ آئیءِ دل گریوگ ءَ
ات، بلے وتی دل یے گوں مہریں سنکل ءُ زمزیلاں بستگ ات ءُ

پہ بے ہیسہ ءُ بے اوستی ءِ چارگا لگ ات کہ ابید روچ ءِ ترندءُ تمردیں
برانزاں دگہ ہچ گندگ نہ بوگا ات "شماوتی چیزاں پتی ءَ پرچہ نہ کن
ات ءُ بان ءُ نہ کن ات ؟۔۔۔"

شیرین ءَ دومی جست کت ءُ وتی پت ءِ پیشانی ءُ بزگ
بزگ ءَ چارگا لگ ات۔

دلوش ءِ کرءَ پسو نیست ات۔۔۔ "آ" پگر جنگ ءَ ات
کہ چے بگشان ءُ شیرین ءَ چتوریں پسوے بدیان ءُ سرپد بکناں۔

"ابا۔۔۔ سپاہیگ شمے چیزاں پانگ انت۔۔۔ زرگرنت
اگاں مپت ءَ۔۔۔ ؟" چہ دلوش ءِ پسوءَ پیش شیرین ءَ پدا جست
کت ءُ اوشتاتگیں سپاہیگ ءِ ھنمگا گندک گندک ءَ چارگا لگت۔

شیرین ءِ جست ءَ دلوش ءِ دل ٹریننت۔۔ ءُ آئیءِ
چمانی دیما سیاہی ءَ مانشانت " آ" یاد آتک ءُ اوشتات۔ آئیءِ سر
ترگ ءَ لگت۔ آ پدا نشت ءُ روک روک ءَ برے برزیں ءُ مزن
ٹرگائیں سپاہیگ ءَ چارگا لگت ءُ برے جیل ءِ بدرنگ ءُ سیاہیں
گیت ءَ۔۔ کہ دمانے ءَ پیسر تربے چارگیں قیدیاں شنگ ات ءُ
انگت آپ ترمپ ترمپ ءُ پنگ ءَ اتنت۔ دلوش ءِ کرءَ شیرین ءِ
جستانی ہچ وڑیں پسو نیست ات کہ چے بہ گشیت۔

"ابا۔۔۔ تو ہچ نہ گشئے ۔۔ پرچہ ۔۔ تراچہ سپاہیگ ءَ
ترسیت۔۔ ؟۔۔"شیرین ءَ چہ دلوش ءِ بے تواری ءُ ھاموشی ءَ پدا
درائینت ءُ نیم چمی دلوش ءَ چارگا لگت ءُ وتی کاسگ چٹوکیں
لنگ یے سپاہیگ ءِ ھنمگا ٹال کت۔۔

"اناں۔۔۔اناں۔۔ منی چک منا نہ ترسیت۔۔۔"

دلوش ءَ پہ بے سمائی درائینت ءُ نشتگیں مردمانی ھنمگا
دلگوش ترینت۔

"تو گزا ادا میا نگیں ئے۔۔ابا۔۔ ؟

شیرین ءِ چم آپلوک بوتنت ءُ پت ءِ چماں چارگا لگ
ات ءُ گلوتگاں گپت۔ "آ" بے وتی پت ءِ گم جتیں پیشانی ءَ، برے
ملاقاتیان ءُ برے جیل ءِ مہکمیں گیٹ ءَ ءُ برے ہما اوشتاتگیں
ترسناک ءُ بدڈولیں سپاہیگ ءِ ٹمگا پہ نادلکشی چارگا ات، بلے آئی ءَ وتی
جست ءِ شریں پسوچہ کس ءَ رسگانہ ات۔

"آ" ھیران ات کہ اے چونیں کسّہے ءُ اے چونیں
جاہے۔ اے درستیں مردم ادا پرچہ یک جاہ انت ءُ پدا اے چاریں
ٹمگا مہکم ءُ بندیں جاہ ءَ۔۔۔ ؟؟؟

آئی ءِ کسانکیں عقل ءُ دماغ ءَ ہچ آہگ ءَ نہ ات۔۔۔ آئی ءِ
پت ءَ مرچی پورا ہیں بیست روچ ات کہ یک بے گناہیں گناہے ءِ
سزا ءَ کیزھانہ ءَ قید ات۔ ہر کس ءَ زانت کہ دلوش اے گناہ ءَ بے
گناہ انت۔ شر ءُ گندگ درست آئی ءِ اے گرانیں بے گناہی ءِ
گنہگاری ءِ شاہدی ءِ دیگ ءِ واستہ تیار ءُ سازی اتنت، بلے سرکاریں
سرکار پہ اے گپ ءِ منگ ءَ تیار ءُ رازی نہ ات ءُ سری گرم ات
دلوش ءِ مستریں گناہ ہمیش ات کہ آئی ءِ یک شومیں سیادے ءَ چہ
سرکار ءِ "بنک" ءَ وام زرتگ ات ءُ بزگیں دلوش ءَ آئی ءِ وامانی ذمہ
زرتگ ات۔ دلوش اے گپ ءَ اوں منوگر ءُ تیار انت کہ من کہ
ذمہ واری زرتگ۔ من وامانی دیگ ءَ اوں تیاراں، بلے منا کمّے وہد
دیگ بیت۔۔ بلے پرے ھبر ءِ منگ ءَ سرکار ءِ "سر" گرم ات ءُ
آئی ءِ دل ءَ نہ سگ ات۔ سرکار ءَ دلوش کیزھانہ ءَ قید کتگ ات
مرچی پورہ بیستمی روچ ات۔ شیرین گوں وتی ناکو گزابیگ ءَ وتی
پت ءِ گندگ ءُ چارگا اتکگ ات۔ دلوش ءِ ہندی ءَ رند اے
شیرین ءِ اولی ملاقات ات۔ چہ ءُ پیسر آئی ءِ ناکو گزابیگ اتکگ ات،
بلے آئی ءَ شیرین ھال نہ داتگ ات کہ تئی پت بند انت یا من تئی
پت ءِ ملاقات ءَ روگایاں۔ شیرین ءَ گوں وتی پت ءَ انچوش مہر ءُ
محبت است ات چوش کہ یک چکّے ءَ بیت۔۔ ءُ شیرین چہ وتی پت ءَ
بہہ نہ سگ ات۔ ہمے وڑا دلوش اوں گوں وتی چک شیرین ءَ
ات۔۔۔ بلے وہد ءِ بے رحمیں چنگلاں ءُ سرکار ءِ تیار ءُ ٹھر تیں دستاں
پت ءُ چک، چک سند ءُ پت سند کتگ اتنت ءُ اے پت ءُ چک یک دو
راہے ءِ سراسر کتگ اتنت کہ پہ دلوش ءُ شیرین ءَ "آزمان رود"
ات۔

"اوئے ۔۔ دلوش ءَ ۔۔ ملاقات ءِ وہد ہلاس بوگی
انت۔۔۔ نوں پاد ءُ بلی ئے۔۔۔"

سپاہیگ ءَ گندک گندک ءَ ءُ چوگرگ ءِ وڑا درائینت ءُ
دلوش ءِ ٹمگا چم ترینت انت، بلے دلوش چہ دنیاءِ درستیں گپ ءُ
ھبراں بے دلگوش ءُ بے سامات ءُ شیرین ئی وتی دل ءِ ہند ءَ داشتگ
ات ءُ آئی ءِ کدہیں چماں ءُ پراہ ءُ ڈولداریں دیم ءَ چارگا ات کہ یک
برے پدا ہما سپاہیگ ءُ وتی چم پہ دلوش ءَ دراوُرت انت۔

"او دلوش ءَ ۔۔۔ پاد ءَ ۔۔۔ بلی ۔۔۔ پاد ءَ بلی تاں۔۔
ملاقت ءِ وہد کُتگی ایں۔۔۔"

بلے دلوش ءَ انگت دلگوش نہ کت۔۔۔ ءُ گوں نیم پچیں
چماں شیرین ءَ انچوش چارگا ات کہ گشئے اے آئی ءِ چارگ ءِ اولی ءُ
گڈی رند انت۔ اوشتاتگیں سپاہیگ چہ زہر ءَ ترکگی بوت۔ آئی ءَ
اتک ءُ پاد دلوش تیلانک دات ءُ گوشت:

"تو منی ٹوئک ءَ نہ گرئے۔۔ جیل ءِ ڈال وارتگ انت تو
مست بوتگ ئے۔۔۔"

دلوش ءُ بزگ بزگ ءَ چم چست کتنت ءُ وتی بالاد ءَ را
تاگت ءِ ہمراہ کت۔ آدرنگ ءَ ات ءُ آئی ءِ چم انگت شیرین ءِ راہ ءَ
سک اتنت کہ شیرین ءَ اے راہ دیری گوازینگ ات ءُ وتی کسانکیں
لوگ ءَ راہی ات ءُ دلوش ھمو داہما جاہ ءَ بے ترک ءُ توار ات۔ آئی ءِ
دیما جیل ءِ بدرنگ ءُ سیاہیں گیٹ ات کہ دمانے پیسر ترپچار گیں
کیدیاں ٹشگ ات ءُ انگت آپ ترمپ ترمپ ءُ چنگ ءَ اتنت۔

روچ ساہگ

گوہر اقبال بالی

روورائیءِ وہدات۔ آتیابءِ دپءَ نشتگ ات۔ دیمی
زرءُگبءَ روچءِ دراہگءِ پُر نجازیں ندارگ ءَ چارگا ات۔
زمانءَ زردیں چادرے مال زرءَ تاپءَ داتگ ات۔ کجام یک
رنگے بہ بیت گوں آپءَ ہوار بہ بیت آچو نیں براہءُ جلوہے ودی
کنت، آپءُ رنگءِ تہا قدرتءَ چو نیں چو نیں نجاز داتگ، وہدیکہ
دوئیں ہور بنت گڑا توسیپ نہ بیت۔ اوستانی سباءَ ناامیتیءِ لنجی
پچیتءُ روورائی بیت یا واہگانی ہیگاہءَ دردءِ آسے بہ بلیتءُ روزرد
بہ بیت، بے نجاز نہ انت۔

یک شمگےءَ دگہ یکے ہم نشتگ ات، قدرتءِ جلوہءِ تہا
ملہ ات۔ آ جلوہءَ کہ (ہمائیءِ جندءِ چارگءَ کس سیر مہ بیت)
چاریت گڑا بس انت۔ دو جلوہ آئیءِ چمانی دیمات، یکے پہ کلیں
عالمءَ ءُ دومی جلوہ "خاص" پہ ہمائیءَ ات۔ انچو گمان بوت کہ اے
"خاصیں جلوہ" آئیءِ اندرءِ شہم ات۔ آئیءِ بے برمشیں چمانی نگاہءَ
دومیءِ اندرءَ شہم کتءُ دلگوش گوں وت کت، دوئینانی نگاہ چار
بوتنت، دیدگاں ہچ سد نہ بوت، لنتانی سرءَ مہرے لگ ات۔
وریگاں ھاموشیءَ گوں تران کت۔

تئی تلا دروشمیں رنگ، مئے اوستانی ھنی ئیں بامءِ مراد
گنیں چاڑءِ آشوبانی ڈسءُ واہگانی کنجلیں شامءِ مہر بکشیں دردءِ مارگانی
بہار انت، تئی مسکیں ہیکانی مہلبیں درھبات کہر بادرنزیں سمینءَ
گون انت۔ زانہ تئی مہپرانی لنجکدگ مارا لنجیں اگاراں اسر کنت، اے
چو نیں چیپءُ چوتاں "یکبرے کیشیناں و تاصدبراں مانگیشاں پدا"
تئی شاہگانیءِ رازءَ سرپداں امروز تئی ظاہرءُ فردا تئی باطنءِ نام
انت۔ آزمانیں دلءِ روہندءَ کدی روچے گور بندیت۔ تئی لکاءِ
شہمکدگ مئے مرادءِ منزل انت۔

من چہ لاڑکیءَ ہوانگ نہ ترا ڈالچاریءِ مارشتءَ
جنگ، پہ باطنءِ شوہازءَ ظاہر دز موش کنگ، اگن ہر کس دوانت
یکے ظاہرءُ یکے باطن، گڑا من تو دوئیں یکیں، من ظاہر، تو باطن،
من باطنءُ تو ظاہر۔ تو منا لاڑک کنئے من ترا ڈالچار کناں چے بیت۔
ہے زندءِ مانا انت۔ پہ گمءِ لاگریءَ سساءِ او تاگ نہ سنگ پر بہیں
آہینءَ ریدگیں ایمان سنگ۔ تئی گستائیءِ سوگند انت چتو دور
نیاں، دل ہما گونگ انت کہ گرک آئیءِ مارشتءُ سر بر آئیءِ واہگ
انت،

روچءَ گور بستگ ات۔ شہرءِ کوکارءُ جگاہاں دوئینانءَ
چہ دریگانی باطنءَ کش ات۔ ہر کسءَ وتی راہ گپت، بلے ہر
دوگامءَ پد چک جتءُ یکے دومیءَ چاران تاں اندیم بوتنت۔ ہر
دلءِ گوانک دومی دلءِ پد گوانک ات۔ یکے دومیءَ گوں بالاداں
سنگءُ گستا اتنت۔ ... وابءُ ھیالاں یا ساہءُ دلاں۔ اگن دیدگاں
دروشم شمشتگ ات، بلے اروا ہءِ عکس جندءَ چہ ڈولدار ترات۔ ہمشکا

دوئیں سرپد اتنت۔ اے زہیرانی ناوشّیں مولم مہرءِ گنجءُ مُدی انت، زبادیں ترانگے پشیت۔ دوریءِ لذتے بخشیت۔ اے ژندءُ پندیں زندگیءَ تاں اومانے مان بیت گیشتر دمبارتءُ بیزار بیت۔ چہ ایشیءِ زپتیں ملارءَ بیزاریں زندپد اتیجار جنتءُ پدابو دکنت۔ ہمک ساھت اگن یاتءِ لذ تاں آژناگ بیت، گڑا زند، مرگءِ پاہوءَ کندیت۔ زہیریں ساھت ہم وشیءِ جشکءَ جننت، لواد گیں زندءِ ترشنءَ کس نہ جنت۔ زندگی زہیرانی دپتر انت، بیزاریءِ جناکاں جنگ نہ ژندیءِ رمیزاں وار تگ۔ اے بے مہریءِ سٹ انت کہ ہر کس چہ وتا بیزاریں، زندگیءَ چہ دمبرتگ۔

مہر، چہ بنیادمءَ لبدمانیءُ نمیرانی لومیت، واھگءُ مرادانی، سرءُ ساہانی قربانیءَ لومیت، اے یک چاڑے لبد تاں ازل آجوءُ آشوبءِ تہا انت۔ ہمے واستہ گشنت کہ مہرءِ باج آئیءِ اریجنگی انت، اریجنگی آئیءِ باج انت۔ مہر وہدیکہ سانگءِ بندءَ گوں بندگ بیت گڑا مہر نہ مانیت دگہ یک بندےءِ گٹے بیت یا ایمنیءِ ادارکی گرنچے بیت کہ دائم بندیگ ہم نہ بیتءُ کدی ہم سست کنت۔

زندگی چو نیمروچءَ سراتاک انت، ہمے واستہ لوگءُ ایمنی بنیادمءِ مُکی لوٹءُ ھاجت انت۔ ہمے لوٹءُ پکاراں کہ بنیادمءَ را لاچار کنگ چہ مہرءَ لوگءُ ایمنی بلومیت۔ مہرءِ چاڑءِ آشوبیءُ بنیادم سرپد نہ بیت، بلکیں مہرءِ آسرءَ سانگءُ سیر لیکیت۔ وتا کیے دومیءِ ڈسءُ پچار کنت۔ بیرگءَ پچارءَ گوں ڈسءَ گشت:

تو وتی لوگءِ وشیاں گندئے۔ انگت تئی سر نہ کپتگ درامدانی تہا (ھدامہ کنات) گڑا ازانتگ ات کہ بےکسیءُ بےوسی چوں گران انت۔ راستے کہ مردم پہ نَنگ زندگ انت نکہ پہ نان، بلے بےکسیءُ بےوسیءِ تہا ننگءِ دارگ کوہی جنترے۔ لوگ چی یے؟ من ہمے جستءُ پرسءَ جہان گولنگ سر تئی مینگءَ کپتگ، بے لوگءُ بے جاہیءِ بیامنا جست گر۔۔۔ سرءِ سائگءُ پہ آزمانءِ نیلیں بلءُ پہ ڈسءَ جندءِ نام بس انت۔ دمءِ ساسارگ، پہ ساہارے بیت بلے لوگءِ دگہ ماناے۔

آہانی نیامءَ دینءُ سمسرانی ماتکو ہے مک ات، بلے تماءِ دستءِ یک آبلہ یےءَ درست پروشتنتءُ کیے دومیءَ رادزگپت۔ وابءُ ھیالانی بہمبیں چار کلءَ مرادانی سہریں بشانگ (کلہ) جگ ات۔ پہ ہمے یکیں شپءَ زندے واھگءِ انگراں بوتگءُ دل جلاں بوتگ، شپ، شپ انت ہر چون بہ بیت چار پاس انت، بزاں سرءُ چیری مچاچانی چار براں ڈک ورگ (چشیں شپ پہ بہشتءُ وش انت کہ شپے پنچاہزار سال انت) یکیں شپءَ زندءِ سر جمیں واھگ ہینار بنت (اداہر چیءِ ہپتادمی بہر انت) اف! تو پہ لج گیشتر تاوان مکن، انگت تئی دیم نہ دیستگ پیسر ابامءَ داتگ، اچکیں گورناکی تئی برہنگءُ شمناک نہ انت۔ لنٹ منی کوراں، گوں لنگاں بوسگ نہ بیت۔ یکی ودی بیت، بلے مہرءِ تہا دو ہور بیت، کیے بیت، مہر "یکی"ءُ ظاہرءُ باطنءِ ہوریءَ گشنت۔ سانگ "گیشی"ءِ نام انت۔ باز براں سانگءِ گرنچءِ تہا مہر ردوم گیپت۔ اے وہداں سانگءِ یکیءَ بشارت داتگ ات ہپت ماہ گوستگ ات یک کمی یےءِ سوبءَ مہرپد اسوبیں بوت۔ سےءِ تہا دو کش ات، یک مہرے پد منتءُ جہانءَ اگول بوت۔

روزردءِ وہدات۔ روچ ماں زرءَ بلگءَ ات۔ ھسپتالءُ یک بانےءِ تہا تہتےءِ سرا کیے وپتگ اتءُ سر دومیءِ زانءِ سرءَ ایر ات۔ روکپتی شمگءِ دریگ پچ ات۔ دوئیں روچءَ چارگا اتنت۔ روچءَ وتی مرادءُ واہگانی سفر جنگ اتءُ پدی زرءَ اہنگءُ رستگ ات۔ ایوکیءِ لنجیں شپ پاداں گرانءُ پیداک ات۔

بے ساہگیں درچک

پُلّان / رشئے تگر

راشد تو کجائے مرچاں ؟

اینگو بیا ھالاں بدئے ، ما تئی وَرنگ شمشتگ۔

چے ھال انت ؟

تو ھال کن سئے روچ انت تو ہچ زاہر نہ بئے۔ کجا بیتگ ئے ؟

ہمد ءَ وتی گس ءَ۔

اے گاری ءِ سبب ؟

انچو بس تر ءَ گرد ءَ موہ نہ رستگ ،

من ہے پہمگ کہ تو سیل ءَ گردے ءَ ڈن ءَ گوراں دراہگ ئے ؟

اناں یار ہچ جاہ ءَ روگا دل نہ کشیت۔

من ہے گندگایاں تو وہد ءِ راشد نئے تو یک ءَ بدل بوتگئے ، ناں آ پیشی کندگ ، ناں آگپ کہ دل ءَ مئے نکش انت ، تو مدام ہر دیوان مجلس ءَ وتی قوم ءِ بے بسی ءَ بزگی ءِ جیڑہانی سرا گپ جنگ۔ برے مہر ءَ موجانی ، بلے مرچی تئی ھاموشی بارے یا دریاءِ وڑا ماہ ءَ استارانی رم ءَ واتر بیت۔

اے ہار ، اے آشوب چہ منی نزوریں باسکاں چست بوتیں شرات"

تئی دل ءَ گپے است تو چہ من چیرے دیگائے۔

اناں بس انچو۔

اے چی یے تئی دستا انت ؟

کتابے۔

چے کتابے باریں من ءِ دئے ، مرچاں تو کجام کتابانی کرم ئے ، پیسر ءَ مدام تئی دست ءَ "جواب عرض" ات ، اے بلاہیں نوہیں کتاب ، منی پہم ءَ چے مزن انت کے ایشی ءِ بار وامنا سر پد کن !

اے کتاب ءِ نام "انسانی تاریخ" انت۔

راشد ءِ چماں ارس شتور گراں بوتاں ، پرچہ کہ آئی ءَ انسانی تاریخ دست ءَ ات ، ایشی ءِ تہا انسان ءِ حیثیت ، انسان ءِ زوال ، انسان ءِ عروج ، انسانی آزادی ،

ہوٹل والہ ءَ آواز دات

ہاں واجہ چایے بیاراں۔

ہو ! دو چا بیار۔

راشد تو مرچاں چہ بحث ءُ مباحثہ ءَ کپتگ ئے پیسر ءِ راشد نئے ، تو کجا گار ئے ، کجام دمک ءِ تہا دلبراں ، کجام شہر ءَ تئی واہگانی میت دیم پہ قبر ءَ روگان انت۔ چے فکرے ءَ کپتگ ئے ، چے ھیالا ئے ؟

ہچ بس چارگاہاں کہ انسان ءَ کہ دورگیں وشی یے ءِ باپشت ءَ چنت لوگ ویران کنت۔ چنت درچک بے شاہ ، بے دار ، بے ساہگ کنت۔

ادا من گندگایاں کہ انسان تنگ انت ، شدیگ انت ، اے زندیں ہلاہوشی یے ، ایشی ءِ ذمہ دار کئے انت۔

او راشد اینچو جہلا نگی۔

من اے قوم ءِ فرزندے آں۔ اگاں من نہ چاراں دگہ

کئے چار ایت قوم ءِ نہ گیگیں ساعتاں قوم ءِ بزگی ءِ بار وا ہر کس وتی تہا منادر بہ گیج ایت۔ تاں دیریت۔ اے روچ کہ زمین ءِ سرا کہ وتی چماں کہ ایر کنت، ہمے امیت ءَ کہ شپ کیت من آزات باں۔ بلے مئے امیت کجام انت، مئے واگہ کجام انت، ہر دیما چماں شانکاں تہاری انت۔ (سہتے باموشی ءَ)

راشد پاد اتک یار من رواں ترا اجازت کناں۔

اپنچو مہلہ تئی وہدی یازدہ بج انت۔

رواں کس ءَ کار است۔

ٹک۔۔۔ٹک۔۔۔

کئے انت۔

درواز گ ءَ بچ کن

انور توئے

پہ خیری اے وہد ءَ

ہاں خیر انت، من سیاھگیناں کریم ءِ ہوٹل ءَ تئی ودار باز کت، تاں یک بج بوت۔ چارت کہ تو نیائے، بلکن کس ءَ گسی ئے۔ حیرت کہ وت بیایاں۔ ترا حال بدیاں کہ مرچی بیگہ ءِ پنچ ءَ بازار ءَ مزنیں چوک ءِ سرا عظیم الشانیں جلسے بوہگاں انت۔

کجام پارٹی ءِ نیمگا۔

ہچ پارٹی ءِ نیمگا چہ اے جلسہ نہ بوگا انت۔ اے سوشل گروپ ءِ ساجی کارکناں۔ ہمے ییتگ ءِ چندے ورنا انت۔

چہ سرکار ءَ وتی حق ءَ عوام ءِ بے بسی، بے روزگاری ءَ وردن ءِ گرانی ءِ سبب ءَ اے جلسہ بوگا انت۔

باز شریں گپے کہ ورنا آگہ انت، بلے من چہ تو پہلی لوٹاں، من اتک نہ کناں۔ مر چاں دل ہچ دیما آرام نہ گپت ءَ تاھیر نہ بیت۔ اگاں تو روئے ترا رضا انت۔

جلسہ ءِ لوڈ اسپیکرانی آواز ءَ دراہیں بازار وتی امبازاں زرتگ ات۔

بازار ءِ دراہیں ورنا پیریں ہمے جلسہ گاہ ءِ سر ءَ مچ بوگا اتنت۔۔۔ چم یے ماں کمرہ ءِ بر زی نیمگا شانک دا تنت، کمرہ ءِ بر زی نیمگا موکواں تند بستگ ات۔ راشد ءِ فکر چو گلاب ءِ پل ءَ سرپان ات۔

آئی ءَ اجب دیست۔ آگوں ھیالانی مستیں چولاں ماں فکر ءِ زرءِ جہلانک ءَ ایر بکاں ات۔ کش ءَ گوراں آئی ءَ گنگوانی آواز آہگا لگت۔

گشئے آئی ءِ دراہیں ارمان ہمے کمرہ ءِ موکوانی تندانی تہا بند اتنت۔ آگوں گوات ءَ سفر کنان ات۔ تاں آئی ءِ گوشاں چہ ڈن ءَ آوازے کپت۔

واجہ نور بخش ماں اسٹیج ءِ سرا ہئیت۔

راشد ءِ کمرہ چہ چوک ءَ نزیک ات۔ ہود ءِ گپ صاف صاف ءَ آئی ءِ گوشاں آہگا اتنت۔

راشد پاد اتک کمرہ ءِ کھڑکی یے پچ کت پہ حیرانی نشت گوش یے ماں جلسہ گاہ ءِ میدان ءَ پہ جنگ ءَ یلہ داتنت۔ راشد چارگاں ات کہ ہمارورنا نوکی پہ تقریر ءَ اسٹیج ءَ پیداک ات۔ بازار ءَ رش گیش بوہاں ات۔ ھمے نیام ءَ ورنائیں بچک ءَ تقریر بندات کتگ ات۔ "ما اے تحریک ءَ کہ آزرک لونگاں آں۔ اے تحریک انسان ءِ فطرت ءِ تحریک انت۔ اے آزادی ءِ تحریک انت۔ ما چہ شما ہمے امیت انت کہ شما یک مشت بئے دیما در کائے۔

راشد ءَ نور بخش ءِ سرا کندگ آہگا ات ءَ "یک مشتی" ءِ شوہاز ءَ در کپت۔ نور بخش راشد ءِ ذہن ءِ ماگیش اتک ات۔ کہ راشد ءَ در یگ بند کت ءَ وتی ارمان موکوانی تند ءَ گوات ءِ ھم سفر کتنت۔

لاجائی

انور جمعہ

آئی بازار ءَ چہ لوگ ءَ رسگ ءِ وہد روزرد ات۔ مغرب قضا ءَ ساری آ مزنیں شہر بند ءِ تہا پترت ات۔ "کپوکالی" "ہچکاں پُڈکی" ءُ "گروکائی" گوازی کنوکیں چار تا دوازدہ سالی گونڈو آئی شہر بند ءِ تہاپاد ءِ اریکنگ ءِ ہمراہی ءُ وتی جاگہاں چو بت ءَ مک بوتنت۔ پدا آ بے گناہ ءُ معصومیں چماں چیروکائی آئی ئسمگا چارِات انت۔ وہدے آواں دیست ات کہ واجہ ابا (مزنیں پت) گوں وتی سہر ءِ دنتان ءُ ھمیش ات گڑا آتیو گیں چکاں چو پل ءَ کندات ءُ اگاں واجہ ابازہر ءُ ترنگی انت گڑا دراہیں چک چو "حرءِ کانٹ" ءَ گار بوتنت۔ اے دراہیں چک ءُ چورگ "واجہ ابا" ءِ وتیگ اتنت۔ لہتیں چک، لہتیں نواسگ، لہتیں برات زہگ، لہتیں گہار زتک ءُ دگہ لہتیں نزیک تریں سیاد ءُ وار ثانی چک اتنت۔ پہ شہر بند ءِ چکاں واجہ ابا نوکیں گپے نہ ات، بلے آئی روچ پہ روچ بدل بوؤکیں رپتار ءُ گفتار۔ حکم ءُ منت نوک اتنت۔ تب ءَ بوت گونڈوے گوانک جت ءُ کار گپت اِت اَنت ے ءُ بے تب بوت گڑ پہ سہر چمی اریے برتنت۔ ہمیشہ زہگانی دل ءَ عجبیں ترسے ءَ جاگہ کرتگ ات۔

یک انچیں روزردی وہدے چک "چماں بند ولوی" لیب ءَ انت کہ واجہ ابا شہر بند ءَ پترت۔ آروچی آئی دست ءُ "پل ءِ ذیری" اتنت۔

زہگاں دیست مرچی واجہ ابا بہر ءَ "موڈ" ءُ انت، ہمشہ زہگ آئی چپ ءُ چاگرد ءَ مچ بوتنت۔ آئی گوں وتی چپیں دست ءَ زہگان ءَ پل ذیری دیاں کرت۔ اناگہ آئی چم یک دہ سالی گونڈوے ءَ کپت انت کہ منجو ءِ کر ءَ آئی پادون ءَ اوشتاتت۔ گونڈو ہچکندگ ءَ بوت کہ دپ ے پہ پل ءِ ذیری ءُ آپ دیگا ات۔ تپگیں مکئی ءُ گذ ءَ جوزکر تگیں پل ذیری چکانی وشتر ءُ دوست تریں وراک انت۔ گونڈو دوئیں دستاں وتی پشک ءَ لتارگ ءَ بوت کہ نمیں اتنت۔ دل ءَ گشت ے بہر ءِ گرگ ءَ بروان بگندے واجہ ابا نمبی ایں دستاں بگندیت، بد بارت ءُ من چہ بہر ءَ زبہر باں۔

"ادا بیا منڈی چم" اناگہ ءَ واجہ ابا ءَ نہر دات۔

آ کنزان کنزان ءَ شت تہت ءِ دیما اوشتات۔ آئی جاور چو گنہ گار ءُ حطاکار ءِ ذول ءَ ات۔

سہبی تو کئی ہمراہ بوتگئے حرام زادگ؟ واجہ ابا پہک ءَ لرزگ ءُ جمبگ ءَ ات۔

گونڈو ءِ نازرکیں دل گوں نازرکیں دست ءُ پاداں لرزگ ءَ بوتنت۔

"واجہ ابا! وا اگہ ءِ ہمراہی ءَ "ذیکوئی" ءَ بوتگوں" آئی ءَ ہمنکس گشت ءُ ھیسگ ءَ بوت۔

"چپت بے حیا۔۔۔! گوں لاچائیاں ہمراہ بۓ۔۔۔
کورۓ ! اے شمے مٹ ءُ درور نہ انت۔۔۔ دھوکہ خور
انت۔۔۔وتی ہمراہاں نیم راہ ءَ یلہ دینت۔۔۔"

نوں ہمے چک جہل ءَ نشت ات۔ سرے کونڈانی تہا
داشت ءَ اینگو آنگو اوشتوک اتنت۔ کرگین ءُ چِٹ ءِ ایں باتانی
تہہ ءِ زالبول چہ درپچھاں چارگ ءُ گوش دارگا اتنت۔واجہ اباءِ
دپ یکپار گی تچ ات۔

"ہَو اے دھوکہ باز انت۔۔۔ ایشانی ہمراہ نادراہ
بوتگ انت ءُ راہ ءَ پشت کپتگ انت۔ شمازانئے گُڑا لاچائی آں
چے گُشتگ ؟؟۔۔۔"

زہگاں وتی گوش سٹینت ءُ پسو ءِ گوش دارگ ءَ مہتل
بوتنت۔

"ایشاں گُشتگ کہ وت کاینت۔۔۔ بلے اے بے
سہبانی ہمراہ بیتاراں وار تگ انت بیتاراں۔۔اے بے میار انت
۔۔۔ نیم راہ ءَ وتی ہمراہاں یلہ دینت۔ ایشانی کار بوتگ۔ بجوئی
برنج ءِ بٹ گوں میاذی (چکی) ءِ تیل ءَ ورگ ءُ جوءِ جاہگ۔۔۔

حبر دار! مروچی ءَ رند شما کسے ءَ گوں لاچائی آں لیب
کرت۔ واجہ اباوتی ایرانی دزمال ءَ بندان ءَ دیم پہ لوگ ءَ شت۔
دومی روز رد ءَ واجہ اباءِ شہر بند ءِ تہا چکانی جلسہ ات۔ کوکار ءُ سلی
ات۔ لاچائی جوءَ جائی (جائیت) لاچائی جوءَ جائی۔ چرپٹی ءَ رند
ہمے مزیں شہر بند ءِ زہگانی لیبانی تہا یکے ہمیش ات یکے ءَ
زوراں نعرہ جت ات۔"لاچائی"۔۔۔ آدگراں گٹ ءِ زور ءَ
کوکار کت۔"جوءِ جائی"

واجہ اباگوں سہر ءِ دنتان ءُ چاندی ءِ ترنج ءَ ہمیش ات
کہ گونڈومزن بوتنت۔

انا گہے واجہ اباءِ توہیں ھیال ءُ توہیں تکبراں آئی سرا
توہیں جنجالے دوُر دات۔ بلے پدا ہم واجہ ابا، واجہ ابا ات۔ تاوان
وتی مستریں ءُ بزرگیں برات ءَ دات ءَ۔ زمانگ ءَ گوں واجہ
اباءَ ساہ بہر کنوکیں پیر مرد ءَ (واجہ اباءِ مستریں برات)
مروچی وتی راستیں مِیلگ (لاڑکیں چ) پہ واجہ اباءَ قربان کرت
ات۔ نوں پیریں مرد نزورات۔ پشت ءُ پشکپگ ءَ ات۔ واجہ ابا
ءِ پاداں کپت۔

"بالی! منا یل مدئے۔ منی پس ءِ بدل منا یل مدئے"

بلے واجہ اباھاموش ات۔ بجند ئے گُشگاات :

"تووت کائے" پیریں مرد پریات ءَ ات "بالی منی
ہمراہ بو۔ اے گرانیں سہتاں منا ایوک ءَ یلہ مدئے۔۔۔" بلے
واجہ ابازانہ دلجم ات کہ نزوریں ءُ پشکپگیں مردم ہروھد ءَ بیتارانی
نیشاں بوتگ ات۔ مشکہ آئی ءَ پہ زہر درائینت :"برو تو منی
چ نہ ئے"

ادا پیریں مرد گرگرڑگ ءَ ات ءُ اودا شہر بند ءِ تہا واجہ
اباءِ کُٹم ہر وڑیں پگراں چہ آزات وتی روایتی بیست سالگیں
نعرہ ءَ جنگ ءَ ات۔ لاچائی ۔۔۔ جوءَ جائی۔۔۔لاچائی ۔۔۔
جوءِ جائی۔۔۔

ہیشانی میانجی ءَ پہ شیر کنیں پل ءِ ذیری ءَ دلما نگیں
زکیں چکے ءُ مروچیگیں غم جتیں ورنایے حیران ات کہ لاچائی
کئے انت ؟۔۔۔۔

ساہ ءُ سر ءِ سودا

غلام جان نواب

پری گل ءِ مات ءَ پری گل ءِ پت نہ زرت۔ گند گاچ جیڑہ نیست ات بلے نادوستی ءِ علت ات۔ پری گل ءِ مات ءِ عادت ات کہ وتی لوگ ءَ آئی ءَ یک دمانے ءَ وش نہ بوت۔ راستیں گپ پدا ہما جاگہ ءَ کیت کہ نادوستی ءِ اثرات۔ دلمراد ءَ مہتاپ ءِ اے عادت دوست نہ بوت دلمراد ءَ باز گشت بلے آوتی عادتاں لاچار ات۔ دلمراد آئی ءِ سر اشک ات۔ اے وڑا جتائی اتک، پری گل گوْرانی ات۔ آئی ءَ چہ کمک مستریں چک برکت ات۔ چیز کے وہد ءَ رند مہتاپ ءَ چاکر ءِ سور بوت۔ مہتاپ ءِ گوں چکاں ولائتاں برت گوں۔ چاکر ءَ یک سورے ساری ءَ کتگ ات بلے آئی ءِ دل ءِ تب نہ ات روزاتون آئی ءَ ساری ءَ ڈالچار کتگ ات نوں گندہ تر پیاز ءِ نہاد ءِ جست ے نہ کت۔ چاکر ءِ گیشتریں واہگ گوں مہتاپ ءَ ات۔ چاکر ءَ مہتاپ دوست ات۔ مہتاپ ءَ گشت کہ شپ انت آئی ءَ گشت روچ انت۔ مہتاپ وتی سٹ ءَ دوران ات آئی ءِ لاغری ءَ وتارا زندی ءِ گوناپ دات۔ آہانی شپ ءُ روچ شادہی گوزگا اتنت۔ چاکر وتی ساری ءِ زال ءُ چکاں انچو بے ھال ات گشے زانہ آئی پشت ءَ کس نیست۔ اے ئیمگا چاکر ءَ مہتاپ ءُ آئی ءِ چکانی دلگوش شر گورات۔ پری گل ءُ برکت مزن بوتنت وہد کسی ودار ءَ نہ کنت، روچ پہ کس ءَ وتی گاماں مہتل نہ کننت۔ زراتون پہ بزگی چکانی زند ءِ بدیں روچاں تیلانک دیگا ات۔ بلے مہتاپ ءُ چاکر ءَ ہچ سما نیست ات کہ روچ چہ پیم گوزگا انت۔ دنیا ءَ ہر کسی روچ گوزنت کسے ءِ شادہی، کسے ءَ پہ گم۔۔۔

دہ سال گوست۔ چاکر فوج ءَ نوکر ات۔ شریں پگارے گپت ے۔ پری گل ءَ دہ جماعت دربرتگ ات بلے برکت نابودے ات دہ جماعتے وتگ ات بلے گوں بے سریں ہچکاں ترات۔ چاکر ءِ نوکری ہلاس بوت ھنڈی والا یے ءَ گشت کہ تو وتی حقداری ءِ پانزدہیں لکاں بدئے، سے سال ءَ پد بیست لک بزور۔ تاں تراسیزدہ لک دیاں۔ پہ بیست مہ ءَ تری پنچ سال ءَ بدارے۔ دولک ءَ من دکانے کشاں۔ وتی لاپ ءِ شوہاز کناں آہاں انچو ش کت۔ چار ماہ ءَ رند درس وتی وطن ءَ اتکاں۔ پری گل رنگ ءُ دانگ ءَ ھراب نہ ات۔ گوں وطن ءَ آبگا پری گل باجی (استانی) بوت۔ پری گل ءِ واستہ رمے شت ءُ رمے

اتک۔ بازسور کتگیں اوں دیوانگ ات۔ چاکرءِ مہتاپ گل
اتاں کہ پہ پری گلءِ اپنچو مردم کیت۔ زراتون گمیگ ات کہ
آئیءِ جنک کرتگیں کلمانٹ انت کس ءِ دلی جستے ہم نہ کنت۔
پری گلءِ لوٹوک سک بازانت چاکرءِ مہتاپءَ ہچ نہ زانت
کہ کئےءَ بزورانت۔ ہر کسی بابتءَ آہاں جستءِ پرس کت کہ
اے شریں مردم انت کہ ناں۔ بازیں عاشقےءِ ارمان گٹ گیر
بوتنت۔ اتاگہءَ ھال بوت کہ آہاں رحمک نامیں دشتی یے
زامات کتگ۔ بازءَ اے گپ باور نہ بوت کہ رحمکءَ آچوں
زامات کنت۔ رحمک شوانگے، یک پادےءَ کمیں لنگش
انت۔۔۔

زراتون سک گل ات کہ شریں رحمک ایشانی
زامات بوت۔ ہر کسءَ گشت کہ پری گل ایشیءَ نہ زوریت۔
پری گل وتاراڈسکوے کنت چیزے وہدءَ پد اے ھال شنگ
بوت کہ پری گلءَ آدوست نہ بیت۔ پری گلءَ بازیں دست
گہاراں گشت کہ رحمک منا لگلءَ نہ کنت۔ بازیں گپاں چاکرءِ
مہتاپءِ سرءِ ہوش برتگ ات۔ نوں آہاں اوں وتی ردی مار
اتگ ات۔

مرداں چاکر ملامت کت کہ تو فکر نہ کتگ انچو آدیم
سوداجتگ اے سرانی سودا انت۔ دومی ہمگار جمکءِ پت ناگمان
ءَ ہر روچ نیر کت ہنے کن ات سور کن ات بلے پری گل تیار نہ
ات۔

سال گوست انت بازیں مرداں وتی زر ھنڈیءَ
داتگ اتنت ھال بوت کہ ھنڈی والہءَ دگا کتگ۔ مہلوکءِ
زر نہ رسنت۔ چاکر گنوک بوت وت سریں ھبرے کت۔

پری گل لاچار کنگ بوت ءِ بشانگءَ کنگ بوت
پشت کپتگیں مال آرگ بوتنت۔ پری گلءِ وتی دزگہارےءَ
گشت کہ من وتی اپیتیں پشکءَ گوراکناں کہ اے منی کفن
انت۔ پری تراھدانگہدارات۔ ھدا ترا سلامت بکنت۔ اے
وڑیں ھیال مدار دلءَ۔۔۔

سالونک پیداک ات تیراں جہان چہ وابءَ پاد کت
پری گلءِ دیدگاں ارس کیل اتنت۔ پری گلءِ شرابیں چم
مرچی انچو گمرتگ اتنت کہ کسءَ چارت نہ کتنت۔ سالونک
دیوانءَ اتک۔ ملا آرگ بوت۔ سالونکءَ ایرانی دزمال سرا
بستگ ات۔ نکاءَ پد سالونک تہتءَ برگ بوت۔ جنکاں کئے
داریت، "ہمنچو دپ، ہمنچو گپ"، چیوہ، کلاگ، مسکرا، شیطانی۔
یکےءَ گشت سالونک چہ رنگءَ انوں آورتگ، یکےءَ گشت مٹے
سرے جہل انت۔ سالونکءَ سر برزکت، درستاں دپ یکے
کت کہ جنءَ گپتگ۔ ہرکس پہ دیم تچگا لگت۔ پری گلءِ
ھیکارگے جتءِ چیزے دپءَ کتءِ تہتءِ سرا شکون دیم
بوت۔ واءِ زاربوت۔

پری گل۔۔۔ پری گل! چماں پچ کن، پری
گل۔۔۔ آئیءِ دزگہاراں پہ گنوکی گشت ڈاکٹرءَ بیارت۔ ڈاکٹر
ءَ۔۔۔

ڈاکٹرءَ آئیءِ دست وتی دستءَ کتءِ چارت آئیءِ
دست چو برفءَ سردات۔

آس

نزیر راضی

آس روک ات۔ آس ہر چیز ءَ راانچو سوچگات، چو کہ هشکیں دار ءَ۔ منی جان ءِ بند بند سچگات ءُ من روان اتوں۔ روان روان، من مار ات کہ منی جان گرم تر بوان انت ءُ گیشتر سچان انت، بلے آس ءِ اے گرمی ءَ منی پادان ءَ نوکیں توکلے بخشات ءُ من جهد کت کہ گون آس ءَ دچار بہ کپاں۔ آس ءَ ماں بازار ءَ یک ترسے دور داتگ ات ءُ کس کسگی نہ ات۔ ہر کسی جهد ہمیش ات کہ من اے آس ءَ مہ گنداں، بلے آس ات کہ اے بازار ءَ راد گہ رنگ ءَ دروشمے دیگان ات۔ گُٹئے کہ نوکیں زندے بندات بوگان ات، بلے بازار ءِ مردم سک گمیگ اتنت۔ آہاں لوٹت کہ ماوتار اچہ اے آس ءَ دور بداراں، بلے آچہ اے گپ ءَ بے ترانگ اتنت کہ آس کس ءَ را یل نہ دنت، آس ہر وہد ءَ جہان ءِ دیما انت کہ آگوں وتی گرمیں بالاد ءَ درستاں امباز کنت۔

☆☆☆

کجام ہم کوہ مند وتی ماتیں زبان ءِ شرپ ءَ ایر نہ کنت تہ کس آئی ءِ ریا ءَ نہ کنت۔ کجام ہم کوہ مندیں شاعرے ءِ مات آئی ءِ آلچہ آں چجبر گوش نہ داریت کہ آہانی زبان وش مہ بیت۔

(رسول حمزہ توف)

ارواہ ءِ درد

شکیل ہمراز / نودز

منی باتن ءِ درد ءَ منا انچو سوکی کتگ کہ یک سہتے منا وشیں دمانے نصیب نہ بوتگ اے دنیا گشے پمن مانشے جوڑ بیتگ۔ منی عاقبت باندات ءِ دنزانی تماگارات ءُ اوست گاریں راہے ءِ مسافری ءَ سرجنان ات۔ منی چمانی تماگشے سیاہی مانشانگ ءَ ات۔ منی زند ءِ ہر واہگ گشے بریان ات۔ امروز ءِ گوات پہ من گشے دوزہ ءِ لوار ءُ آرگ ءَ ات۔ منی گڈی واہگ منی دل ءِ تہا بند ات۔ منی وشی ءِ روچ گشے مرتگ اتاں۔ گم ءِ جمبر ان ءَ گشے پمن ہرنیمگا بستگ ات۔ من ہما گڈی روزرد ءِ وداریگاں کہ کوہانی پشت ءَ بیگواہ انت۔ منا مرگ ءِ گمان بوتگ۔ منی مراد ءُ وشیانی روچ موتک آرگا انت۔ من گشے ہمابالی مرگاں کہ منی بانزل روچ ءِ برانزاں سوتگ انت۔ کدی من گنداں من مرگ ءِ کفن پوشتگ، کدی من سالونکی سہرء سرابستگ، کدی من چو جنوزام ءِ مہر ءَ پرسیگاں، کدی من چو چورہیں چک ءَ شدیگاں، کدی گشے منا چراگے گون انت ماں تماریں شپاں ویلاں، کدی گوں گوات ءِ موجاں شنگاں، منی دیدگ ارس ءَ ہون انت۔ منی بالاد مرگ ءِ موتک انت۔ من لوتاں آزمان ءَ پد انگ بنداں۔ چہ زمین ءَ آزات بہ باں بلے من چوں کناں منی ارواہ ماں آزمان ءَ درنگ انت ءُ چون زمین ءِ کل انت۔

☆☆

مبارک قاضی

ہونگانی آپ ھشک انت نیست گمان۔ ھور ءِ سرءَ
اے دل ءَ پہ کورگان ءَ کئے ہبارت کور ءِ سرءَ

انگت ءَ سرپد نہ ئے تو گوات ءِ زبریں نیت ءَ
ناخدا سر گپتگ ئے مفت ءَ چیا دور ءِ سرءَ

مئے ہمک واھشت رھن انت وھد ءِ گور ءِ دپتر ءَ
دل ما ہر سودا کنگ تئی واتگیں شور ءِ سرءَ

زندگی شنگ انت ادا بہ آدم ءِ او بادگاں
من وَ کاشیں کڈکے ہنداں رواں پور ءِ سرءَ

سار بان تئی زند پہ آرام گوزیت مئے کوچک ءَ
اشتر ءِ گزران وھدے کہ بہ بیت جور ءِ سرءَ
ایچیں بارگیں کہ حنبد ءِ ساھگ ءَ نیست انت وفا
قاضی پہ ستک ءُ بھروسہ مرچی ایں دور ءِ سرءَ

دُرگال

میر عمر میر

معنا پہ چماں بندکناں گال ءِ ساہگ ءَ
من میر مرچی اوشتاں زباد مال ءِ ساہگ ءَ

ماہ ءَ وتی شوہاز شمشتگ تہاری ءَ
روک انت چراگ واہگ ءِ دیوال ءِ ساہگ ءَ

تو لنکگاں حساب کنئے زندگی گوزیت
امروز ماہاں بندیت وتی سال ءِ ساھگ ءَ

ارمان ءِ روچ سد براں در کیت وفا نہ کنت
تو "شپ نصیب" باریں کئی بال ئے ساھگ ءَ

باندا تررا را تیوگیں دنیا جواب دنت
تو باریں پہ کئے ءَ وتی بے حال ئے ساھگ ءَ

اسحاق خاموش

ھمنچو آزمان استار داریت
منی درداں بزور تئی شار داریت
کئے انت کہ گپت تئی نام ءَ مروچی
کئے انت داگاں دل ءِ مئے کار داریت
من روچے سر گراں صد رند ءَ بلکیں
منی راہ ءَ تئی غم یار! داریت
من دوشی پہمتگ دوست ءِ ھمے گپ
دپ ءَ وش انت دل ءَ چہ زار داریت
اے دل دیدار ءِ نیمون ءَ کر تکگ
من ءَ تئی چارگ ءَ بازار داریت
چہ چماں ارس درئیت، ترک اتگ دل
اسحاق! مئے پیا کئے اوپار داریت

شرف شاد

مئے دل ءِ اے دیدگاں ارواہ ءَ گوں حیران کنت
سرجمیں وھدے بدن تئی شہدیں گپ ءِ تران کنت
قہریں امروز ءِ چہ سفر ءِ روچے من واتر باں
اینچو بربادیں دلے ءِ گندیت حدا ارمان کنت
سد سلام من گون کناں پہ قیس ءُ فرھاد ءُ مرید
چو اگاں عشق مردم ءِ را بے سر ءُ سامان کنت
مہلبیں نگاہاں ھرروچ روگ ءِ نیمون ءِ گوں کیت
یک غمے ارزان کنت ءُ یک غمے مئے گران کنت
گوانک کنت وھدے منارا کہ سفر دشت ءِ شرف
شیفگ چمیں یک جنکے دیدگاں زرمان کنت

محسن بالاچ

اے کئی زرد انت درد ھلک ءَ انت
اے کئی عشق انت ادا رسوا انت
بلکن انگت نزاناں زند چی یے
بلکن انگت ھیال بے گواہ انت
زندگی چار گام ءِ راہ ءِ سفر
زندگی وت کہ مرگ ءِ بڈ ءَ انت
ہو م ن ھیراناں منی زرد کیارا لوٹیت
ہو من ھیراناں منی ھاک گج ءِ ھاک ءَ انت
بیا بہ سوچ ات وتا مہر تک ءِ غماں
بیا بہ نوش ات کہ ادا دگنیا انت

نور خان بزنجو

یک دمانے پہ من مھرنگ ءَ رواں
گوں بلوچی گیرت ءِ ننگ ءَ رواں
کس منی بے زانتی ءِ گپ ءَ مہ جنت
زانت ءِ شوھاز ءَ من ہر رنگ ءَ رواں
ہنچ گراں روچے من پلپیں ھانی ءَ
من گوں میریں چاکر ءَ جنگ ءَ رواں
چو مہ جیڑت کس کہ من بے غم نیاں
اومر ءِ درداں گوں ہم سنگ ءِ رواں
نور! مچاں من تئی پرس ءِ پتر ءِ
گوں سروز ءُ زیمر ءُ چنگ ءِ رواں

ارشاد پرواز

چہ زبان ءَ میار چجبر ءَ گپ مجن
روچ کپتگ زمین ءِ سر ءَ گپ مجن

ذی مئے عکس ءِ زبان اش گشت براتگ
حال داتگ من ءَ دلبر ءَ گپ مجن

گوات ءِ نیت حراب انت چراگاں کشیت
دیستگ ات ما پدا واتر ءَ گپ مجن

ھوری ترمپاں زمین مرچی تراول ستگ
آس گورتگ غم ءِ جمبر ءَ گپ مجن

چم ـ پشت کپتگیں موسم ءِ ھمسفر
اس ایر انت اتارک ءِ سر ءَ گپ مجن

بانک ءِ دز گہار ءَ اوں ناز ءِ سرا
چنچو ارشاد گشتگ ترا گپ مجن

آصف شفیق

دل انت مدام اے کھریں رواج ءِ ھاکمی ءَ
کہ لنٹاں سر کنگ درد ءِ گناہ منی صدی ءَ

•

وفا ءِ تپتگیں راھاں گلاب بنت راھسر
ھیال ءَ بیاراں دمانے اگاں من گل پری ءَ

دیان انت آس دل ءَ کم کم ءَ درد ءِ چراگ
من نرم نرم ءَ پدا ہنگراناں ایوکی ءَ

ھیالے، وابے، ودار ے، خمارے، ھوشامے
بداتیں یار! دگہ چونیں داد زندگی ءَ

ودار ءِ کوھنیں شراب، ماھکاں ھتم زیدیں
کجام رنگ ءِ بداراں خمار ءِ عاشقی ءِ

بیا سنگیں زندءِ بہ امباز ھیال ءِ نازرکی
اے زہریں دستاں سا کن کمال ءِ آزرتی ءِ

نسیم اکرم

دزیں نگاہاں گوں تئ ڈیل ءَ ھسار کنت
دنیا گوں تئ ہیالاں باریں چہ کار کنت

جند ء وتی کہ دامن ءِ پولنگاں شُشت نہ کنت
ملا کئی قبا ء داگاں شمار کنت

کسے کہ فہمے داریت، عقلے کہ کار کنت
روچ ھم زبانے دریت شپ ھم توار کنت

دنیا منا نہ فہمیت سر پد نیت لبد
مپت ءَ ہیال ء گریشگ ءَ جند ءَ را گار کنت

پما کدی مئے واھگ ء بے بانزلیں پری
رولہ چکیں انارکاں ہینگ ھوار کنت

زندگ بباتے تو اوں ھمے گشتن ء پد ءَ
(کہ) اکرمؔ منی جتانی ء روچاں شمار کنت،

مجید عاجز

مھر ء گپ ءَ بجن کار ءَ بار ء وڑا
عشق ء قصہ بہ بیت روزگار ء وڑا

دوست داریت من ءَ پہ دگہ مطلبے
چوکہ گنداں تئ دزگھار ء وڑا

دز مجن دز مجن چو پہ دیوانگی
تو نہ زانئے اے زلفانی مار ء وڑا

سُہب ءَ مگاہ من ءَ چم ء چیر ءَ بجن
بلے دنیا بچُیت ھشکیں دار ء وڑا

زیبلک چو درمد وڑیں مردمے
گپ جنت دیر ءِ گیگیں رازدار ء وڑا

من پہ جند ء مجید ءَ دلاپاں وتی
درد پیچاں دل ءَ چو کہ مار ء وڑا

غفور شاد

حون ءَ ھم رنگ زمین بوت نہ کنت
ہر گورا جنگ زمین بوت نہ کنت

چھ وڑین پُل مہ بیت کاہ مہ بیت!
چو ھم بدرنگ زمین بوت نہ کنت

غم مئے شاھیم ءَ ہباں کچ ءُ کساس
زاناں پارسنگ زمین بوت نہ کنت!

بیست ءُ یک کرن اگن ھرچی بہ بیت
آزمان درنگ زمین بوت نہ کنت

عومر ءَ گیپیں عوض آں پیشی
مہلو ءَ تنگ زمین بوت نہ کنت

چو منا دروگیں تسلاہاں ءَ مدئے
کس تئی رنگ، زمین بوت نہ کنت

ماں ھمک درپ ءَ بہ کنت رنگ ءَ بدل
شاد آپ رنگ زمین بوت نہ کنت

مومن معراج

روکیں ارساں گون وتی کور ءَ لداں مان مدار
من کدی گوشتگ من ءَ دھر ءَ وزا دوست بدار

اے سفر ءَ کہ منی تن گوں زھراں بجھہ
کہ غم ءِ چاگل ءَ آپانی تما ات سیاہ مار

کوہ ءِ آ دامن ءَ ہندیں بیا گدان ءَ را وتی
وش نہ انت ھروچ زھیرانی مئے لڈءُ بار

روتگ اش زاناں من سک انت دل ءَ چمگے ءَ
رستگ انت ریک ءَ کہ بے آپ ءَ غم ءِ درچک ءُ دار

سوچنی تابانی گوما یا دوبر مان بیے بدئے
سگیں پتیاں جنوزام ایں دل ءَ کار بدار

رندا تو زانئے کہ معراج ءَ منا چوں دوستیں
داں ھلاسی ءَ ھمک شعر ءَ منی گوشبدار

غلام اومان

بجن باور منی گپاں مناں دیمپان زهیرانی
لدء من جنگلاں ویلاں رما گوتاں پچیرانی
پہ تئی شوهاز ء من دیریں وتی مالار یل داتگ
نزاناں تو کجام کنداں کتہ پاسپان امیرانی
چمن اوستانی گمر تگ جتائی ء تئی ذکال ء
دل ء دوستیں منی شانتل بیا زید ء کبیرانی
حما کرتانی سد کولیگ حما نیاد جاد کجا بوتاں
منارا شر دل ء یاتاں حما سابگ کلیرانی
منا دیریں پچیری ء پڑ ء گار ء دیگواہاں آں
کشنت تا ے بدیں مرچاں تئی عشق ء مریدانی
من ء چمشانک تو مهر جان چتور من بزگ ء گاراں
من ء دیریں من ہر جاتاں تئی چمانی تیرانی

حاصل مهر

کیے توئے لکے منوں
سَکیں دل پہے منوں
اچ من مہ چِهِر تو دور
ابو کہ دل ترکے منوں
سر گوز مکن لوگ ء منی
راهے توئے ڈکے منوں
بیا شر وتا سینگار بجن
آدینک ء یک شکے منوں
مهر تو وتی گالاں کما!
پاهار دل ء سکے منوں

شعیب شاداب

ذین بسنگ دل ء مرکب ء اهنگ ئے
پمن ء تو کجام مَتلب ء اهنگ ئے
مهر ء دین ء وتی دود یل داتگاں
تو منی واهگ ء مذهب ء اهنگ ئے
مسکیں ہگاهے ء کوش تئی ہمسفر
چو منی هاترا مطلب ء اهنگ ئے
سرہنگ بینگ ئے چونیں رنگراهے ء
سبہبی درکپتگ ئے مکرب ء اهنگ ئے
درس در برتگاں پمن چونیں شعیب
گوناں مهر ء کتاب مکتب ء اهنگ ئے

امید همراز، تے تگری

ساعتے کند، سرین بُرواتاں
کے چکند، سرین برواتاں
زلفاں شگین وتی گوات ء دئے
مهپراں رند، سُرین بُرواتاں
پہ تئی دیدار ء چنچو راہ ء من
اہنگاں پند، سُرین بروتاں
یات اگاں دہدے ترا کاینت مئے
گال پربند، سرین برواتاں
مستی ء شپ تئی ہمیش انت همراز
داں نہ ئے ژند سُرین برواتاں

محب اللہ محبوب

تو منی دوست ء من تئی یاراں
بیا ترا تچکیں دل ء داراں
مان مہ پروش دیم ء تو گشان ء کہ
بل دل ء سیر ء من ترا چاراں
تو شتے نشت ئے دور دگہ هلکے
من حمایاں کہ تئی غماں گاراں
کہ نہ بیت همزان گوں مناں نیشل
من حما روچانی تلب گاراں
گل تئی عشق ء پہ کشیت محبوب
هوش شنگ مرچان ییک ء بے ساراں

ظریف زدگ

ماهکان گونگیں تئی شارء رنگ
رنگ لال ء گشئے بہار ء رنگ
دل غماں واهگ ء تئی سر باریں
ما نزانت باریں چہ کرار ء رنگ
تئی گنوک روچ ء شپ ترا لوٹاں
باریں چو پرچی ء تو گارئے رنگ
پہ ترا ندر تئی زدگ دبر
تومدام زرد ء یاتگار ء رنگ

دلگوش :

ماگوشگیں تاک ءَ جار پرینتگ ات کہ چمگ ءَ آوُکیں تاکے ءَ بهرے پہ مبارک قاضی ءَ ندر کنیں، بلے تیچہ مارا چشیں ساچشت ءَ نکانے دست نہ کپتگ۔ باید ہمیش انت کہ مامردگ پرستی ءَ یلہ بکنیں ءَ زندگینانی بابتا وتی ھیالاں درانگاز بکنیں، تانکہ زندگیناں اوں وتی نبشتہ کتگینانی کچ ءَ کیل ءَ ساہ بیت۔ گوں نبشتہ کاراں دزبندی انت کہ اے درگتا وتی ھیالاں شات بکنت۔

ادارہ "**چمگ**"

نزیر شهاب

ماہ ترا بلے کہ فقیر بازیں
تو دگہ استال مہ زیر بازیں
شپ تہار کنت تئی ترانگ ءَ ہار ءَ
انگت ءَ روچ ءَ پہ تو گیر بازیں
تو ہہے اوست ءَ انچو زیب دارے
کہ تئی مسکیں جیگ ءَ ہیر بازیں
پرچی ءَ نال ئے بزگیں شانتل
پہ ترا ہر دیما کہیر بازیں
نوں وتی زانت ءِ دیدگاں پچ کن
کہ ادا ہم رنگیں نزیر بازیں

"ہومیوپیتھک" (بلوچی ترزءِ) علاج

مرچیگیں نوکیں دور ءَ "بلوچی علاج" گوں سوب مندی ءَ تیزگامی ءَ دیمارو گا انت ءَ اے نوکیں زمانگ ءِ زوت اثر کنوکیں علاجے۔

پہ ہر وڑیں نادراہیانی بلوچی علاج ءَ یات بدارات۔
ہومیوپیتھک کلینک کوہنیں تحصیل ءِ نزیک، ترمت۔

ڈاکٹر اللہ بخش ربانی DHMS=RHMP
فون : 0861-413277

من گوں ہما مردماں ہم دچار کپتگاں کہ آہان وتی ماتی زبان ہمیشہ یلہ داتگ ءَ دومی زباناں تران کتہ کہ آہانی ھیال ءَ چریشی ءَ آہاں چہ وتی ماتی زبان ءَ گیش لبز رسیت بلے چشیں مردمانی آقبت یک گیدی کسہے ءَ ہمائیزئیگ انت کہ آ ہمیشہ جنگل ءَ شنگ ات کہ گُرک ءِ لنک ءَ کاریت بلے وہدے واتر بوت تہ وتی کانٹ ءے ہباداتگ اتنت۔

(رسول حمزہ توف)

شہزاد نور کورجو، تمپ

بے وتیں دل کہ تئی گمان ءِ کپیت
"انگر ءِ آس" زندمان ءِ کپیت
گوں تو اے مھر ءِ دوستی ءِ سودا
من نزانتہ کہ منا گران ءِ کپیت
شنگ بیت شہد، زرد ءِ ھنکین ءِ
وھدے تئی نام مئے زبان ءِ کپیت
"درد کاینت مئے دامن ءِ انچو"
چوش کہ استال چہ آزمان ءِ کپیت
امی ءِ آگار بیت شہزاد!
مردمے کہ منی نشان ءِ کپیت

امداد کلمتی

ھنگیں ساد ءِ سرون ءِ آپ ءِ زم زم رشت کنت
اے سراب ءِ ذن ءِ منزل دریاہان ءِ دشت کنت
ءَ ابد عمر ءِ اے نادرد لزتاں درد ءِ مریت
ءَ ازل دش رنگیں روچاں عاقبت سر گوست کنت
مستی ءِ چو رنگ رنگ ءِ استی ءِ مئے است کنت
زند زہیر دنکے سروز ءِ بام ءِ معنا انت رباب
شانتل ءِ پل ءِ کپوتاں ناگاں گوں مست کنت
پہر انت اھدائی آدیک ءِ تہا آسیں دوار
اے سار، چوہر ھنگیں آدیک ءِ میان ءِ گشت کنت
سیاد ذلاں کر پاسیں بام ءِ جورکاں داتگ پدا
شپ جتیں راھشون راد ءِ ھمبلاں سر مست کنت
مرک نہ دشیں پرشنگ ءِ چوڑند ءِ پدیں یگے
ءَ ت سراب ھانو شیں قبرانی دوار ءِ گشت کنت

چاکر رئیس مہر

دیدگاں کنت خمار درکیت انت
کنت بے ساراں سار درکیت انت
تو کجام دلبر ءِ اے دل داتگ
اے و شہرے ھزار درکیت انت
مئے دل ءِ سودا ءِ در جنت وہدے
آ، سر ءِ کنت انت شار درکیت انت
اے و دبر وفا ءِ بازار انت
چنت بارئیں تئی یار درکیت انت
چاکر ءِ مرک ءِ پد گرنے تو پدا
تئی اوں ھلک ءِ اے جار درکیت انت

خلیل نواب

ھما دشیں ساھت، ھما نند ءِ نیاد
ھیالاں تئی دروشم، دل ءِ بس تئی یاد
منا تو شمشتگ دل ءِ زاناں من
منی تو دلائے چو شیریں فراد
گشے شہد ءِ شیراں تئی ترانگ ءِ گم
بدئے ھردمان ءِ منا انچیں داد
وفاداریں دل یار تئی زنگ ءِ نہ جنت
نبوتگ کہ چہ تو کدی بے مراد
چہ رب ءِ خلیل ءِ مدام دعا ھمیش
مگندات چہ گم بہاتے گل ءِ شاد

رحمدل رمضان

ھما پہ چم نہ دیستگ ھما مئے واب ءِ انت
ھما مئے واھگ ءِ لوٹ ات دل ءِ کتاب ءِ انت
ہما کہ پیسر ءِ کس ءِ نہ لیک اتگ پہ وتی
ہماوں مرچی منی دیم ءِ نہل ءِ داب ءِ انت
زہیر نالیں کپودر گوں کرن ءِ کلماتاں
ھیال ءِ میتگ ءِ ویرانیں تر و تاب ءِ انت

محمد سلیم ہمراز

ماہ رژن ءِ باتن ءِ واہنگ انت
شپ تئی زلفانی سرا واہنگ انت
اف مباتاں دوشی ایں واب ءِ منی!
لال منی کونڈ ءِ سرا واہنگ انت
اوست ءِ بوجیگ ایر روان انت مال زر ءِ
مستیں چولانی تہا واہنگ انت
یکہ شار ءِ لب یے پر داتگ وتی
اشنہی شپ ظاہر ءِ واہنگ انت
کس نہ لبیت کس نزانت دبر منا
کس نہ زانت مئے دل کہ واہنگ انت
زندگی ءِ گندی نوتاک انت سلیم!
زندگی مرک ءِ رجا واہنگ انت

نزیر عابد

کئی زہیراں دل ءِ دامن ءِ بداراں من
چہ کیشگی درد ءِ گماں جند ءِ وت شزاراں من
تئی جتائی ایں ... شات ءِ گل بکشیت
کراراں ءِ کدی بازے ... من
تئی نگاہانی تہد ءِ ... پہ یک ... یت
ءِ واں تراگوں ... سارا ... من

سچکان راست

پابند لچہ / آزات لچہ / ہائیکو / رم لچہ

ہمدل ءِ بیل

مولوی عبداللہ روابند پیشین

شوھاز کار : عالم دشتی

دل از پہ مہر ءَ قوم ءِ ہمدردی   ایگاں پہ کست ءَ گندگ ءَ دیدار
یک شپے چندے ھم خیالیں یار   ہمدل ءَ ہمستک ءَ سخن سینگار
وقتے کہ دور ءِ ہم دگر نشتہ   گلہے اے رنگ ءَ کت انت اظہار
تو نہ گندئے کہ شپ شتہ روچیں   شنگ اتگ بام تو نہ بئے بیدار
مئے گلگ دیریں مدتے   وپتگ بیتگ چہ بازیں وپگاں بے زار
داں جرس آواز نہ کنت کوچی   مہری ماں راھاں نہ بنت قطار
قافلہ چون چون ءَ کپیت کشک ءَ   داں سر نہ کشیت قافل ءِ سالار
بے شپانک ءَ کہ روت رمگ ڈن ءَ   الم ءَ زاناں کہ سوب کنت ھفتار
راہ چوشیں قوم ءِ گار ءَ بیگواھیں   چون گیشیت سیل پُٹ ءِ گیوار
مارا ہم حقے ہست ہمے ملک ءَ   پرچی ءَ مئے حقایا کننت انکار
مئے بلوچستان جزو ءِ ~~احرامی~~ ایرانیں پرچی   ءَ کپتگ وار ءَ بے غموار
حق ءَ نئیت چیزے کہ رسیت مفت ءَ   باید انت حق ءَ پد بجنت حقدار
عقلی چمکور ءَ گوشی سیاہ چفت ءَ   حق ءَ پہ آسانی نہ کنت اقرار
آ کہ غمواراں دست ءِ کوتاھیں   آ کہ سر دست انت ظالم ءَ غدار

مئے جوان جٹ ءُ جاہل تمبل — بے وت ءُ رسوا ءُ سر ءُ بازار

علم فرہنگ ءُ دانش ءَ محروم — کار انت مکر ءُ ھیلہ ءُ آزار

ظلم ءِ نادانی عادتیں خلق ءِ — عادت ءِ سندگ باز بیت دشوار

حق یے کہ نام گپتیں بلوچانی — کیت ماں راہ ءِ نیم گور ءَ بیت گار

ڈاکٹر ءُ دارو گواچیاں دروگیں — یک گورے نالیت بزگریں بیمار

مئے دعا سوچک ءُ وساچک ءُ صبریں — باز بر ءَ داگ ءَ دراہ بیت بیمار

گژنگیں مردم چہ شد ءَ گریواں — پہ گلے کندیت میتگ ءِ سردار

آ کہ ہمشام انت لاپ یے ھالیگیں — پریں چہ پوٗل ءَ کیسگ ءُ زردار

لاگریں ہمال ءِ کونڈ ریش انت — گوں تجوری ءَ وش دلیں تجار

دھکان کہ جان شودیں وتی ھیداں — چائی کاراں کٹ کنت ھزگار

ظلم ءُ ظلمات ءَ پوش اتگ دنیا — چیر چنگ عدل ءُ ہمت ءِ آثار

ارس یے پہ آبیل ءَ نہ رچیت کس — اوشت انت پہ کابیل ءِ کش ءَ مکار

جَو ترا دنت ءُ پیش کنت گندم — گوں زبان دراجی ءَ کنت ترا بے وار

ہستیں یک سیاسی ھملکے نامیں — اشتر ءُ اسپ اوں داشتگ یے بسیار

پربھان دان ءُ کا یے دنت دائم — لاگریں لیٹاں نہ کنت تیمار

یک یے جست کت اے چہ اصرارے — تو بگوش چی انت ہکمت ءِ اے کار

چو جواب داتگ مرد ءِ سیاست ءَ — من نیاں ھوڑ ءُ بے مت ءُ بے سار

لاگریں لیٹان ءِ کناں دلگوش — پربہہ ءُ مزن ونگان کننت انگار

اے ہمے سیاست من ءَ چہ بندرا گون انت — پہ ہمے آہند ءَ رواں عیار

شیشگ ءُ سنگ چہ بندرا سیاداں   پروش اتگ سنگ ءَ شیشگ ءِ آبدار

آس ہما دکان ءِ چراگ انت کہ   سوتگ بے واہند ءِ وتی امبار

من گلگ در قوم ءَ کناں پرچی   مئے وتی براتاں کہ کن انت اے کار

من نہ نالاں چہ دست ءِ ڈیہگاں   ٹپ من ءَ مان انت چہ وتی کاٹار

سرباز داں سرحد ءُ سراوان ءَ   پارو ءُ بلوچ ءُ گہمیں لاشار

ھنگءُ بنپشت ھدئے منیاب ءَ   بیئت ءُ بشکرد ءُ زِر گورس چابہار

نا کہ ما ایران ءِ بلوچ تہنا   اودا داں حب ءُ سبی ءُ خضدار

کل بلوچ یکیں لوگ ءِ فرزندیں   گوں ہمے یکیں جامگ ءُ شلوار

چاکر ءُ گہرام ءِ یلیں پسگ   نیلاں وتی لانک بند ءَ بش ءُ لیگار

راہ زنی ساڈانی گورا عیبیں   دزی پہ بہہ داریں بلوچ ءَ ہار

بے حیا پٹیت مات ءِ پندول ءَ   کشیت چہ برات ءِ کیسگ ءَ کلدار

دست ئی چہ برات ءِ زگرگیں ھوناں   دنتان ئی سہر انت چو رستر ءِ خونوار

چوڑا ماں دیوان ءَ نہ تر ینیت   گوں دپ ءِ پھران بیت نامدار

کئے پہے نامرد ءَ دل ءَ بندیت   جنت وتی لوگ ءِ پرتگاں آوار

مئے دپ ءَ لفظ ءُ نا حیا پچماں   نہ دل ءَ رحم ءُ نہ سر ءَ اوپار

زار پما پس ءِ پوتگیں چک ءَ   کنت پت ءِ پاگ ءَ سل ءُ بے پلگار

اڑدیا کوہ ءَ بوڑ گاڑیناں   اے وَ لوگی دپ چٹاں کیپک ءُ کٹار

بگی جڑ سنت ءُ بر ءُ بے گومساں   دور سریں پندان ءَ نہ کشنت بار

بار ہما جونگیں لیڑوؤں زیراں   " کار نہ انت کوار وکیں کوانٹ ءِ " یار

من گوں کنیا فریات کناں آخر پچ کسی گوشان نزوت کوکار

بلکنہ نوبت لیٹ کنت گردوں روشن ءِ کنت روچ چہ گوشئے کوھسار

روچ بنیت پشت ءِ جمبراں اندیم شال مدام ہم قیمت نہ بیت گوں شار

کوہ ءَ کنڈگ اے رھسراں بازیں چیل ءَ لدار ءَ گریشگاں پُر ھار

پشت ءِ اے کوھاں ڈن کیت پراھیں تچک بیت آخر راہءِ ناھموار

بلکن نوبت چک جنگ زوریت ترسیت چہ لنگیں مورے ءَ سیاہ مار

پوڈیے کہ شانک دنتیں جنورام بے کدء یک میلے بمے ءَ کنت کار

کد کدی بیت ءَ جاہ بہ جنت استین ژند بجنت کوہ ءَ کوچگاں سر گوار

کوچگ ءَ بیٹ ءَ کچرءَ زیداں درستاں پہ یک دستے بے ملیت ہار

تبد روت وش کوشیں بھارے کیت بیت جھاں سبز ءَ گلشن ءَ گلزار

آدروئیں کیلگ مئے پدا ٹرکاں پل مبنت ول ءَ گپّ بنت تیجار

سبز بنت کورانی گزر سبزیں منج بنت سول ءَ شاہ جنت لیوار

پہ ھمے روچ ءِ وشیں امید ءَ توکل ءِ یار رب "واحد ~~الاقہار~~ الکھار"

حق ءِ آواز ءَ گوانکیں عبداللہ اگاں نہ ئے وابنگ گڈا گوشدار

علامت ھما بیان انت کہ

ظاہر انت ھم ءُ ظاہر ھم نہ انت۔

مراد ساحر

ماھتاک بلوچی

فروری 1989

سُج

حمل پرویز

تاں منی زرد ءَ تئی زرد ءِ گرگ شاہ نہ جنت
وتسر ءَ چوں من پتو اُمبویں ساھگ کشاں
ایکّیں اندوھاں چوں بُج کناں آس شانیں
پمن تئی آدرھیں مورکانی مچینگ وشاں
وش تہیں زند ءِ منا وڑدلیں بنجاہ نیست ایں
کئی در ءِ دیم ءَ وتی لنٹاں من لونجان کناں
اشکریں رنج پمن شان انت منی ساہ ءِ بدل
ندر ءَ قولیگی چے پیم جی ءَ مناجان کناں
روچے پہ نوکیں کلاگے ءَ دل ءَ سُہر یناں
تاں ھمے پیم ءَ منی جنتیں امروز بگوزیت
تاں اے واز مندی ءِ دریاءَ پدا در بیاہاں
تاں دل ءِ بش بش ءُ وسواس ءُ گم ءِ سوز بگوزیت
رند ترا ءَ نوکتریں زندے پدا بنگیج بہ کناں
دل ترا واھگ ءُ مھرے پدا گندان بہ کنت
وڑدلیں روچاں ھمے، من باں مرادیگ دوبر
بئیت پمن ٹھل ءُ کہیے پدا کندان بہ کنت
تاں تئی زرد ءَ منی زرد ءِ گرگ شاہ نہ جنت
دستر ءَ چوں من پتو امبویں ساہگ کشاں

چار بند

مجید واھگ

برے درداں آگھیناں برے واب واب ءَ گریگ
تئی دوری ءِ زھیراں من بے حساب ءَ گریتگ
ہر تاک ءَ ترمپ بستگ ہر درجک ءِ جیگ ارسیگ
منی پیم ءَ تیوگیں شپ ماہتاں ءَ گریتگ

چار بند

شریف مرآد

نکرزاں پھلیں امروز ءَ کہ چونیں ناز پیشداریت
حیال ءِ بانکیں شاعر دگہ چزت راز پیشدریت
مریچ ارسا چو ارزانی تب ءِ دنیا وت ءَ چاریت
کیا پہ، پہ کیا بوتگ ترا اے باز پیشداریت

کلوھے پہ سید ھاشمی ءِ چ ءَ

ارشاد عالم

شنزانتیں پت ءِ چ ءَ
گالانی کما مروارد
تاھیر بدے بے چاڑاں
پہ بزگ ءَ لاچاراں
گالانی گسد گواراں کن
دربر شکلیں شھبو ءَ
دیم ءَ کن سید نمدی ءَ
چمشانک دے سید گنج ءَ را
چے گشگ پت ءَ انبوھیں
تو ھم ھمائی چ ءِ
ہر چی ءَ گزا بے وانگے ءِ
پرچی ءَ گزا بے گوانک ءِ

مھر ءِ چکاس

عمران رونق

بیا بیا منی دشت ءِ کپوت
تو گیر ءِ کاۓ سک منا
تئی کوکواں وشیں
دل نیم شپاں اومان کنت
اومان کنت، ارمان کنت
بیا گوں ترڑا ترانے کناں
رازاں دل ءِ درشان کناں
بیا گوں ترا قولے کناں
قولے ءِ اقرارے کناں
بے تو من ءَ ہچ وش نہ بیت
بے تو منی بیگہ ملور
بے تو منی سھب انت اینگک
بے تو شپ انت تا مور ءِ لنج
بیا بیا منی دشت ءِ کپوت
بے تو منا ہچ وش نہ بیت
من نشتگاں تئی راھسراں
ارماناں گوں انگر تگیں
گوں تچگیں زرد ءَ وتی
گوں گریتگیں چماں وتی
بیائے اگاں تو انشپی
چماں ترا داراں وتی
چکاں تئی پیشانی ءَ
من چو قرآن ءَ سی جزیں
بوساں من شریں ساعتے
شیر مینگیں رکان تئی
بیا واھگاں زرد ءِ منی
زرد ءَ وتی چکاس ءَ چار
مھر ءِ مئے ارزشت ءَ بہ پہم
چکاس منا، چکاس منا،
بیا بیا منی دشت ءِ کپوت
بے تو من ءَ ہچ وش نہ بیت
تو گیر کاۓ سک من ءَ

تو کئے ؟

ع ش نسیم دشتی

منی ڈکالیس زردءَ
گشئے
تئ شہدیں ترانگ
چو
ملگزاریں بہارءَ
سمبہیت
من گیر بکاراں
شمشتہ ءِ ؟ تو کئے ؟
ساری، سدسال ءَ
من ءِ تو
دل ءِ شاہیم ءَ
وتا ؟

کچ ءُ کیل کنگ
من گشئے، مناں
تو ھم
منی جند ءِ ارواہ
بلے پرچہ
اے یکوئی
زند ءِ لیگار ءُ تاموریاں
مان پتاتہ، چو
تو جتا، من ھم جتا

جو سوچے تک وہ مطلوب ہم ہی نکلے میر
خراب پھرتے تھے جسکی طلب میں مدت سے
میر تقی میر

شپانک

غفور عباس

من تنگیں شپانکے آں
منی رنگ اوں تنی انت منی وڑا
اے در چک ءُ دار تنی انت منی وڑا
کجام دشت ءُ جنگل ءَ من سر گراں
من یکے آں ءُ ایوکاں
گوں ایوکی ءُ دشت دشت گولنگ ءُ لوگ لوگ پولنگ
من پولنگ ھمک تلمب ءِ چیر،
من چارانگ بست ءُ بند ءُ کوری دل،
من چارانگ کوھی کمب ءِ آپ دار
"کک" ءُ کاش، ھار آور تگیں پتار
من چارانگ ھزار ریگزاری دل
من تلوساں!
پہ ترمپے آپ ءَ تلوساں!
اے آپ دان ھالی انت ءُ چاگل ءِ جبین ہن انت
من تنگیں شپانکے آں
من تنگاں پہ ہپے آپ ءَ تلوساں ءُ بے وساں
من تنگیں شپانکے آں

من ہر شپ ایوک باں

اے آر داد

من ہر شپ ایوک باں
من ہر شپ تہنا باں
من ہر شپ غمزد باں
آچو آپ ءَ ایوک بیت
من چو آس ءَ ایوک باں
آچو در چک ءَ زیبا بیت
من چوارس ءِ پیم ءَ باں
من ہر شپ ایوک باں
من ہر شپ تہنا باں
من ہر شپ غمزد باں
وھد ءِ رپتگ کسہ کنت
چیّنو ھپتگ کسہ کنت
کہ چو در چک ءَ زیبا بیت
من چوارس ءِ پیم ءَ باں
من ہر شپ ایوک باں
من ہر شپ تہنا باں
من ہر شپ غمزد باں

منی ابا!

عثمان توکل

منی جنک ءَ من ءَ گشتگ
منی ابا منی ابا
ردئے تو شہر ءَ بازاراں
پمن یک بُتے بیار گوں
گلاب دیمیں، تنک لنٹیں
ہمار وچ ءَ منی اماں!
ہر دیں کیت منی گاڑی
رواں وھدے اداں چہ من
طلب کنئیں چرے عھد ءَ
ھمو دھلک ءِ ھد اگار انت
ہما شہر ءِ ماں بازاراں
پتو یک بُتے کاراں
منی ابا منی ابا!
بیا تو زوت بکن واتر
من ءَ بے تو نہ بیت ایں وش

ندارگے

اکبر میاہ

بجیادم ھزاراں ھیلہ عذزانی ہندی انت
ھزار پوشاک ءِ توکا انت ماں یکیں درد شم ءِ رنگ ءَ
من ءِ تو آکل مردم،
منی باطن چوبد کارے ءِ تنکیں مانش ءِ پیم ءَ
ھزاراں لیلک ءِ کرمانی بنجاہ انت
منی پدر پہ ہر بجیادم ءَ بدر، چو آدینک ءَ
منی پگر ءِ ھیال ءِ مارگ ءِ مارشت ءِ تنداں تجگیں،
آدینک ءِ آدیم ءَ
توئے شیر منیتگیں رکانی واس ءِ مز
تو واب ءِ آگہ ئے پراہ ساھگیں لوگ ءِ شیر لیش ءِ ساھگ
ءِ جیڑ ءَ منی چماں چہ در کیت آس چوارس ءَ، پہ تئی دید ءَ
منی دل چول جنت چو مستیں دریاءِ گپ ءِ گج انت
پہ تئی امباز گ ءِ رکانی واسے ءَ
گٹے ھارشت یے امبازیت منی جان ءَ
منی جان کشگ ءِ مارشت ودان بیت،
ھمے سہت ءَ منی دیدوک در کانیت، کنپت جھل ءَ
ھمے سہت ءَ گٹے بازل من ءَ پر بیت
چہ انسان ءَ بدل باں مرگے ءِ رنگ ءَ

زہریں کرگ آپ داتگ انت

امبر سمین

آ کہ روکیں آس ءِ تہادور کن انت
دست ءَ مان کن انت
آزان انت کہ
کرپاس ءُ نود ءِ چہرءَ شبین ءِ معناچی انت
پمن جمبر انی ساچان ءَ میار
من شر اں، آس ءِ دامن ءَ
ءُ مناں مہ بند قولانی زندلبز اں
من کہ مہپر ءِ نود ءِ چیرءَ اوں وشان نہ باں
گوں من زہرءِ یادش
من ھمے ھاک ءُ جس
تو کہ سی سالیں
بستگ وت ءَ گواڈگ ءِ لمب ءَ
ماھکان ءِ اومان کنگ
من زاناں توگوشئے
زھریں کرگ آپ داتگ انت

سکیانی زور

م جے ئیگ

زندے سکی
یکبار گی ھتم مکاں
ارس گامیں دیدگاں
کہ چد ءُ پد
نمانیت گزا
چگاں آپ
زندءِ سکی
چو منی ڈیل ءَ
گواتگر مکاں
کہ مہپرانی
یک سبکیں سالے ھیلے ءَ
مناں آزمان ءَ بہ بارت
ءُ من زمین ءِ دوست
گلزمین ءِ دوست
وتی ھنکین ءِ دوست
زندءِ سکی
بے گمیں گور گنداں مجاں
ھنجریں دیدگانی
دور گند ءِ مجاں
کہ شپاں مئے لنچ ءِ تھار
بلے ءِ پہ ھمے ءُ اُمیت ءَ
رژنے ظاھر بیت
دل ءِ ویتگ
زندءِ سکی
یکبار گی ھتم مکاں

من مدام جیڑ اں

امبر حسین مہلب

تئی گوں ترانگ ءَ گلاش
اے آسمان ءِ نیلیں زر
من چینچو رند ءَ چار اتگ
ءُ دست پہ دعاے ءَ وتی
کجا کجا نہ شار تگاں
چے نہ دسیتگ تئی غم ءَ
من روک نہ کرتگ چے شپ ءَ
یا
چم ءُ دل جبین ءَ آس!
بلے تئی من ہاترا
نہ سک اتگ کجام درد
کجا انت خداءُ آدمیت
منی ماں جیگ ءِ ستار ہاں
منی چہ لاس ءَ
روچ بیت
منی کہ پھک ے دوچ! بیت
من مہلباں من امبر اں
مدام درنزاں سیہ شپاں
تئی گوں ترانگ ءَ گلاش
تئی گوں ترانگ ءَ گلاش

ناز

سلیم بزگ

دفاءِ شہرءِ بازارءَ

وتی مہرءِ مہ شنگ شارءَ اداں دیوانگیں شئےءِ

گلیں ھاتی بداں برتگ

اداں مستءِ گہیں سمل

کنگ دوداں وتی دستءَ

اداں مرتگ کہ بے آپءَ

ھما "انجیر" پتن تاکیں

اداں مجنا ھلاھوش ات

گلیں لیلیءِ دیدارءَ

دلءِ یات انت منءِ قصہ

ھما شیرینءِ پیرزالءِ

منءَ اہدءِ مہ گش کیا

وتءَ لالیں صدوے تو

وتی راہءَ بہ گرد لبر

مہ شن تو نازءِ کرپاساں

میا تو مہرءِ بازارءَ

زانت

(بلقیس بانوءِ نامءَ)

برکت علی سجاد

زانگءِ زانت انت

ماں چہار رکنڈاں

ھلکہ ھنداں

کھچرءِ سنداں

پلپیں آپ ہنداں

روچ تالان انت

انگتءِ بد واہ

شومیں تالان انت

ناں گناھگاریں

ناں حطا کاریں

اچ وتی جندءَ

ناں کہ بے ساریں

سر بتگ ئے فیلءَ

کپتگ ئے چیلءَ

داں چہار میلءَ

ایر مجن بد واہ

تو منی ذیلءَ

تو منی ساہ ئے

تو منی براہ ئے

تو منی ھلکءِ رستگیں بانور

دژمنءِ بد واھاں بہ کن تامور

تو بلوچستانءِ جنیں زھگ ئے

تو منی نامءِ تو منی ننگ ئے

تو منی ھونءِ تو منی رنگ ئے

اچ وتی جندءَ آدگارے بیار

کوچگءِ دشتانءِ توارے بیار

اصغر دادرس

بسنگ مرچی برف
سبزیں کوہ ءِ اندام ءَ
جنزانت زرد ءِ حرف

دلپروشیں کیگد
چارگ ئی انت ھزام ءَ
چکّو دیرءِ پد

سک ءِ بازوشں انت
بام ءِ تاھیں کوناپ
سنج ءِ دلکش انت

تئی درءِ دیم ءَ
شھد ءِ جوچیت دائم
ھر شپ ءِ نیم ءَ

رژن ءِ ھنکین ءَ
حورانی رم ناچ ءَ انت
گرڈن ءِ ھنکین ءَ

گوارگ ءَ انت ہور
میزان میزاں، روچ ءِ شپ
سر رچان انت کور

بڈن ءِ بازار ءَ
اے کئے انت، چوبے وانک انت
ترڈن ءِ بازار ءَ

حسن ندیم / گوادر

زر ءِ بوجیگ انت
آچار انت ءِ پیداک انت
کندو ودار یگ انت

زمانگ ءِ پل کن
کسک ءِ زیرین پیر کی
مھر ءِ بدل کن

ماتءِ گھار بد ارات
دنیاءِ سر دور ءِ دراج انت
ہیل ءِ یار بد ارات

دیدءِ روچ ءَ تو
رژنائیں دیم تہار کت
عید ءِ روچ ءَ تو

بوءِ باس جیگ ءِ
کد چتو جتاہنت دوست!
چموکیں الاس جیگ ءِ

رؤف محبوب

انجیرے پل ئے
تو گند ءِ مگند ئے
ماہیں امل ئے

مھر ءِ وفائے
گندگ نئے مروچاں
باریں کجائے

زرد ءِ دریگ ءَ
سر کش دمانے تو
لیٹین سریگ ءَ

زرد ءِ جہان ءَ
نوکیں رنگے آورت ءَ
طوطی لسان ءَ

چم سکاں دائم
دلبند ءَ لال ءِ منی
دل ترکاں دائم

پُلانی پیژگاہ ءِ ھوا

نمدی

مارا ''چمشانکی نمدیانی'' ودارانت ءُ مئے جہدھے بیت کہ اے بہر ءُ ھما کاگد ہوار کنگ بہ بنت کہ آھانی تہا تبصرہ ءُ چمشانک ءِ میل گیشتر بہ بیت پمیشکہ تبصرہ ءُ چمشانک وشاتک کنگ بنت ۔ بلے اگاں چہ مہ گواھیت گڑا مہر مستریں ''سکین'' انت ۔

پُلانی پیژگاہ ءِ ھوا

عاجز

دراہباتئے!

شے جہدانی بروردُ "چمگ" وَنتوں۔ شے نیک نیتی چہ شے کرتگیں کاراں پدّرانت۔ پیسر افہم ات کہ شاھم چو حیات شوکت ءِ مچکدگ ءَ۔۔۔
چمگ ءِ وانگ ءَ پد مارتوں کہ شاھم مئے فکرئے مردم ات۔ شے گون ءَ کمک ءَ ماوتی نیک بھتی سرپد ئیں۔ شما عطاشاد نمبر ءِ جار جنگ۔
عاجز جانؔ! بلوچی ءِ تہانشر نبشتہ کنوک سک باز کم انت شمارا کمیں جنجالی دیمائیت بلے شے نیک نیتی شے مستریں کمان انت۔
لہتیں نبشتانک ھمگرنچ انت امیت انت تب ءَ کپنت۔ دگہ ھیر ءُ وشی

شے کسترپاد: ساجد نور بلوچ۔ پسنی

جوان فکریں شونکار رفیق عاجز ءُ سعید صدف جان

دروت!

تاک ءِ ٹائیٹل بلوچی عاقبت ءِ رھدربر ءِ فکرمندیں عکس ءَ کیچ ءِ نشانی۔ مچانی بزیں سارتیں ساھگ ءَ بےکساس برھدار کنگ۔
تاک ءِ گڈی ءَ شماھماشاعری ءِ فرشتہ ءِ عکس چھاپتگ کہ آ ہرکس ءَ ناکس ءِ رگ رگ ءَ ایرنشتگ، بلے شماکمیں زحمت بہ کتیں
ہے دوئیں فرشتگانی نام آیانی عکس ءِ چیر ءَ نبشتہ بہ کتیں تاکہ دوترمپ ارس غم ءِ وشی ءِ پہ الکاپی ایر تکیں۔
تاک ءِ ردءَ بندباز جوان انت بلے بازیں شعر ءَ سراسر اچانی بازیں لبز گلت ءَ سلت ءَ بازیں جائے چپی ءَ کپی چنڈی نبشتہ بزاں پرنٹ
کنگ بوتگ۔ ھمے زانگ بیت کہ تاک ءِ نبشتہ کنگ ءَ پد شما آئی سرا چم وژیں چمشانک نہ داتگ ءَ انچو بازار ءَ روان داتگ۔ جہد بکن ات کہ اے
ڈولیں کسانیں کسانیں ردی دور کنگ بہ بنت۔ پدا سئے ماہ ءِ وھد ھم منی خیال ءَ انچو کم نہ انت۔
اے ایش کہ تاک ءِ درستیں مواد ءُ شعر بےکساس جوان انت خاص کر مبارک قاضی ءِ گند ءُ نند، قاضی ءِ ساز گر ءُ غزل، ارشاد
پرواز، مُلا موسیٰ، عبدالصبور، یونس حسین، ءَ آدگہ درستیں واجھانی شعر ءُ نبشتانک انچو بےمٹ انت کہ دل سئے ءَ چار رند ءِ وانگ ءَ پداوں
تاھیر نہ گیت۔
دگہ گپے کہ یکیں شاعر یا نبشتہ کار ءِ چار ءَ پنچ نبشتانک ماں یکیں تاک ءَ یکجا گہ بوھگ کمیں بدڈول مارگ بنت گاں مواد زیادہ بنت گزا
آھاں پہ دیم ءِ تاک ءَ گیشین ات۔ دگہ شے سر ءُ ھیر:

شے دوزواہ: نعمت اکرم، کراچی 26-7-2K

گلیں سعید صدف !

بلوچی زبان ءِ دیمابرگ ءِ ھاترا شمے جہد ءِ بروردْ "چمگ" ءِ تاک مئی تاجولائی سنگتے ءِ دست ءَ دیست۔ بلے وانگ ءِ ھاترا نہ رست ،اے تاک ءِ تہا بلوچی زبان ءِ نامداریں شاعر واجہ مبارک قاضی ءِ انٹرویو ھوارات۔ منا ھم اے تاک ءِ سک ضرورت انت۔ من پہ چم ءِ چارگ ءَ کجا مبارک قاضی ءِ انٹرویو ءَ وانت کناں۔ پہ ھمے ھاترا من وتی سالینی زراں روان دئیگ ءَ آں۔ امیت داراں کہ چمگ ءِ تاک منا پہ وھد دست کپنت۔

شمے وتی کستر : داؤد دانش ولد خالد

ڈس ءُ نشان : حاجی شفیع محمد دکاندار جیونی مکران

واجہ رفیق عاجز ءُ سعید صدف !

"چمگ" ءِ بیستیں دانگ ءُ بہا کنگ ءَ رندا اے مارت کہ شماوتی زبان ءِ ھاترا چنچو جنجال ات۔ پر چا کہ مئے چاگرد ءَ زبان دوست ءِ چنچو کمی انت۔ اے گپ ءِ احساس منا چمگ ءِ اے بیستیں دانگانی بہا کنگ ءَ رند بوت۔

رفیق ! تو وتی کاگد کہ منا چار ءُ پنچ روچ ءَ پد سر بوت۔ نبشتہ کتگ ات کہ چمگ ءَ زوتاں زوت بہا بکن ءُ پیسہ آں روان بدئے۔ واجہ شمے حکم سرءُ چماں چمگ مرچی دہ اگست ۲۰۰۰ء ءَ سر بوتہ، مرچی شپ ءَ درست پہ "دروگ ءُ ھیلہ"، "پہ رک ءُ ھنر" سنگتانی سرا مُشتاں۔ ھیرانی ءِ ھبر انت کہ بلوچی زبان ءِ ھاترا کسے پہ ۳۰ کلدار ءِ دئیگ ءَ تیار نہ انت۔ باز افسوز ءِ گپ کہ من وتی سنگتی ءِ واستہ داتہ ءُ پہ دروگ ءُ لچی کتاب ھلاس کتہ۔ پیسہ آں زوت روان دیاں۔

شمے وتی غفور شاد۔ کوہ ءِ تہہ

10-8-2000

واجہ سعید صدف ءُ عاجزیں رفیق !

من شمے چمگ ءِ اولی تاک زرت ءُ ونت، بُد مڑاھیں دل گشیت پچے نبشتہ بہ کناں ؟ وتی کجام کمی ءَ دیمابیاراں ؟

ھو اڑے تربت، نئے منا ساھگے، نئے منا بستارے ءِ شبین، پیسرا گوں بسمل ءُ بوتگ نیاد۔ بچکند گے لنتانی سرا آور تگے نوں تہنا ارشاد انت کہ برے برے گندگ بیت۔ مہربانیں سعید ! چمگ ءِ اے تاک ءُ آ تاک کنگ ءَ پد منا عجبیں مارشتے بوت کہ پیسر ءَ ہچ بلوچی تاک ءَ چہ پدا اے کیفیت دیمانیا تگ۔

تئی وتی : عابد علیم

واجہیں شونکار چمگ !

چمگ ءِ اولی تاک من دیست ،اے بازجوان ءُ شریں جہدے کہ شما کتگ۔ چمگ ءِ تہا کہ شما ھما مواد جاہ داتگ انت بازجوان ءُ لائقِ توصیف انت۔ دومی تاک البتہ دیگہ من نہ دیستگ شما اگاں منی نام ءَ تاک تاکے دیم دئیت تہ شمے مہربانی بیت۔ من شمے سالینی خریداری ءِ زراں دیم دئیاں۔

یاسین مجروح۔ گورنمنٹ مڈل اسکول، زہیانی بازار جیونی

عاجزیں رفیق!

نوزدہ صد ءُ نود ءُ دو ءِ یک سر دیں ہگا ھے۔ یات ءِ دا من ءَ امبر در نزگ ءَ انت، کوئٹہ ءِ یک ھوٹلے ءَ ماں ءَ شما ءَ دگہ لھتیں سنگت گرم گرمیں چاھاں گوں دیوان ءَ ایں۔ مرچی ھشت سال ءَ رند ترا کاگد نبشتہ کنگا ھاں۔ پرچا کہ سے ماھی چمگ ءَ دل ءَ دنیا سیراب کتگ۔

یار رفیق جان! بازجوان کہ تو صدف ءَ سنگتاں بلوچی ءَ رایک پیک لبزانکی تاکے بکشاتگ۔ چمگ ءِ ہر کالم بازجوانیں رنگے ءَ شما ردءَ بند داتگ، بلے لھتیں ردی است انت چو کہ ساھیگ ءِ ءَ دگہ لھتیں کسانیں ردی بلے انچو مزنیں تاکے ءَ پہ اے ردی نیست بر ابر انت۔ امیت انت کہ دیمتر ءَ تاک ءَ نکاتانی گچین ءَ ھیال داری گیش کنگ بیت۔ شمارد انکی لچہ ءَ آزات چہ جد اجد ابہرانی تاباھر کرتگ انت منی گوں شما دزبندی انت کہ شما چمگ ءَ یک شونگالی تہا۔ ردانکی لچہ ءِ بار وءَ کمیں تران کن ات پرچا کہ آزات لچہ ءَ ردانکی چہ ءِ شنگل ویک وزانت آیاں ایشانی پجار چون بیت؟ ھمے رنگ ءَ کسہ ءَ آزمانک ءِ تہا فرق چی انت؟ من گوشاں اے رنگ ءَ تہرانی پجار ھم بیت ءَ پہ چمگ ءِ شونگالاں بنگپ ءَ ھم ودی بیت۔ ھمے وز کہ مئی تا جولائی ءِ تاک ءَ واجہ غنی پرواز ءَ بلوچی زبان ءِ آکبت۔ "آدینک" ءِ سل ءَ تران گوں مبارک قاضی ءَ من گوشاں یک نیکیں کارے کہ شما کتگ۔ نبشتانکی تہا مئے لچہ کار، آزمانکار ءُ نگدکارا ے آرداد ءِ "مرگانی بال" پہ بلوچی نگد ءَ یک کشے۔ آزمانک ءَ درست کدءَ وت شر انت، بلے گوھر اقبالی بالی آزمانک ستا کرزیت۔ لچہ "سازگر"، "کجام وارسی"، "آس دئے سینگ ءَ شوھاز" ءِ "عکس" لبزانکی تن ءِ پروشگ ءَ کار آمد بوتگ انت۔ (ردانکی لچہ) من نزاناں کہ ایشاں ردانکی لچہ بگوشاں کہ تہنا لچہ بلے ھیربل آئی ءِ بجرایشی ءَ "مئے لوگانی نگہبانی ءَ کئے کنت" ءُ ورناھیں ءُ نوکیں خیال ءُ فکرانی واھندیں لچہ کار امبر سمین ءِ لچہ "تو چو خدا بے وانک ءَ کہ شمے لبزانکی گچین کاری بہترین پہارنت ءَ من ءَ امیت انت کہ چمگ ءَ ھمے رنگ ءَ شریں لبزانک ءَ چکار کشت ءُ دیم دئے۔

رفیق! من دلما نگاں کہ چمگ ءِ جہگیر بہ باں اگاں شما من ءَ اے نیکیں کار ءِ ھاترا موہ دئے ات منت واراں۔ جیونی ءِ لبزانکی ہیلاں من ءَ سالانہ ممبرئیگ کرار داتگ۔ پمن ھشت دانگ چمگ روان کناں یک دگہ مہربانی بے بکن کہ مئے چمگ آں گوں گوادر ءِ چمگ آں ہور دیم بدئے کہ مارا زیت ترسر بنت۔ تنی وتی نزیکیں ہلی۔ صالح خمار ۔ بلوچ آٹوز ائیرپورٹ روڈ جیونی

مراد ساحر ءِ شاعری ءِ تہا عشقی رنگ ءِ سوب

پسو: عشق ءِ وَ منی جند پہم ات نہ کنت کہ چی یے؟ کجام چیز ءَ را عشق گشنت، ما آئی ءَ را یک دوستی یے گشت کناں منی جند ایشی ءِ مطلب ءَ سر پد نہ بیت کہ عشق چی ءَ گشنت۔ پلانی ءَ را عشق انت۔ مردم نہ زاننت کہ کجام چیز ءَ را عشق گشیت۔ ظاہر انت دانکہ مردم ورنا انت آئی ءِ جذبات ھست انت۔ اے فطری چیزے ءَ آئی ءِ ورنائی ءِ یک تقاضہ یے گشت کنئے۔

منی جند وتی یک ھم کلاسے۔۔۔ ھم کلاسے وَنات پرچا کہ آ جنین آدے ات۔ بلے وانگ ءَ ات اسکول ءَ من ءَ یاد انت کہ ما آوھد ءِ چاری یا پنچمی جماعت ءَ اتیں۔ پرچا کہ مئے سکول نزیک پہ نزیک ءَ اتنت۔ گڑا ھمے مردم ءِ چہ من سک متاثر بوتگوں۔ تو گشت کنئے کہ "ھمیشی ءَ اثر ءِ چہ منی شاعر ءِ رنگ عشقی بوتگ۔ پدا حالات تبدیل بوتنت۔ سیاسی رنگ ءِ آتک انت۔

گند ءُ نندے گوں مراد ساحر ءَ،

ماھتاک بلوچی کوئٹہ، جنوری 1989، انٹرویو پینل: محمد بیگ بیگل، صباد شتیاری، غلام محی الدین میار

رواں وھدے اداں چہ من
طلب کشتیں چرے عہد ءَ
ھمو داھلک ءِ ھدا گار انت

ھزار پوشاک ءِ تو کانت یکیں در و شم ءَ رنگ ءَ
،
منی باطن چو بدکارے ءِ تنکیں مانش ءِ پیم ءَ
ھزاراں لیلگ ءَ کرمانی بنجاہ انت
منی ظاہر پہ ہر بنیادم ءَ پدر، چو آدینک ءَ
،
تو واب ءَ آگہ ئے،
پراہ ساھگیں لوگ ءِ شر لیش ءِ ساھگ ءِ چیر ءَ

آچو آپ ءَ ایوک بیت
من چو آس ءَ ایوک باں
،
وھد ءِ رپتگ کسہ کنت
چنچو پتگ کسہ کنت
کد چو درچک ءَ زیبا بیت
من چو ارس ءِ پیم ءَ باں

آ زانت کہ
کرپاس ءَ نود ءِ چہر ءَ شبین ءِ معناچی انت
،
ءَ منامہ بند قولانی زندلبز اں
گوں من زہر بئے یاوش
من ھمے حاک ءَ جس